

1995 /1.

Ára: 100Ft

folk **MAG**azsin

Mi van veled GÁRTATÓ?

NOÉ BÁRKÁJÁN

méta

a színházban

Antológia'94

Táncház

Marosvásárhelyen

LEHETETLEN ZENE(?)

**A magyarság
eredetéről**

NYÁRI ZENÉSE - TÁNCOS - KÉZMŰVES TÁBOROK

English table of contents on page 31

**XIV. ORSZÁGOS TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ
és KIRAKODÓVÁSÁR**

folkMAGazin

Kiadja a Táncház Alapítvány.

Megjelenik évente háromszor.

Fenntartók:

Táncházi Kamara, Népművészeti Egyesületek Szövetsége,

Magyar Művelődési Intézet Népművészeti Osztálya,

Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

Főmunkatárs: Bankó András

Képszerkesztő: Kása Béla

Munkatársak:

Berán István, Beszprémy Katalin, Gósi Anett, Héra Éva, Horváth Károly, Igyártó Gabriella, Koczpek Irén.

Nagy Tímea, Nagy Zoltán József, Ötvös Györgyi, ifj. Timár Sándor, Tóth Kornélia, Vasváry Annamária

Szedés, grafika: Gerbera Graphix Stúdió.

Nyomda: Menphis Nyomda és Kiadó BT. 3534 Miskolc, Stadion u. 37-39.

ISSN - 1218 - 912X

A folkMAGazin szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8. 1251 Budapest, Pf. 101.

Telefon: 201-4492, Beszprémy Katalin; 201-3766/60, Igyártó Gabriella; 201-3766/13, Gósi Anett

Telefax: 201-5164

Ez a lapszámunk a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült.

Korábbi számok a szerkesztőség címén megrendelhetők.

TARTALOM

3. Pesovár Ernő: Antológia '94

Foltin Jolán: Tóth Ferenc

4. Solyom Ferenc: Csángó lett a szívem

5-6. Bankó András: Életillanások

7. Kiszely István: A magyarság eredetéről

8. Nagy Zoltán: Mi van veled Jártató?

Horváth Károly: Táncház Marosvásárhelyen

9. Hivatal Endre: A túlpartról

Hollókői Lajos: Horváth Andrásra emlékezve

9-10. Felföldi László: Néptánc kutatás a Volga, Káma és Belaja mentén

11. Szerényi Béla: Requiem

12. Bajovics Rózsa: Pomázi Falu-ház

13. Táncházak, klubok

14-15. Táncháztalálkozó

15. Noé bárkáján

18. Bankó András: Lehetetlen zene(?)

Kóka Rozália: Megalakult a Vass Lajos Népzenei Szövetség

19. Zenész-táncos-kézműves táborok

20-22. Információk

23. Budapest Folk Fesztivál '95

24. K. Tóth László: Nemcsak zenét, kalandokat is gyűjtöttek

25. A népzeneoktatásról

26. Csupor István: Dr. Kresz Mária Alapítvány

Fügedi János: Szentpát Mária emlékére

27. NYELV.E.L.Ő – Bankó András: Fain

Régi mesterségek – Kádár

28. Nagy Tímea: Koprivátcai Fesztivál '95

Berán István: Méta a színházban

29. Erdélyi Tibor: Tánc volt az élete!

György Károly: Balogh Béla (1957-1995)

30. Horváth Károly: „Hogy az örökség megmaradjon és továbbéljen”

32. Juhász Katalin: Nagypénteki mosakodás

16-17. Poszter: Táncoló férfiak

Fotó: Dr. Gönyey Sándor: Gyermekjáték (1939)

Változatlanul nagy érdeklődés jegyében és meghitt légkörben került sor az elmúlt év eredményeiből ízelítőt adó, szokásos bemutató sorozatra Újév köszöntő címen. Két alkalommal – a Néptánc- és Gyermektáncantológián – volt telt ház az Erkel színházban, az Almássy téri Szabadidőközpontban pedig a hagyományörző együttesek színpompás „Kalákatánca” vonzotta és aktivizálta a közönséget ugyanúgy, mint az ezt követő néptáncosok bálja.

A bemutatók meghitt és izzó légkörét elsősorban a néptáncot kedvelő ifjúság teremtette meg élményt váró és azt önfeledten fogadó hangulatával, de nagymértékben hozzájárult ehhez az atmoszférához, hogy korábbi rideg helyszínek után ismét a műfajhoz méltó, színházi körülmények között került sor a rendezvényekre.

A néptáncgyüttesek a már természetesnek tartott, kiérlelt táncműveléssel és kiegyenlített színvonalon tettek eleget egyik vállalt kötelezettségüknek, hogy táncgyüttesek múltat idéző emlékei a napjaink esztétikai normáinak megfelelő hangvétellel legyenek jelen kulturális életünkben, hogy az elmúlt két és fél évtizedben kiművelt korszerű folklórismus jegyében éltessek tovább e nemes veretű tradíciót.

A hagyomány értelmezésének árnyalatairól azonban elsősorban a mértéktartóbb vagy lendületesebb megfogalmazás és előadásmód tanúskodott, de néhány esetben felvillant a megszokott és biztonságot adó szemléleten túllépő, a tradíciót invenciózusabban újraalkotó szándék is. Ilyen törekvés jellemezte Hájasné Nagy Anikónak a hagyományban megragadható törvényszerűségek alapján nagy ívűre komponált Domaházi karéjozóját, ilyen élményt nyújtott Rácz Attila: Silladri című műve, mely e táncművészet eddigi legmarkánsabb

megfogalmazása, s méltán sorolhatjuk az ilyen jellegű ko-reográfiák közé Zsuráfszki Zoltán: Vajdaszentiványi bál című alkotását, melyben harmonikus egységet alkotott a koncentrált megfogalmazás és a sodró előadás.

Megnyugtató jelen és biztató jövő képe rajzolódott elénk a gyermekművészet antológián, különösen azoknak a friss szemléletű, játékos, zenét, táncot, éneket, szöveget egységbe fogó műsorszámoknak alapján, melyeknek önfeledt előadását megkapó egyéniségek és alakítások tették emlékezetessé. Úgy tűnik, hogy Kodály elsikkasztott nagy álma e gyermekcsoportok munkájában mégis megvalósul, biztosítva a felnövekvő generációnak azt a rétegét, mely fogékony marad a tradíció iránt.

A hagyomány iránti elkötelezettségről, ennek átvételéről és tovább élteszéséről tett tanúbizonyságot a népi együttesek kalákatánca is. Vonzó megjelenésük mellett érzékelhető volt az együttesekből sugárzó, közösséget teremtő erő. Teljesebbé tette volna a művészi élményt, ha sajátos műfajuknak megfelelően, szokáskeretben mutatják be dalaikat, táncaikat, ha a rítusok távlatot nyitó, az élet ünnepi pillanatait felidéző szertartások hangulata is átszövi e családias légkört találkozókat.

Az elmondottakon túl figyelmeztető tanulsággal szolgál a bemutatókon részt vevő együttesek számbavétele. Ilyen figyelmeztetés, hogy a táncgyüttesek bemutatója olyan területi aránytalanságról tanúskodik, ami talán több mint szervezési probléma. Az együttesek fele a Dunántúlt képviselte a négy alföldi, egy felföldi és két budapesti együttesrel szemben. Nem véletlen az sem, hogy a hagyományörző együttesek között a Dél-Duna-mentiek voltak túlsúlyban. Ezzel szemben a gyermekgyüttesek nagyon jól behálózták az országot, s műsoruk volt az egyetlen, melyen a határainkon túli magyarság is képviseltette magát.

Tóth Ferenc

(Foltin Jolán köszöntője,
elhangzott 1995. március 5-én a Művész Színházban)

Kedves Barátaim!

Engedjék meg, hogy barátként üdvözlöm Önöket, akik összegyűltek ezen a szép ünnepen. Mindnyájunkat a szeretet hozott ide: gyerekeink és a tánc szeretete, és egy másik, nagyon is személyre szóló szeretet. Kollégánkról, barátunkról, mesterünkről, Tóth Ferencről van szó, akiről aligha tudok elfogultság nélkül beszélni. Nehéz is egy rövid köszöntőben elemezni azt a varázslatot, melyet az Ő világa, személyisége jelent mindazoknak, akikkel tanítóként, táncpedagógusként, munkatársként találkozhatott eddigi pályáján.

Tóth Ferenc igazi néptanító, hiszen nemcsak betűvetésre tanította azt a sok száz gyereket, aki mind az ő első osztályaiban tanult Kalocsán az eltelt négy évtized alatt.

Virágos kertet ültetett játékokból, dalokból, táncokból, és ez a kert hasonlóan a kalocsai folyondáros motívumokhoz, nőttön-nőtt, s virágait Feri mind a gyerekeknek adta. E műsorban is látható, hogy milyen sokunknak.

Kedves Kalocsaiak! Tóth Feri „bácsi” ma már nemcsak a kalocsaiaké, hanem túlzás nélkül állíthatjuk, az egész viláé. Élete, példa a szülőföld szeretetére is. Hogyan lehet ragaszkodni egy tájhoz, annak népéhez, megismerni és tisztelni kultúráját! Pedig ő maga nem is kalocsai születésű, fiatal tanítóként került oda, de ki merné ma már állítani, hogy nem igazi kalocsai? S a táj hírére, nevét elvitte a nagyvilágba is.

Végül is mi a titka Tóth Ferinek? Valószínűleg a boldogság! Mert aki ennyit adhatott, az csak boldog ember lehet. Játékait, táncait szerette az országban ismerik, szeretik. Humorából, mosolyából, emberségéből mindenkinek jut közelében. Nekünk is, akik az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesületben együtt dolgozhatunk vele. Egyesületünk nemrégiben alapított „Örökség” díját is ő vehette át elsőnek. E délelőttön egy kis összegzést láthatnak eddigi pályájáról, persze korántsem a teljesség igényével, hiszen több műsor is kitelne e gazdagságból! Nézzék hát szeretettel a szép műveket, a sok mosolygó gyereket, fiatait, s persze nem utolsósorban az időseket, akiktől oly sok szépet láthatunk, tanulhatunk az ezer virágú Kalocsa népművészetéből!

Fotó: Kökény Richárd

Sólyom Ferenc: Csángó lett a szívem Út-levél

Románia – Moldova, 1995. január 13.

A Kárpátokon túl napkeletre, a Csángóföldön járva, Külsőrekecsinből (Fundu Racaciuni) kora reggel – 10 fokos hidegben – indultam a négy kilométerre lévő Csíkfalvába (Ciucaru). A ropogó hóban egyedül lábaltam. Félúton csíki nagyobb iskolás gyermekekkel találkoztam szembe. Csoportokba verődve lányok, fiúk, egyosztályosok – mint Móra kis hősei: bebugyolálva, háti batyúval – vidáman beszélgetve igyekeztek a rekecsini iskolába. Jó kedvükön nem fogott a fagy. Románul – „diminyáca” – köszöntek rám, de köszönésemre s kérdésemre – iskolába mentek-e? – már magyar választ kaptam. Jó szívvel nyugtáztam: még értik, s beszélnek a magyar szót.

A faluba érve – hátizsákom terhe alatt – egy fakeszt készített megállásra. Rajta magyar írás! Szent Marton püspök tiszteletére... (sic!) Magyarul írni, olvasni itt Csíkfalvában soha nem tanítottak!

Bálint Andrásékat kerestem. – „Jó reggelt!” – „Adjon a Zisten!” – köszöntek vissza.

„Bálint András hol ül (lakik)?” kérdésemre ízes moldvai magyar szóval, de az idegennek kijáró távolságtartással hamar útba is igazítottak.

Szemérmes, de egyenes, tiszta szívű emberek ülnek itt a moldvai dombok oldalán. A vendéget mindig megtisztelik jó vörösborral, vagy maguk főzette gódán szilvapálinkával. Ha a csángók közé jössz idegen, ne légy finnyás „pesti”. E nehéz életű, de nem naiv emberek, egyszerű körülményük közepette tiszta szívüket adják, s jaj neked, ha vegetáriánus vagy: tudj jókat enni és inni! S nyelt szíved legyen neked is! Így leszen becsületed.

András bácsi – a gazda – lépett ki elém, s nagy zavartan, de jó igyekezettel terelt más ajtóhoz, be a tisztaszobába. Tudta jövelelem okát, hisz megtanácsoltuk (megbeszél-tük) a rekecsini unokahúg – Viri (Veronika) – puntájában (lakodalmában): kell beszéljek a lányával, Magdóval. Ha Isten is úgy akarja nyírásza (menyasszony) lesz vaj (talán) májban (májusban), s küld értesítést, barátaimmal meg-
yünk s lefilmáljuk (filmre vesszük) de úgy, hogy „a Duna TV is megnyalja mind a tíz ujját”! Tudom, kitesznek ma-
gukért, s lesz gyetot (annyira, nagyon) szép „lokodolom”,
mint „Kürsürakacsinban” a Virié! A hat gyermek közül ő
a legkisebb. Viszik Dózsába, a második faluba, s magukra
maradnak. A legény is csángó magyar: Ion Mare (Nagy
János). András bácsitól tudom: a rekecsiniek a csángók,

ők, a csíkfalviak inkább székelyek. Ennyit tud a falujáról. S mit mondanak Rekecsinben? Hogy: „Jobban talál a maga beszéggye a csíkfalviakéval, mert hogy tanácsolnak ott?! Azt mongyák a filesnek, hogy nyúl! S a kucsának, hogy kutya!” – csodálkoznak rá ártatlanul nyelvük Árpád-kori világából a moldvai székelyes beszédre, s az idők súlya alatt elváltozott anyaországit – ne csodálkozzunk – már nem is értik. Élő nyelvi kövület. Él, mert maga is változik: helyi értelmet ad a szavaknak, vagy őrzi az ősit; a jövevényeket pedig saját képére formálja. És a „modern” élet új szavai? Már inkább csak románok. Mert honnan vennék rá a magyar szót?!

A rádió, a tévé, iskola és – súlyos vétek – a pap szava is már csak román. „Olá” – ahogy maguk is mondják immár második nyelvükre. A lakodalomban gyermeki tudattal a legtermészetesebben éltek a kétnyelvűséggel, változtatva a csángó-magyar s román szót. Román nem él egyik faluban sem.

Ha énekelnek: az ízes moldvai magyar népdal. Zenéjük? Már csak inkább romános. Jobb esetben dobbal, tangó-harmonikával, de ma már a nuntában az elektromos orgona járja a román Lagzi Lajcsi módújára. Hegedülni Fejér Márton tud egyedül a faluban. A sültűnek (süvöltő, furulya) már nincs gazdája.

Moldvai magyar népdal. Ha nem bömböl az elektronikus zene, azonnal kinyílik, mint az ünütől (tehéntől) megtapodott rét sárig (sárga) virága. Szerényen, de az ősi dallamosságot megőrizve, hajlításoktól hímesen. Mint a keptár (bunda) hírre, virága. S hangszer hozzá? Elég egy fésű s rá egy kettébe hajtott ezer lejes, ha már nincs sültű, mely zengjen a büszke, kényes női hang alá férfi as alázattal. Van még, aki énekl a mámától tanult balladákat! Énekl és siratja, könnye hull hozzá: „...magyarul Marika, olá hul Margitka...”

Meleg szívvel, a májusi találkozás reményében vettem búcsút Magdótól és mámájától. András bácsi még – vállán a jó falatokkal, vörösborral teli csángó tarisnyámmal – hogy segítsen, kikísért a faluszéli keresztig. Ott szép, istenes szavakkal utamra indított.

Ropogó hóban három órát lábaltam, két falut is a hátam mögött hagyva, míg kértem a hótól cirkás erdővel borított moldvai dombok közül a Szeret folyó mentén futó Bákó (Bacau), Ádzsud (Adjud) közti főútra.

Most visz a vonat. Haza, hol a nap leszentül. De a szívemet, a lelkem szebbik részét ott hagytam, s tudom: soha nem fog megnyugodni.

És a Gyimes?

Az egy másik történet.

(I.) föld alól

Berecz Andrást először a Vajdahunyad-várban láttam. Valahogy kitűnt állig begombolt ingével, ódivatú zakójával, fölborotvált tarkójával Szabados György zongorajátékának hallgatói közül, bár semmiképp nem lehetett föltűnőnek nevezni viseletét. Pár hónappal később Francia Filmhét zajlott a Híradó moziban, itt s még egy sor gyanús helyen összefutottunk, így aztán természetesnek tartottam, hogy a táncházakban is föl-fölbukkant. Az viszont meg sem fordult a fejemben akkor (a nyolcvanas évek legelején), hogy pont a paraszthagyományok iránt érdeklődik.

– Neveltetésed ösztökélt e felé?

– Édesanyám tudott népdalokat, s mindig elkaptam egy-egy éneket innen-onnan. Mikor Sőregre mentünk haza, máskor Szentesre tértünk be, vagy a Cserebökényi tanyába, ott a szomszédoláshoz rendszeren dal szólt – tetszett is, mégsem ez indított el, hanem a gimni. Fizika tagozaton kezdtem heti hét matekkal, fizikával, hála Istennek áttutajoztam innen, egy olyan osztályba, ahol a jól ismert, szovjet mintájú koszorús embléma helyett a Kossuth-címer lógott a falon, papírból kivágyva. A srácok földíszítették az osztályt március 15-ére és ez véletlen úgy maradt – letakarva – legalább két éven át. '76-ban érettségiztem, így mi már '75-ben Kossuth-címert használtunk s ez azért jelzett valamit.

Az osztályunkban Nagy Balázs – valamikor a Tekergő, majd a Táltos együttes zenésze – diaképeket hozott Székről, mégpedig egy bizonyítványosztásról. A kisiskolások a kék lájbiban, fehérűngesen, szalmakalaposan mentek ki a tanulmányi értesítőkért, s a hét éves leánykák is fejkendősen... Kérdeztem, ez létezik?, hogy ez biztos jelmez vagy báli maskara. Azt feleli Balázs: ne hülyéskedj, itt ez van hétköznapi is és hallgasd meg a dalaikat. Akkor elénekelte, hogy „A kapuba a szekér” én meg egyből megtanultam, úgy ahogy volt. Itt valami nagyon elevenen megérintett – utólag azon hitetlenkedtem, hogyan tetszhetett meg ennyire?

– Az a kor ezt akár avantgard örületként is vehette...

– A gimink alagsora úgy nézett ki, mint egy légópince, ott sorakoztak a vasszekrények, az öltözők rácsain meg a „büntetési fokozatok”, IV.B., III.D., hát Balázs ott játszogatót a félhomályban a háromhúrú brácsán. Hegedű akkor még nem is volt hozzá, de nagyon oda kellett figyelnem erre a furcsa hangzásra, ezekre a dalokra. És mindig ez: Szék, brácsa, félhomály, Szék, brácsa, félhomály – eszméletlenül fölízogattam! Aztán rávettem magam erre az irodalomra, a dalgyűjteményekre; Kallós Zoltán Balladák könyve akkor vált a bibliámmá.

(II.) furcsa fénybe

A nyolcvanas évek derekán egyszer a Bem tér előtti sétányon futottam össze vele, épp március idusán. Akkoriban már nem a gumibot szerepelt tamburmajorként tömegoszlatáskor, hanem „katonai diszkóval” nyomták el a nem kívánt megnyilatkozásokat. Berecz András örvendezve – s a legártatlanabb szándékkal – mutatta azt a madéfalvi veszedelemről szóló dalát, amit előzőleg a csiki Györffy Erzsikétől tanult, amikor egyszerre a szavába vágott a kekszín megafon. Ősszerezteztünk s visszahúzódtunk, habár gondoltuk, hogy tévedés: néhány huszonéves ifjút nehéz tüntető sokadalomnak tekinteni. Önvédelemből kezdtünk kísérletezni: lelibbentünk a járdaszigetről, elhallgattat az umcassa, közeledtünk az emlékműhöz, megint rázendített. A véletlen kizárva: félelemtől hajtva pattogtatta ránk a menetindulót a harsogás-irányítás. Szívfájdító emlékül csak az kísért máig, hogy amikor valóban ott hömpölygött az utca teljes szélességében a demokratikus ellenzék, össz-vissz két dal tudott szembeszegülni a híradós kocsi decibel-túlerejével: „Gábor Áron rézágyúja”, „Kossuth Lajos azt üzente” s más semmi... Mert?, „elhervadt a sárga rózsá”... Azóta se tudom, a közös éneklésből mi hiányzik jobban, a dalok tudása, vagy a nótázók összetartozás-érzése? Lám, miért nélkülözhetetlenek a kedvszerkentő varázslók.

– A '85-ös táncháztalálkozón – úgy emlékszem – egy röpké kamatermi koncerten robbantál be az „Ezek a szép száz leányok” kezdetű dallal. Közben csak színes parányok módosítottak életrajzi mozaikodon, egy-két kacskaringónak magam is hírét vettem a seregtől a jogi tanulmányokon át az erdőkerülésig.

– Előbb a Dunamenti Állami Gazdaságba jártam sósavat pakolni. Tenger élményem halmozódott föl, hisz börtönökbe, szagos gyárakba, kopott fűtőházakba vonultunk ki lemaratni a kazánok korrodált rétegeit. Utána újságot árultam a Blaha Lujza téren, ahol a lépcsőn följövőkre rikkantottam rá a déli verőfényben az „Esti Hírlap” jelzőt. Később egy kenubajnok testvérpár pizzasütőjének vendégeitől vettem át a tálcán fölkinált pénzt, néhányan így adták be a szennyes edényt, hogy elmosogassam. Ekkor jött a legszebb munkahely, amit említettél, bár hivatalosan „időszaki erdőművelő sétaút-karbantartó” volt a beosztásom. Ez eleve azt jelenti, hogy nincs szakirányú végzettség hozzá, míg az „erdőkerülő” posztja föltételez valamelyes előtanulmányokat. Nagyon szerettem itt, noha épp ezzel kelt birokra az éneklés, mert akkoriban már annyi föllépésre kértek. Este a táncház tartott ameddig tartott, utána se feküdtünk le rögtön; egyszerűen nem tudtam reggel 7-re kijárni a pilisi erdőségbe. Kialakult, s máig így van az, hogy gyűjtésből és szereplésből élek – békén énekelhetnek tőlem az erdei madarak.

(III.) bujkáló hangok

Míg ez csöndesen lezajlott, odalopózkodott a mesélőkedv is az Újstílus-, az Ökrös-, illetve az Egyszólam keresett-kedvelt szolista nyomaiba. Persze ettől a fölkérések száma éppen nem csappant meg.

– Honnan ez a készítés? Ebből is kirekkented gyermekkori emlékeidet?

– Párszor már magamba kellett nézmem, hisz akkorára nőtt ez a kedv bennem, mint az éneklésé. Igaz, hogy kölyökkoromban a legnagyobb örömet okozta, ha valamit elmesélhettem. Ama hét éves állapotomban ez persze a hazugságot jelentette, valami nagyot kellett mondani ahhoz, hogy ezt az ösztönömet izgalomban tartsam. Az iskolatársak, amikor a szüleim értem jöttek, rohantak hozzájuk, hogy ez meg ez tényleg megtörtént-e? Persze, hogy nem történt meg. Számomra az volt a borzalmas ebben, hogy miért fontos ez. Nem elég, ha szép és hihető a történet? Főleg, amikor látszott, hogy a szüleim kiadnak engem: életem legszörnyűbb élményének tűnt megszégyenülnöm ebben. Mégis innen sejdítem a kedv föllobbanását, mert ugye másnap, amikor már tudták a pajtasok, hogy hazugságon fogtak, azért újra csak odaültek végighallgatni.

– Azt hiszem, a mesemondás szigorúbban követeli a hallgatóságot, mint a dalolás. Magának még énekelgethet az ember, de ha egy huncut történetbe kezd fennhangon, az közönség nélkül esetleg félreérthető.

– Igaz s ha a legszörnyűbb emlékekkel előhozakodtam, idekívánkozik a legbájosabb is. Hőgyészre hívtak minket énekelni, s míg vártuk a sorunkat, kilestem a függöny mögül a közönségre. A falut zömében svábok, s még bukovinai székelyek lakják – mint a legtöbb környékbeli települést – így a hallgatók közt is ült mindenféle nép: amerikai bukovinai székely, Erdélyből átlátogató bukovinai székely, dunántúli bukovinai székely, meg a helyiek, sok kucsmában, bundásan ült ott a fűtött nézőtérén a „csinosabbja” meg viselet nélkül. Egy néni ült elébük, ám olyan hatalmas szivaccsal borított mikrofon ácsingózott a színpadon, hogy az arcocskáját talán egészen eltakarta. Ahogy kezdett mesélni, a szavaival mintha végigvert volna az emberek között, vagy mintha szélvihar dült volna, jobbra-balra dőlt mindenki, a könnyük kicsordult, úgy nevettek, még a sapkájuk is lepotyogott a fejükről. Abban a pillanatban, ahogy kezdték megérteni, hogy ez az asszony nekik mesél, s amiről mesél, annak a humora ahogy eljutott az eszükig meg a szívükig, abban a pillanatban eggyé váltak: ezt a csudát kukkoltam én ki a színpalán mögöl! Rögtön éreztem, hogy ez itt nem egyszerűen a bukovinai székelyek murija, hanem a magyar nyelv. Ha egy ember, esetünkben ez az asszony így tud bánni az anyanyelvével, akkor elvarázsolhatja az egész nézőteret, a fél országot.

A rendezők kezdtek türelmetlenek lenni, egy pohár vízzel álcázva magukat a mesélőhöz settenkedtek, hogy „tessék már kijönni”. A néni rájuk morrant, mert egyáltalán nem kért vizet – nagy gyöngén megfogták a végén s kivezették, de még akkor is mesélt, mesélt hátrafelé fordulva a buta-nagy szivacsos mikrofonnak. Soha akkora közönségsikert nem tapasztaltam... Akkor már viháncolt pár mese bennem is, ez az este aztán megbátorított – mint amikor bibliámmá lett Kallós balladás könyve attól a két sorától, hogy:

Adjon Isten annak ezernyi ezer jót,
Ki a te bölcsőd megrendítette volt.

(IV.) az érintetlen

Épp amikor a csapongó beszélgetés azzal fenyegeti a mozaikkép-rakosgatót, hogy menthetetlenül szétaprózódik a látvány, titkos sugallatok választgatják le fénylőről a homályosat, lényegerőlt a hanyagolható: földereng Moldva.

– Kényszerítve éreztem magam, hogy megleljem a térképen a falut, ahonnan ez a két sor származik..., vagy legalább a szomszédos településeket. Habár a román nevükön kerestem volna, de akkor még nem tudtam, hogy Kléza a Klijezza, Lészped az Leszepezi – s így tovább. Mindegy, mindjárt az első utazáskor úgy átsuttyantam Erdélyen, mintha az nem is lett volna. Azon túl várt rám a fölfedezések legnagyobbika, hisz Moldva nyelvében, zenéjében, mindenében hihetetlen élményt adott. Ezért számítom onnan hon-visszafoglalásomat, és magamra találásomat...

– Elsőre, minden elővigyázatosság nélkül bemerészkedtél a „néprajzilag védett” területre? Úgy tudom, oda Kallós Zoli bácsi is csak melósnak beöltözve, hajnali buszok utasai közt elvegyülve ingázott, mert az idegeneket összeszedtegették.

– Engem is csúful letartóztattak, a nyolc órás kihallgatáson – Domo-kos Pál Péter tanácsára – azt vallottam, hogy botanikusok vagyunk, főleg a fenyőfák növekedése érdekel minket. Az elhárító tiszt azt felelte: „Ismerjük mi az ilyen bajzosokat!” – mert kitűnően beszélt magyarul. Akkor kérte a fényképezőgépet, a filmen persze megörökítve a szállásadók, adatközlők arca, minden ismerősé szinte. Szerencsére volt annyi lélekjelenlétem, hogy a gépből fényre ügyeskedjem a szalagot, míg azt magyaráztam, hogy elromlott a szerkezet. Mire fölugráltak az asztal mögül, hogy rám rontsanak, már biztos tönkrement a negatív, csak magamban mosolyogtam, hogy ezt már előhívhatjátok. Ez volt: innentől aztán indultam vissza az „országba”, be a Kárpátokon belülré. Előbb Gyimesbe járogattam, legalább három-négy évig, akkor beljebb húzódtam, Székelyföld, Udvarhely, Csík! Na, jó! Akkor Kalotaszeg, Mezőség – mindmáig vissza-visszatérek ide, egyszerűen kimeríthetetlen. Aztán eljutottam odáig, hogy Pest megyében is van tökéletes népdal, s nem szabad elhanyagolni a határon belüli, gazdátlan tájakat sem. Ott van például Somogy! Ám mégiscsak Moldva, a titkos érintetlenség az, ami megbabonázó: minden újabb népzeneésnépzemzedék alfája és Omegája. Most is fölött egy friss generáció, amelyik Moldvánál kezd...

– Laikusként úgy hinném, ha zenei hagyatékról van szó táj és táj egyforma. Mindegy, melyik részét szólaltatod meg, csak szép legyen.

– Ez a kérdés kizárólag az egységes magyar kultúra szempontjából vetődhet fel; én is így, ennek jegyében szeretném továbbadni, amit tanultam. Egymásért és egymástól tanulunk. Amikor illet mondanak az erdélyieknek, hogy a székely szarta a magyart, nekem úgy megkeseredik a szájam íze. Sok van, mi csudálatos Erdélyben, de van sok, aminek se füle, se farka. Akad, amire nekünk kell megtanítani őket, főképp azután, hogy ők annyi mindennel megokosítottak minket. A becspás lehetősége ugyanúgy fönnáll, mint '89 előtt: változatlanul kiszolgáltatottak vagyunk – még egymásnak is! Amikor az Eötvös gimibe jártam, még nem farmerosodtak ki úgy a székelyek, mint mostanság, hogy mindenkinek ki lenne írva: júeszarmi. Ha ma átme-

gy Dacia a mezőségen, s a sofőrre föl van írva: júeszarmi – mindenki biztos benne, hogy széki, ez a jele. Valamiért föltartóztathatatlan ez a szarmi, s ahol egyszer megjelenik, véghezviszi szellemi-lelki pusztítását az óvatlan emberek körében. Amíg rá nem jön az indián, mit veszt, addig nem törődik vele, hogy ősei utolsó aranyát szórja el; csak akkor kezd vakaródnia, amikor elmúlt a káprázat, az üvegyöngyök talmiságától. Ezért is féltem Moldva érintetlenségét.

(V.) ... egyszer csak összeáll...

A múlt év karácsonyára elkészült egy demo-kazetta, az Egyszólam második albumának „piszkozata”: Egyértelműségek és furmányos kettősségek nászából fogant. Énekhang és fúvósok – ez az eszköztelenség az Egyszólam védjegye, bár Gyimes és Somogy dallamkincse épp elég változatosságot kínál: Kelet és Nyugat, az indulási és érkezési oldal – mégis egyformán régies mindkettő. Újabb időktől ez tartja izgalomban Berecz András dal-, mese- és fotóköltőt.

– Most már tényleg csak keresgélni tudok, mintha nyomokat olvasnék. Azt értem, ahogy a dal után szökött a mese, de miként vetődik ide a fotó? Egykori katonatársad anekdotázott arról, ha mások megpattantak a laktanyából, hamar ráuntak a csajozásra, ám ha te dobbantottál, két-három napig hiába kerestek. Állítólag egyszer lebuktál, a parancsnok tajtékozott, merre csavarogtál? Mire a válasz: „Templomokat fotóztam. „Így születnek a legendák?

– Nem, ez (kivételesen) megtörtént velem. Akkortájt hatalmasodott el rajtam, hogy kellene lépni a magyarországi emlékekkel is. Meggyőződésemé lett, hogy ha valamit oda lehet állítani a végtelen gazdag erdélyi zenehagyomány mellé, az a somogyi, meg esetleg még a palóc. Végére ezt bontja ki az Egyszólam új albuma, egyenegy fa más-más ága.

– S védjegye a hosszú furulya? Szép ez a fotó hozzá.

– Ez a hangszer Vajszlóból, Kodolányi szülőfalujából való (Kása Béla saját tulajdona). Egy padláson találták, egész a sarkában, a tetőzet és a padozat hasadékában – tiszta véletlen, hogy előkerült. Több ujjnyi finom porréteg borította, lehúzták: kígyóbőr, takarítják róla tovább, na hiszen, hosszúfurulya! Száz éves lehet és gyönyörűen szól, az Egyszólam lemezen főszereplő.

– Talán még élő megszólaltatóját is hallottátok?

– Nem, csak fotó őrzi az emléket; olyan bácsira akadunk, aki 30 éve még játszott rajta. Most már nagyon beteg a tüdije. Rátette a kezét, hogy megfújja, de mindig elfogta a sírás. Négy fázisban le is fényképeztem ezt az „adom-veszem” játékot, ahogy Juhász Zoli nyújtja neki a hangszert, győzködi, mert „maga az utolsó, aki ezt tudja, higgye el, legalább az ujjrendet lássuk,” „nem fiam!” – s kezd zokogni, visszaadja a furulyát, mert az egész élete eszébe jut, amikor kézbe veszi. Ahogy bokáig beleállt a trágyába, hogy melegegjen valamit a lába, s ha huyozott a tehén, ő a térdét tartotta alá, hátha kienged a fagyos időben. Az apja még olyan híres furulyás volt, hogy ha beállították a kocsmá sarkába, arra pár éjszakát végigmulattak a pásztorok. Ilyeneket mesélt Bonnyapusztán lakó Bogdán József írástudatlan kanászember. A gyűjtéskor zenét nem vehettünk föl, mily kis rész az a pár fotó, történet az életükből, ami így ránk testálódott? – mégis, ha a miénknek érezzük, az Egész tudhatjuk sajátunkénak.

– Vagyis csak hiszékeny indiánok mondanak ilyesmit: „sötét Somogy”?

– Ha a civilizációt nézi az ember, akkor a „sötét” többnyire azt jelentette, hogy esetleg pénztelenebb, rádiótlanabb-tévtelenebb ez a vidék. Viszont ünnepei még vannak. S mivel a civilizáció is setét (más szempontok szerint), nincs mit egy-más szemére vetni. Jó kis nóták teremnek ott még ma is!

Berecz András így jövőgél tájakon, ország-, korszak-, és műfajhatárokon által. A szegény ember legkisebb fiának sikerült a szellemi hon-visszafoglalás: a magára találás.

Fotó: Kottmayer Tibor

Kiszely István: A magyarság eredetéről

Egy nép eredetének ilyen vagy olyan bizonyítgatása mindig politikai kérdés volt. A leigázandó népnek el kell venni büszkeségét, tartását, gyökértudatát, és akkor valóban azt tesznek vele, amit csak akarnak. Ezt igen jól tudta a Habsburg Birodalom is, amikor az indoeurópai ideológia mintájára megalkotta a finnugor származtatási elméletét. A magyarságtól elvették színes, gazdag őstörténetét, és olyan népekkel rokonították, akikre nem tudtak felnézni, hiszen régen is és ma is igen alacsony kultúrfokon álltak. Ez az ideológia a kommunizmusnak is jól jött, annál is inkább, mert a „rokon népek” éppen a Nagy Szovjetunió területén éltek. Mikor terelték tévútra a magyarok őstörténetét? Az 1840-es évekig az elemi iskolás, a középiskolás és az egyetemista tankönyvekben egyaránt azt olvassuk, hogy a „magyarság három hullámban foglalta el a Kárpát-medencét; mint Attila hunjai a Kr. utáni V században, mint avarok (568-ban és utána), majd mint Árpád népe 895-896-ban. Hozzájuk csatlakoztak 1235 körül a jászok és 1245-1246-ban a kunok”. Ha tehát azt vizsgáljuk, hogy kik a magyarok, akkor nem szűkíthetjük le mondanivalónkat Árpád magyarjaira, hanem meg kell vizsgálni mindazon népek múltját, akik mások, mint Európa indoeurópai vagy szláv népei.

Őstörténetünk vizsgálatánál tekintettel kell lenni arra, hogy mi határoz meg egy népet: testalkata, szellemi és tárgyi kultúrája valamint nyelve. A kezdetektől az 1840-es évekig ez a meghatározás tudat alatt is élt, hiszen olyan népekkel rokonították a magyarságot, amely népek hozzánk hasonlóak voltak fizikai és élettani jellegzetességükben, hasonló vagy azonos volt néprajzuk, motívumviláguk, hiedelemviláguk, mítoszviláguk, zenéjük, írásbeliségük és nyelvük. Az utóbbi – a nyelv – a felsorolt jellegzetességek közül a legváltozékonyabb, hiszen nyelvet a népek néhány emberöltő alatt cserélhetnek, és erre a labilis talajra építették a finnugor nyelvészek az állandóbb jegyekre is erőszakosan rátelepedő elméletüket.

A múlt századi nagy „ugor-török háborúnak” vége. A magyarul is rosszul beszélő Hunzdorfer (később Hunfalvy) Pál vitatkozott Vámbéry Árminnal, de – mint ma is – szükségképpen Hunfalvynak kellett győznie, mert mögötte állt a hatalom, Vámbéry mögött pedig „csak” az igazság és a magyar nép. E” háború” az elmúlt néhány évtizedben is megismétlődött és éppen napjainkban éljük meg a nagy „visszafordulást”. Néhány hónapja jelent meg Sára Péter könyve: A magyar nyelv eredetéről másképpen. A szerény kiállítású kötet appendixeként hozza azt a 265, a nyelvészek által eddig „török eredetű”-nek elismert magyar szót és emellett részletesen leír 1500 olyan magyar szót, amelyet eddig „finnugor”-nak vagy „ismeretlen eredetű” szónak minősítettek. Ezzel Sára Péter szakszerűen leírta azt, amit eddig is tudtunk, de hiányzott a papírra vetett bizonyíték egy hiteles ember tollából. Ezek után hogyan tovább, magyar őstörténet?

A magyarság három elemben különbözik minden más európai (indoeurópai és szláv) néptől: a finnugor, a türk és az iráni elemekben.

1. A finnugor elemek.

Kétségtelen, hogy a magyarság – elsősorban Árpád népe – hozott a Kárpát-medencébe finnugor elemeket, hiszen olyan területeken jöttek át, ahol – Magna Hungaria-ban – ugor népek éltek; ez antropológiailag a lakosság 0,6 százalékát érinti. Ugyancsak van nyelvünkben néhány tíz finnugor eredetű szó is. Ezzel az elmúlt másfél évszázadban sokan és sokat foglalkoztak. Meg kell köszönnünk e kutatók fáradozásait, de a magyarság eredetének kutatásában ennél tovább kell lépnünk.

2. Türk (török) elemek.

A Kárpát-medencébe bejövő magyarság 35-40 százalékban olyan ún. turanid – kisebb mértékben taurid – típushoz tartozik, amely a belső-ázsiai törökségre jellemző. Ugyancsak türk (pentaton, kvart vagy kvint váltós, ereszkedő dallamú és hangsúlytalanul végződő) a népzene, ősi belső-ázsiai eredetűek hangszereink egy része, temetkezési szokásaink („halotti szemüveggel” való temetkezés, a női mellkorongok, a tarsolylemezek, a részleges lótemetkezések stb.), egész néprajzkincsünk (a tulipán, a szegfű, a gránátalma, a páva-motívumok), hiedelemvilágunk (táltos, hétfejű sárkány, égig érő fa, életfa stb.), s 2800 éves írásbeliségünk (a 2800 évvel korábbi belső-ázsiai írást az ún. „székely rovásbetűvel” olvasni tudjuk), de türk életkultúránk, földművelésünk, állat-tartásunk, harci szervezettségünk és így tovább. Ugyanolyan taki lovakkal érkezünk a Kárpát-medencébe, amilyenek régen és ma is „Ázsia Szívé”-ben voltak és vannak, de visszacsapó íjunk, harcmódorunk is ugyanolyan volt, mint amilyenek a belső-ázsiai hszüing-núkról – hunokról – írt kínai források állítják.

Logikus tehát, hogy Kőrösi Csoma Sándor a jugarokhoz indult el, majd utána Vámbéry Ármán, Lóczy Lajos, Széchenyi Béla, Stein Aurél és sokan mások olyan területeket kutattak, ahol a magyarokéval azonos vagy hasonló testalkatú, kultúrájú és nyelvű emberek éltek – és részben ma is élnek. Jómagam a magyarság kultúrájához ezt az utat választottam, nem mintha ez lenne az egyedüli őstörténeti szálunk, de ez az egyik, és szerintem a legfontosabb. Ha ezen a területen (a Góbi sivatag, a Takla-Makán peremvidéke és Dzsungár-medence) megtaláltam mindazokat a jegyeket, amelyek „a magyarságot jellemzik”, akkor azt kell mondanom, hogy addig, amíg bárki ennél meggyőzőbb bizonyítékot nem hoz, addig ezt tekintem a magyarság legfontosabb bölcsőjének. Innen vették útjukat nyugat felé, hogy 150 évnyi Magna Hungaria-beli, 150 évnyi Levédia-beli és 45 évnyi etelközi tartózkodás után végleg letelepedjenek a Kárpát-medencében. Ide azonban nem mint besenyőktől üzött had érkezett, hanem tervezetten és szervezeten foglalták vissza Árpád magyarjai, azt a Kárpát-medencét, amely valaha ősiük, Attila birtoka volt.

Fotó: Jugar vezető

3. Az iráni elemek.

Kétségtelen, hogy a Kr. előtt V. században a Kárpát-medencébe jött szkíták, az időszámításunk kezdete körüli időben ide érkezett szauromaták és szarmaták, majd az 1235-ben ide költözött jászok iráni népek voltak, akik végső soron az Iráni-magasföld felől származtathatók. Ők is hoztak magukkal kulturális, nyelvi és élettani jegyeket, hiszen a magyarságban kimutatható ún. „pamíri” típus csakis innen származtatható. Ezzel a vonallal is foglalkoznunk kell, még akkor is, ha eddig az e témában kutatókat mindenféle jelzőkkel látták el. Ez a jövő feladata, és fiataljainkat buzdítom, hogy vegyék fel ezt az őstörténetünkben igen fontos szálát és áldozzanak rá egy életet.

Őstörténetünk színes, sokszínű, összetett. Semmiféle ideológia nem korlátozhatja munkánkat az igazság keresésében. Az igazság van, a hazugságot kitalálják, tehát előbb vagy utóbb úgvis az igazság győzedelmeskedik, még akkor is,

ha bizonyos politikai körök azt nem tartják „időszerűnek”. Őstörténet-kutatásunk lassan kijut – kijutott a mélypont-ról, hiszen nagyfokú korlátozottság kell ahhoz, hogy „kutatóink” ne lássák a tényeket.

Ha egy nemes fa néhány évig nem hoz gyümölcsöt, nem nagy baj, mert aki ismeri a fákat, tudja: majd hoz, ha a gyökere leért a tápláló talajvízig. Ha fának egy-két ága letörik, a fa túléli, de ha hajszálgöckereit vágják el, akkor elpusztul. Nagyon kell vigyáznunk, hogy ebben a kritikus időszakban hajszálgöckereink megmaradjanak, mert egy nép, amelynek erős múltudata van, az megmarad, amely ezt elveszti, az nem tud fennmaradni. Ezt a gondolatot igen szépen fejezi ki a lengyel Stanislaw Witkiewicz:

„Eltűnnek az emlékezetüket vesztő nemzetek.”

Márpedig ez ránk, magyarokra, a legkevésbé jellemző, mert a magyarság egyetlen ellenségét sem tudta legyőzni, de mindet túlélte.

Nagy Zoltán: Mi van veled, Jártató?

Úgy hallottuk, gondjai vannak a szép szakmai sikereket elért Jártató zenekarnak. Kunos Tamást, a szervező vezetőt kérdeztem erről.

– Együttesünk tagjai több városból verbuválódtak össze. A központ Jászberény, itt lakik – az egyébként ózdi – zenei vezetőnk, Pál Mihály prímás. Énekesnőnk Jenei Judit aszódi, Konkoly Elemér, bőgős Budapestről, Nagy István, fúvós Gyöngyösről, jómagam Kecskemétről járok a Jászság Népi Együtteshez, ami eddig „eltartott” minket, fizetett zenészei voltunk.

– Mi a helyzet most?

– Nem sajnálkozom, de úgy néz ki, hogy ennek a jó világnak vége. Bár a táncegyüttes idén is megkapta ugyanazt a támogatást, mint tavaly, azonban tovább nem tudnak megfizetni minket. Keresnünk kell egyénileg a lehetőségeket. Nagy Pisti kivált tőlünk, elment a Dűvő zenekarba, én a Duna Művészegyütteshez szerződtem, Elemér is Budapesten próbálkozik. Pál Misi egyelőre maradt Jászberényben.

– Nem fog így teljesen szétzilálódni a zenekar?

– A veszélye megvan, máris vannak ütközések, de új emberekkel kiegészülve – Szokolai Balázs, Ágoston Béla – tovább folytatjuk a munkát. Szívügyünk a Jártató, nem hagyjuk abba. Szeretnénk még jobban elmélyedni a szakmai munkában, különböző stílusok elsajátításában. Egy Jártató CD kiadásán törjük a fejünket, természetesen tovább muzsikálunk a Jászság Népi Együttesnek, de önálló, koncertező zenekarrá akarunk válni. Nekünk a muzsikálás nagyon fontos, lelkünk kétharmada zenével van tele.

DUO SOUND

2074 Perbál, Egyetértés ltp. A/15.

Tel.: (26)337-090, 201-0393

Fax: 202-2047

HANGFELVÉTEL-LEMEZKIADÁS
HANGOSÍTÁS-VILÁGOSÍTÁS
HANG-FÉNY TERVEZÉS, KIVITELEZÉS

Egyéb szolgáltatások:
színpadok építése, műsorok szervezése,
rendezvények teljes körű lebonyolítása

Horváth Károly: Táncház Marosvásárhelyen

A (határon) kívülálló számára természetes lehet, hogy Marosvásárhelyen rendszeresen van táncház. Örömhír: valóban van! Hogy milyen áron? Arról beszélgettem Czerán Csabával és Ferencz Zsolttal, a vásárhelyi táncház szervezőivel. Első találkozásunk alkalmával észrevettem a szemükben azt a tüzet, ami szükségeltetik – a világ bármely tájékán – egy táncház sorsának egyengetéséhez. Sok gondjuk van, talán a legtöbb a zenészekkel, akik mint bárhol, érzékenyek, hiúk, sértődékenyek, nehezen kezelhetők (e sorok írója is muzsikus)... De végül is van élő muzsikájuk, nem szorultak még soha gépzene segítségével. Táncosok, zenészek közt a kapcsolat élő és állandó. Termet a Maros Népi Együttestől bérelnek (!), most elég szűkösön vannak, mert hátistennek Vásárhelyen, rendszeresen közel száz fiatal jár hetente székít, mezősegit, nyáradmentit, felső-marosmentit, felcsikít, szatmárit, moldvait, gyimesit táncolni.

Az oktatás a Czerán-Ferencz kettős kezében (lábában) összpontosul. Ők különböző táncanfolyamokra jártak, kitanulták a mesterséget, és most okítanak. Szeretnék még többet tudni, ehhez kellene gyűjteni, de a lelkesedésükön kívül, megint csak a lelkesedésükhöz folymodhatnak: nincs videójuk, nincs magnójuk, magyarul, nincs pénzük. Pedig hát itt élnek (ott) a 24-ik órában a magyar táncoktúra egyik legértékesebb területének kellős közepén, innen minden közel, s mégis oly messze van. Ők a szó legnemesebb értelmében amatőrök, mindketten mérnökök, nincs szándékukban semmilyen néprajzos karriert befutni.

Észrevettem (ők is), hogy kialakult egy speciális táncházás táncstílus, tehát sokszor ami a táncházban tiltva vagy, azt az adatközlő lazán csinálja; hogy tudomásuk szerint a nyáradmenti táncok máig sincsenek rendszerezve, becsülettel felmérve. A Folk Magazinnak módfelett örvendtek. Igen, egyetértetek a szerkesztőkkel, hogy nem volt egy olyan fórum, ahol a rendezvényekről rendszeres tudósítás jelent volna meg, mert néha ők se tudják, hogy mi történik Kolozsváron, hát még Zalaegerszegen. Csapatukkal (elsősorban középiskolások, egyetemisták) részt vettek a gyimesközéploki táborban. Jól érezték magukat és rengeteget tanultak. Mennek majd idén is, mennének máshova is, csak azt nem tudják, hová érdemes és miből.

Panaszokat és gondokat is figyelembe véve kijelenthető, hogy Marosvásárhelyen táncház volt, van és ahogy a szervezőket megismertem, lesz. Munkájukhoz a Folk Magazin olvasóinak nevében is sok sikert kíván: Horváth Károly

**Hivatal Endre: A túlpartról...
A „Hagyományaink” Kanadában**

Városunk (Montreal), pontosabban a Bokréta együttes vendége volt Farkas Zoltán (Batyú) és Tóth Ildikó (Fecske) két bétig. Méltán hívhatjuk az alkalmat rendkívülinek, mivel a magyarországi táncszakma legelismertebb tekintélyei okították ifjainkat. A Bokréta sem kis fába vágta a fejszét, ugyanis Batyú Hagyományaink című koreográfiáját szemelték ki megtanulásra. Sokan talán még emlékszünk a Kodály Kamara együttes nagyszerű előadására a McGill egyetemen, mikor ezzel a darabbal debütáltak, úgy hat évvel ezelőtt. A koreográfia maga igen hosszú, alkalmat nyújt megannyi szóló szereplésre. A Guizot utcában volt szerencsém megtekinteni a jelmez fűpróbát, melyre hozzátartozók és érdeklődők sereglettek össze. A próbák alatt többször fölvetődött, hogy nem erőn fölül-e a vállalkozás.

A kemény munkát, a sok áldozatot végül mégis siker koronázta. Ez a szám egyike azon keveseknek, melyet Batyú tematikus koncepcióval készített. Számomra ebből fakadt az est pikantériája is. A téma a mai világ csúfondáros állapotát pellengérezzi ki, midőn az emberek önként (vagy meggyőzésre?) elvetik maguktól hagyományait – értékeiket, gyökeret, talajt veszítenek. Népünk legautentikusabb táncaival fűtötték be a színpadot a Bokrétások, majd valami erjedni kezdett. A „kivetkezés” folyósult folyamata pergett a szemünk előtt, midőn előbb a legények „vedlettek” ki a viseletükből, majd a lányok is demoralizálódtak. Nőta nótát követett: 100 Forintnak ötven a fele... illuminált szereplők támolyogtak a színen, majd a proli kultúra csimboraszójához érkezünk: Kacsatánc! A bökkenő csak az volt, hogy az intellektuális mélypont csikarta ki a tapsot a szülőkből. Mire már a vak is látta, hogy valami nem smakkol, többen elbizonytalanodtak a kedvenc dallamok tapsoltán. Egyfajta ősi ösztön – furulyaszó igézetére – végül mégiscsak rendezte a sorokat. Happy end? Én csak elűnődtem: ki viszi át a kultúrát a túlsó partra – a második nemzedék, vagy a káposztás rétes?

**Hollókői Lajos:
Horváth Andrásra emlékezve**

1994 tavaszán ment el közülünk Horváth András prímás. Egy elmúlóban lévő világ talán utolsó hiteles képviselője volt ő, halálával megszűnt a muzsikálásnak az a formája, amit egész életében képviselt a szatmári bandákban.

Emberi tartása nekem egy életre szóló példát jelent. Először talán 1987-ben jártam nála Vavrinecz Andrással és Karácsony Zoltánnal. Tiszakórod utolsó háza volt az övé, kívül-belül rend. Nem jelentkeztünk be előre, ennek ellenére azonnal került enni-innivaló az asztalra. Amikor kiderült jövetelünk célja, a zenekar is rögtön szerveződött, indíthattuk a magnót. András bácsi, a fia „kis Andris” brácsás, Pali a „klánétás” és a vej bőgőn már muzsikáltak is a szebbnél szebb szatmári nótákat. András bácsi egyre jobban belemelegedett, annak ellenére, hogy panaszkodott közben: régen volt kezébe a muzsika. Ez persze egyáltalán nem érződött, hiszen így is teljes élményt nyújtott. Egyre mélyebben mentünk vissza a múltba, egyre régibb dallamok jutottak András bácsi eszébe.

Ennek a találkozásnak köszönhetjük, hogy gyönyörű melódiákat hallhattunk vissza később zenekari számokban, filmzenékben. Amikor másnap visszatértünk, akkorra is tartogatott meglepetést, kiapadhatatlannak tűnt dallamismerete. Hónapokkal később már várt minket. „Ránca szedte” a zenekart, többször próbáltak is jövetelünkig. Nagy kedvvel muzsikált órákon keresztül, a kedvenceit énekelte is. Amikor először találkoztunk, hetvenen jóval túl volt már (1912-ben született), ennek ellenére érezhetően növekvő életkedvvel játszott, nagy örömről. Ez a Szatmári bandák című lemezen is érezhető. Halála előtt nem sokkal, 1993 decemberében mesélte el nekem, hogy élete talán egyik legszebb pillanata volt, mikor egy zenei táborban sokan egyszerre muzsikáltak a kedvenc dallamait. Könnyek gyűltek a szemébe... később az enyémben is... Isten veled, András bácsi.

**Felföldi László:
Néptánc kutatás a Volga, Káma és a Belaja folyók mentén**

A keleti törökös és finnugor népek táncai iránti magyarországi érdeklődés nem új keletű. Szinte mindegyik keleti utazó (köztük Vámbéry Ármán, Almásy György) fölhívta a figyelmet a magyar és az említett népek táncagyományának hasonlóságára. Az ő híradásai nyomán Réthei Prikkel Marián minden fontos kérdésre kiterjedő könyvében a „Magyarság táncai”-ban, majd az etnológiai távlatokban is gondolkodó Lajtha és Gönyei a Magyarság Néprajza IV. kötetében már szinte tudományos programmá válik a „rokon népek” táncai iránti érdeklődés. A 2. világháború utáni években is nyomon követhető a téma egy-egy cikk, könyvismertetés vagy előadás formájában, de ez az érdeklődés önálló kutatási területté nem fejlődött. Ennek okát elsősorban abban kell keresnünk, hogy a magyar néptánc kutatás feladata abban az időben saját táncagyományunk módszeres dokumentálása, rendszerezése és a szomszéd népekkel kialakult történeti tánckapcsolatok földerítése volt. (Nehezítette a téma kibontakozását a hivatalos és kutatói kapcsolatok hiánya, a terepmunka korlátozott lehetősége, valamint az ottani kutatómunka szűkebb látókörű, színpadra orientált szemlélete.)

Bennünket, fiatalabbakat Martin György indított el e téma kutatására. A kényszerűen hosszúra nyúlt fölkészülés

a használható orosz nyelvtudás elsajátításával, a személyes szakmai kapcsolatok kiépítésével és a szerteágazó szakirodalom áttekintésével kezdődött. Az első terepkutatásra 1991-ben kerülhetett sor, amikor Pálffy Gyulával és a helybeli folklorista-kollégák segítségével Udmurtiában, Baskíriában és Mariföldön táncgyűjtéseket végezhattunk. Tulajdonképpen innen számítható e kutatómunka aktív korszaka, valódi kezdete.

A kutatás koncepcióját az Ortutay (ill. Martin) által megfogalmazott elvek szerintés a kelet-európai finnugor és törökös népek között folyó areális-tipológiai szemléletű nyelvészeti, néprajzi ill. történeti kutatások eredményeire építve fogalmaztuk meg. A nyelvészeti, történeti s főleg a bennünket közelebről érintő népzenei kutatások ugyanis a Volga-Káma-Belaja folyók vidékén egy olyan etno-kulturális közösség meglétét bizonyították, amely a népi kultúra elemeinek évszázadokon át folyó állandó cseréjére, egymás kulturális javainak kölcsönös cseréjére utalnak.

Ennek alapján feltételezhetjük, hogy ebben a régióban létezik egy olyan mozgásbeli köznyelv, amely minden itt élő népnek sajátja. Emellett számolnunk kell olyan szigetszerű táncjelenségekkel, amely egyes mikrorégiók konzervatívizmusa folytán csak kisebb közösségekre jellemzőek. Az is meggyőződésünk, hogy az itt talált táncjelenségeket nem lehet anélkül a tágabb európai tánc-történeti keret nélkül vizsgálni, amely saját táncagyományunk történeti vizsgálá-

latának is kerete. Ha elfogadjuk azt, hogy Kelet-Európának ez a vidéke is szerves része volt Európa művelődéstörténetének, feltételezhetjük azt is, hogy akkor is itt léteztek azok a nagyhatókörű táncműfajok, amelyek az európai tánc történet egyes korszakait meghatározták. Gondolok itt a középkori lánckörtáncokra s az azok hátterében meghúzódó szóló, csoportos és páros fegyvertáncokra, ugrásokra, a reneszánsz forgó-forgató párostánc divatjára és az újabb kori nyugat-európai kontratáncokra, kadrillokra.

Óvatosnak kell azonban lennünk a gyors általánosítással, hiszen ez a koncepció Európa tánc történetéről főleg a gazdag nyugat-európai tánc történeti források alapján alakult ki. Valószínűleg módosulni fog a kép, ha figyelembe vesszük az eddig gyéribben előkerült kelet-európai tánc történeti forrásokat is, és szembesítjük ezeket a mai kelet-európai folklórtáncokkal. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül e területen a közép- és délkelet-ázsiai művelődéstörténet tényeit sem.

Egy ilyen nagyszabású és szerteágazó kutatási program megvalósításának, sajnos, ma még nincsenek meg a feltételei, mert e téma hivatásos kutatói és intézményes keretei még csak most vannak kialakulóban e területen. Ezért olyan minimális program megvalósítását kellett célul tűzni, amely a jelenlegi feltételeknek megfelel és a maximális programhoz vezető utat egyengeti. Úticélunk tehát 1991 és 1993 között összehasonlító néptánc-anyag gyűjtése volt olyan helybeli népzene kutatók, folkloristák és fiatal egyetemi hallgatók bevonásával, akik affinitást éreztek a néptánc kutatás iránt. Azt reméltük, hogy a közösen végzett gyűjtőmunka, majd a rendszerezés és archiválás során megosztott feladatok, budapesti és helybeli tapasztalatcserék, olyan műhelymunka kialakulásához vezetnek, mely mindkét fél számára haszonnal jár.

Céljaink és reményeink, úgy tűnik, a helybeli akadémiai intézetek átszervezési gondolatai ellenére lépésről lépésre megvalósulnak. Az intézményes keretek biztosítása érdekében olyan együttműködési megállapodásokat kötöttünk a partner akadémiai intézetek és az MTA Zenetudományi

Intézete között, amely e téma kutatását elismertté és a lehetőségekhez mérten támogatottá tették.

Az eddig összegyűlt táncanyag egyelőre messzemenő következtetések levonására nem alkalmas. Azonban már föltűntek azok az alapvető típusok és műfajok, amelyek meglétéről az eddigi gyér szakirodalomból tudunk, vagy amelyek meglétét feltételeztük. A legelterjedtebb, minden ott élő nép által ismert stílust az ugrós-topogó-dobogó táncfajta képviseli, amely nálunk, a Kárpát-medencében ugrós, kanásztánc, oláhos, stb. néven ismert. Emellett mindenütt ismerik azokat a – valószínűleg – orosz közvetítéssel elterjedt kontratáncokat, kadrillokat, amelyek egy 18. századi nyugat-európai táncdivat hatását tükrözik. Nehéz feladatot jelent majd különbséget tenni azok között énekes-táncos játékok és táncok között, amelyek a szovjet hatalom óta terjedtek el ezen a területen a fiatalság körében és azok között, amelyek az első világháború előtt már itt léteztek. A régió tánc készletének legrégebbi rétegét azok a pantomimikus, mozdulatutánzó táncok alkotják, amelyek szigetszerűen több ponton is előfordulnak az archaikus szokások keretében, vagy a szórakoztató táncok között, de a legidősebbek lábán.

Sokakban fölmerülhet a kérdés, vajon van-e értelme, jogosultsága az összehasonlításnak a finnugor népek táncai körében. Hiszen a tánc a folklór művészetek egyik legváltozékonyabb ága, s talán a legkevésbé ellenálló a divat változó hullámainak, így szinte semmi remény sincs a több ezer éve különvált népek táncai között közös örökség földerítésére. Véleményünk szerint tánc hagyományunk rokon népekével való összehasonlításának eredménye, illetve eredménytelensége több szempontból is hasznos lehet számunkra. Egyrészt bizonyosságot nyerhetünk, hogy a tánc mennyire tükrözi a népek egykori különválásának és sok évszázados különfejlődésének hatásait, s ezzel a finnugor folklórkutatás eredményeihez járulhatunk hozzá. Másrészt az európai tánc kutatás is sok tapasztalatot meríthet majd az egymástól távol, elszigetelten élő, de rokon nyelveket beszélő népek (a finnugorok) tánc hagyományának összehasonlító vizsgálatából.

Etnofon Zeneháló

Kétéves kiadói és terjesztői tapasztalataink összegzése során egyértelművé vált számunkra, hogy a hanghordozók hazai terjesztése megoldatlan, esetleges, mondhatni kaotikus. Ennek okait itt most nem részletezem, elég annyit leszögezni, hogy ez az állapot nagy mértékben veszélyezteti az utóbbi években alakult, értékes zenét tartalmazó, hiánypótló kiadványokat létrehozó kis, független kiadók létét, másrészt a szelepeken kizárólag a kommersz, a bővli áramlik soha nem látott mértékben a vásárlóközönséghez. Részben ezért, részben meg kiadói érdekei is ezt diktálják, az ETNOFON egy országos terjesztőhálózat kiépítését kezdte el az év elején. Az eddigi visszajelzések máris nagy érdeklődést mutatnak. Fő célunk, hogy az ország hangkaszettával és CD-vel kevésbé ellátott települése is kedvező áron juthasson hozzá az érdeklődő a színvonalas termékek bő választékához a legkülönbözőbb műfajokban (népzene, pop-rock, szórakoztató-, klasszikus zene, gyermekeknek szánt anyagok, stb.). A tevékenység nem igényel tőkebefektetést, mert az árut az ETNOFON bizományba adja a terjesztőnek, s így kockázata sincs, viszont hosszú távon stabil mellékjövedelem forrása lehet. A hanghordozókkal kapcsolatos egyéb, kiegészítő cikkek (lejátszók, állványok, tárolók, to-

kok, üres kazetták) árusítása magában hordozza a vállalkozás továbbfejlesztésének lehetőségét is.

A fentiek megvalósításához keresünk vállalkozó szellemű érdeklődőket, munkatársakat. Akit érdekel ez a lehetőség, küldjön el címünkre egy jelentkezési lapot, mely a következő információkat tartalmazza:

Név, pontos cím, tel./fax, foglalkozás, életkor.

A jelentkezőknek rövidesen részletes információkat küldünk az együttműködés feltételeiről.

Üdvözlettel: az ETNOFON ZENEHÁLÓ

Almássy téri Szabadidőközpont

Április 22-én 10.00 órától: Horvát Bál

10.00 órától: gyerek program, kézműves bemutató és kiállítás

18.00 órától: gálaműsor és bál

Szervezi: A Magyarországi Horvátok Szövetsége, Fáklya Horvát Táncgyűttes, Horvát Általános Iskola és Gimnázium

Május 4-5-6-án: Etnozenei Fesztivál

1077 Bp., Almássy tér 6. Tel.: 267-8709

Szerényi Béla: Requiem

Volt egyszer Magyarországnak egy hangszere, amelyet úgy hívtak, hogy tekerő.

Volt egyszer egy hangszer, amelynek említésére Kecskemét-ről Szegedig fölkapták az emberek a fejüket.

Volt egy zeneszerszám, amely nélkül Szentesen, Csongrádon, Kiskunfélegyházán, sok-sok alföldi faluban és tanyán elképzelhetetlen volt a lakodalom, padkaporos bál, kukoricafosztás, tanyaszentelés vagy néveste.

Volt egyszer egy hangszer, amely nélkül az ország három megyéjében több százezer embernek nem lett volna muzsikája.

Volt, mert már csak múlt időben lehet beszélni róla...

A tekerő nagyon régi hangszer.

Ismert, és elismert volt egész Európában, a XI. századtól kezdve. Hogy Magyarországra mikor került, nem tudjuk. Jelenléte a XVI. századtól bizonyított, de egyes kutatók már Szent Gellért püspökünk legendájában is felfedezni vélik.

Népi hangszerként a Dél-Alföldön, és a Csepel-sziget déli részének környékén töltött be egyeduralgó szerepet e tájegységek zenei életében. Szóló hangszerként, illetve dudar-tekerő és klarinét-tekerő összeállításban használták.

A következőket írta róla Kodály Zoltán 1943-ban a Magyarország Néprajza IV kötetében: „...Nálunk már csak Szentesen van nyoma. Az utolsó, 1907 táján készült, mestere, Szenyéri János azóta elhalt. De fia, Dániel ma is él, játszik és készít. A Rádió és a Néprajzi Múzeum gramofonfelvételeihez is sikerült még tekerőst kapni 1939-ben.”

A szűkszavú írás gyakorlatilag eltemeti a hangszert. Ennek ellenére találtak tekerőst az évben, mégpedig nem is egyet, hanem tizenhetet! Dincsér Oszkár népzenekutatónk újsághirdetésére (Vajon hányan tudtak olvasni abban az időben a tanyavilágban?) a Szent György-napi vásár alkalmával tizenhét tekerős gyűlt össze a Szentesi Múzeum udvarán. Közülük hárommal hangfelvételt is készítettek a Pátria lemezoroszat számára. Hála Istennek, Kodály Zoltán tévedett a tekerősök számának megítélésében.

Aztán jött a háború. A zenészek nagy részét elvitték a frontra. Sokan odavesztek, néhányan túléltek a világégest. Bársony József és Hajdú József például a Don-kanyarból tért vissza, Bársony Mihály Lengyelországból szökött haza, gyalog. Itthon azonban nem sok jó várta őket. Jöttek az ötvenes évek, és a tanyasi paraszti kultúrának nyoma sem maradt. Az életforma erőszakos átalakításával pedig megszűnt a hagyományos zene létjogosultsága is. Az utolsó tekerő-klarinétes lakodalom az ötvenes évek végén volt.

Népzeneudósaink – elsősorban Sárosi Bálint –, akik ebben az időben járták a Dél-Alföldet, már nem tudták élő hagyományként rögzíteni a tekerőmuzsikát. A tekerősök már csak maguknak, vagy szűk családjuknak játszottak.

A hetvenes évektől kezdve aztán lelkes városi fiatalok, táncosok kezdték járni a tanyákat, és kérdezősködtek. Így fedezték föl egy tiszalparti tanyán Bársony Mihályt, a kiváló tekerő-, klarinét-, citerajátékost és hangszerkészítőt. Bársony Mihály volt a legfiatalabb a hagyományörző tekerősök

között, így könnyen rá lehetett venni, hogy muzsikáljon táncházakban, fesztiválokon, tévében, rádióban. Biztosan sokan emlékeznek rá, ahogy ült valamelyik színpadon egyedül, kicsit szigorú arccal, ölében a tekerővel, és muzsikált. Zakója hajtókáján büszkén viselte a Népművészet Mestere kitüntetését. Az általa készített 200 darab hangszer az egész világon ismertté tette a nevét.

A többi, még élő zenészhez azonban csak nagyon kevesen jutottak el. A nyolcvanas évek elején az Etnographia hasábjain tekerővel foglalkozó tanulmányok jelentek meg Hankóczy Gyula népzenekutató tollából. A szerző felsorolta az adatközlőket név szerint, rövid életrajzzal és laccímmel kiegészítve. E tanulmányok segítségével jutott el néhány „megszállott” zenész (többek között Bartha Z. Ágoston, Havasréti Pál, Berán István) az öreg muzsikusokhoz. Ekkor ismertük meg Sinkó Jánost, „Cselédes” Varga Mihályt, Bíró Sándort, Kovács „Kúresz” Mártont, Tari Rókuszt, Maczik Sándort. majd, kicsit később Bársony Józsefet (Bársony Mihály bátyját) és Hajdú Jóska bácsit.

Csodálatos világ tárult elénk általuk. Sokszor úgy éreztük, hogy a harmincas években megállt itt az idő, és az emberek sem öregedtek egy cseppet sem. Ha ott voltunk, éjszakákat muzsikáltunk át, és mulattak végig velünk. Nyolcvankilencven éves koruk ellenére hihetetlen szellemi és fizikai frissességgel rendelkeztek. Egyszer például Varga Mihályhoz mentem, aki akkor már elmúlt kilencven éves. Az üdvözlés örömteli perceiben megkérdeztem:

– Hogy van, Misa bácsi? – Nem annyira jól.

– Hogyhogy?

– Nem enged az orvos biciklizni...

1989-ben meghalt Bársony Mihály. Tudtuk, hogy beteg, de valahogy nem hittük, hogy történhet vele valami, hiszen ő volt a legfiatalabb. Mindössze hetvennégy éves. Akkor értettük meg, hogy amit nem tanulunk meg tőlük, az örökre, és pótolhatatlanul elvész. Tanultunk tehát tovább három, még élő mesterünktől, egészen 1994-ig. Tavaly, nem sokkal húsvét után, 92 éves korában elhunyt „Cselédes” Varga Mihály, júliusban pedig teljesen váratlanul Bársony József, 84 esztendősen. Júliusban láttam utoljára Sinkó Jánost is.

– Az én 93 évem nagyon sok már – mondogatta, majd hozzátette – Na, én most már fölmegek Szent Péterhez, s mondom neki: Szervusz, komám!

És augusztus elején fölment valóban. Biztos vagyok benne, hogy ilyen kedvesen üdvözölte Szent Pétert. Ő volt az utolsó.

Furcsa kimondani, de a tekerőmuzsika megszűnt létezni Magyarországon.

...Volt egyszer Magyarországnak egy hangszere, amelyet úgy hívtak, hogy tekerő.

Volt egy hangszerünk, amelyről már csak múlt időben lehet beszélni.

Volt egy hangszer, melynek utolsó, értő muzsikusai a múlt évben elmentek közülünk.

Adjunk hálát Istennek, hogy egyáltalán még ismerhettük őket.

A szerző felvételén: Sinkó János tekerős

Bajovics Rózsa: Pomázi Falu-ház

... A '70-es években még hagyományos volt a táncrend a szerb bálokon. A gyors a lassút úgy váltotta, hogy idős, fiatal egyaránt részt vehessen benne. Volt tánc, amit csak szűz lány kezdehetett, ez volt a Vranjanka. De a csúcspont az éjféli utáni, egy órán át tartó kóló volt. Játék. Ebben a zenészek bére is kikerekedett, megmutatva, hogy szolgálták addig a hangulatot. Beállni az állhatott, aki pénzt dobott egy kalapba. Igen ám, de ki is csak az, aki ismét dobott. Aztán ha egy jó barát (vagy nem az) újabb pénzt fizetett valakinek, annak maradnia kellett tovább. S ez így ment a kóló végéig...

I. Pomázi gyerekek

(Simon Istvánné, Franci néni visszaemlékezése)

A háborút megelőző évtizedekben a sokgyermekes családok jellemezték a falunkat. Hat-nyolc, sőt tizen felüli gyermekáldás sem volt ritka. Míg a szülők együtt dolgoztak a határban – ültetés, kapálás, eper-, cseresznyeszedés, aratás, szüret – addig a kisebb gyerekekre a nagyok vigyáztak. Ugróköteleztünk, rúgtuk a rongy-labdát vagy az állatszörrel kitömött bőrlabdát. Gömbölyű kavicsokat egy kézzel feldobálva iskoláztunk (petica). A játékszabályokat magyarul, szerbül, németül, szlovákul fújtuk. Nem iskolában, egymástól tanultuk, megértettük egymás otthoni beszédét.

Egy-egy karéj kenyér – rá zsír, vagy szilvalekvár – mindig jutott a játszótársaknak is.

Az országút mellett húzódó cseresznyefák gyümölcse, az eperfák termése is a gyerekeké volt. Nyáron a Dera patak medrében apró halakat és rákokat merítettünk kenyérkosárral. Télen a befagyott patakban, a nagy réten csúszkáltunk. Magunk faragta fakorcsolyát, sítalszerűséget kötve a lábunkra toltuk előre magunkat két bot segítségével. Miénk volt az erdő, a rét – minden gyümölcsét, virágát, gombáját ismertük.

Tavasztól őszig a gyerekek a szabadban játszottak. Téli napokon – kukoricamorzsolás, babfajtés közben – mesemondás járta. Itt ismertük meg egymás meséit, hagyományait, szokásait. A nagyobb lányok és fiúk kukoricafosztóban, tollfosztóban jöttek össze, mindig más és más háznál. A munka végeztével énekeltek, táncoltak. Tangóharmonika, szájharmónika, tambura kísérte a mulatságot. Így szerettük meg egymás dalait, táncait. Természetes volt, hogy sváb bálba menve csárdást vagy kólót is táncoltunk, mert felváltva játszották a zenekar.

Példaképpen mondom: vasárnaponként, felváltva, más-más nyelvű volt a szentbeszéd, az ének a templomban. Tanítóink az iskolában négy nyelven beszéltek: magyar, német, szlovák, szerb nyelven, hogy a kicsinyeket könnyebben taníthassák.

II. A Pomázi Falu-ház

A kézművesség természetközeli életmóddal azonos jelentésű fogalom számunkra, amelyben a megfigyelés, az elmélyedés – a munka tartozéka. Amelyben az egyetlen mérce a választott anyag és az ember közti harmónia. Ritmus és dallam természetes módon belőle alakul, és oda is talál vissza.

Célunk a folytonosság keresése, szakadozó pontjainak összebehozgatása, önmagunkban, környezetünkkel.

Épült egy pajtánk. Perjés, Nagy, Ádám – a három ács – a pajta tervezői-építői. Így mutatkoztak be: „A fa, az élő anyag, halála után is lélegzik. Enyhet ad a lombja, a lángra meleget, és ha értő kéz alakítja, lesz belőle kanál vagy templom vagy ház. Ha csinálunk egy háztetőt, akkor nem áznak meg az emberek. Az asztaluknál mi is jóllakunk, a szállásukon mi is megpihenhetünk. Együtt

örülhetünk annak, hogy vagyunk.” Lett épületünk, udvarunk, ahol megkezdődhetett a műhelyek létrehozása. Mostantól már lehet szőni, gyapjút festeni, az agyagozástól a kerámiakészítésig eljutni, kosarat fonni, szalmából, gyékényből dolgozni, fonott bútort készíteni. Fafaragást – tálak, rönk bútorok, kéreg-edények készítését – tanulni, a bőrművességgel, a csipkeveréssel megismerkedni.

A tárgyakat előállító, szemünk láttára kivesző kézművesség megőrzése a mi feladatunk is. Egy-egy mesterség logikája, alapfogásai az egész világon megegyeznek. Az ember csodája, leleménye az, ahogy környezetének sajátosságaihoz alkalmazkodva alakítja egyénivé a tárgyakat. Ezt a sajátos „ízt”, a létrehozásához szükséges önállóságot szeretnénk adni a Pomázra, a Falu-házba ellátogatóknak. A nemzetiségi, csupán szórványosan felgyűjtött, rendszerezetlen kézműves anyag sorsa elég reménytelen. Az öt nemzetiség által lakott Pomáz talán helyzeténél fogva alkalmas arra, hogy ezen kicsit változtasson.

Szeretnénk e sokféleség fellelésében jó utakat bejárni, hogy legalább a még meglévő könnyebben hozzáférhető, legyen, s ami a veszendőség felé tart – mint például a hercegszántói viseletvarrók tudása – még elcsípjük, ellessük idejében. Ehhez bizony sok-sok ember kell – várunk mindenkit szeretettel, s a segítséget köszönettel.

„Sok minden volt már, de amikor az öreg cigányasszony tapsolt, meg kiabálta, hogy – Éljen a sapkás, éljen a sapkás... tudod, nekem az nagyon fontos, az jó volt, jó buli volt.” (Miquéu Montanaro – Franciaország)

III. Nemzetiségek Találkozója

Kellett egy hely, ahol nem csupán tanulni, meglátni, de megélni lehetett mindezt. A dolgok egészét és egymásra épülését. Itt együtt voltak magyarok, svábok, franciák, szerbek, cigányok, horvátok, bolgárok, a görög táncok imádói, felvidéki szlovákok a felvidéki magyarral. Az Ökrös együttes, Rafael Thiery dudás, Putu, a kovács, Szvorák Kati, a Bekecsék, a Rece-Fice, a Kalyi Jag, a Zdravecék táncoltak és hoztak sopszkat, a Vujicsics együttes, a Lindri, a fantasztikus szigetszentmártoni sváb táncosok, a Martenica egymást követték a Pajtában. Közben Bárány Mara a szövést, felvetést, Terényi Gyöngyi a bőrzést, Somogyi Sanyi okarinakészítést, Zsiga bácsi, Török Jancsi a kosárfonást mutatta, tanította.

A Nemzetiségek Találkozóját minden év augusztus utolsó hétvégéjén rendezük meg. Az idén tábor előzi meg a Találkozót, amelyre sok meglepetéssel készülünk. Kezdetre: augusztus 14-e. Célunk, hogy egy mesterséget minél teljesebb folyamatában megmutassunk. Tavaly a birkanyírástól, a kártoláson, fonáson, szövőszék felállításán, a felvetésen át a gyapjúsövést választottuk. Az idén a csépléstől, az őrlésen, a kemence építésén át, a kenyér, a bodag, lángos, gibanica, kürtöskalács, vakarc készítése, sütése látható, tanulható, gyakorolható. Természetesen a többi mesterség tanítására is lesz mester, adatközlő, akire számíthatunk.

Várjuk jelentkezéseket! Tudásokat megmérgethettek és kiegészíthettek. Estétől-hajnalig kitancolhatjátok magatokat.

Nemzetiségek Találkozója:

1995. augusztus 25-26-27-én

Pomázi Falu-ház

2013 Pomáz, Mártírok útja 12.

Tel.: 26/326-268, 26/325-558

Táncházak – klubok

BUDAPEST

Bihari-sokk Táncosklub

néptáncosok, népzeneészek: mindannyian más arcukat mutatjuk
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp. Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Minden hónap utolsó péntekjén 22-05-ig

Bolgár-görög-makedon táncház Zsarátnok együttes

Lágymányosi Közösségi Ház 1117 Bp. Körösy J. u. 17. Tel.: 166-4627
Havonta egy pénteken 19 órától

Calcutta Trió Indiai zenei klub

Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Bp. Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-5504
Minden hétfőn 19 órától

Romano Kher

Cigány Ház Budapest élő cigányfolklórja Évadzáró fesztivál
Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp. Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Április 6-7-én 20 órától

Falkafolk Balkán Táncház

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Bp. Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360
Minden szerdán 19 órától

Galga Klub Angyalföldi Gyermekház

1138 Bp. Dagály u. 15/a. Tel.: 149-7761
Minden páros szombaton 17 órától Aprók tánca, 19-től Táncház

Hegedős Fogócska gyermektáncház

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Almássy tér 6. Tel: 267-8709
Havonta egy vasárnap 10-13 óráig

Kalamajka Táncház

Belvárosi Ifjúsági Ház 1056 Bp. Molnár u. 9. Tel.: 117-5928
Minden szombaton 17-18-ig aprók tánca, 19-20-ig tánctanítás,
20-24-ig táncház

Kelta Klub

Virányosi Közösségi Ház 1125 Bp. Szarvas G. u. 8/c. Tel: 155-0811

Kolompos Gyerektáncház

Békásmegyeri Közösségi Ház 1038 Bp. Csobánka tér 5. Tel.: 153-6008
Kéthetente szombaton 17 órától
Jókai Mór Művelődési Központ
Budaörs, Szabadság út 26. Tel.: 153-6008
Havonta egyszer szombaton 16-tól

Los Gringos Klub – Dél-amerikai táncház

Fővárosi művelődési Ház 1119 Bp. Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360
Minden hónap utolsó péntekjén 19 órától

Makám Etnozenei klub

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp. Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Minden hónap harmadik hétfőjén 19-től

MÉTA-Klub Táncház

Józsefvárosi Klub 1085 Bp. Somogyi Béla u. 13. Tel.: 118-7930
Minden vasárnap 19-24 óráig

M.É.Z. Együttes Skót-ír táncház

Virányosi Közösségi Ház 1125 Bp. Szarvas G. u. 8/c. Tel.: 155-0811
Minden hó első és második vasárnapján 19 órától

Muzsikás gyerektáncház

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Bp. Fehérvári út 47. Tel.: 181-1360
Minden kedden 17.30-tól

Muzsikás Klub Táncház

Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Bp. Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-5504
Minden csütörtökön 20-tól

Ökrös Klub

Kosztolányi Kulturális Központ
1093 Bp. Török Pál u. 3. Tel.: 218-0193
Minden szerdán 20-24 óráig

Rece-Fice Balkán Táncház

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp. Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Minden hétfőn 18 órától
Minden hónap második hétfőjén klubnap meghívott vendégekkel

Sirtos Görög táncház

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Bp. Almássy tér 6. Tel.: 267-8709
Minden vasárnap 18 órától

Tatros Együttes – Guzsalyas (gyimesi, moldvai táncház)

Marczibányi téri Művelődési Központ
1022 Bp. Marczibányi tér 5/a Tel.: 212-5504
Minden szerdán 19.30-tól

Tatros Gyerektáncház

Marczibányi téri Művelődési Központ
Minden vasárnap 10-12 óráig

Téka Táncház

I. kerületi Művelődési Ház 1011 Bp. Bem rkp. 6. Tel.: 201-0324
17-től tiniknek, 19-től felnőtteknek minden pénteken

Újstílus Együttes – Magyar népzene

Gyöker Klub – vendéglő Bp. VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329
Minden pénteken 20-04 óráig

Dr. Valter Tradicionális Blues Klub

Gyöker Klub – vendéglő Bp. VI. Eötvös u. 46. Tel.: 153-4329
Minden pénteken 20-04 óráig

EGER

Gajdos táncház

Heves Megyei Művelődési Központ Knézich u. 8. Tel.: (36) 311-954
Április 9-én és május 14-én 19-23h

SZÉKESFEHÉRVÁR

Los Andinos Dél-amerikai táncház

Malom u. 6. Tel.: (22) 312-795 Minden páros hét szombatján 18-tól
gyerekeknek, 19-től felnőtteknek

BÉCS

Magyar Táncház a Kolompossal

Házigazda a Fabatka Kamara bécsi magyar táncegyüttes
Aktionsradius Augarten 1022 Wien Gaussplatz 11. Tel.: 43/1/6502045
17-től gyerekeknek, 19-től felnőtteknek
Minden hónap utolsó szombatján

ETNOFON ZA-KI STÚDIÓ

1085 Budapest, Kőfaragó u. 12.

Népzenei és népzenei alapokra épülő hangfelvételek
speciális stúdiója!

Tel.: 118-1010, 118-7677, 06-20-349-681

Fax: 118-1010

Kép: Kása Béla felvételén Éri Pityu és Éri Marci.

XIV. Országos
Táncszínházalkotó és Kirakodóverseny
Budapest Sportcsarnok

Április 1. – Szombat.

11 óra: Aprók bálja

Táncolj velünk! Somogyi, palóc, szatmári, kalocsai, széki táncok

Talpalávalót húznak gyermekmuzikusok,
a Dűvő és a Méta zenekar

Játsszunk együtt Fábián Évával! Daloljunk Berecz Andrással!
Ké a legszebb hajfonat? Tudtok-e pingálni? Válasszuk ki a leg-

ügyesebb botforgató! Csujjogató verseny!

Sebestyén Márta, Sebő Ferenc és a Kaláka!

Gyermek kézművesek vására!

Nézd meg, hogyan készülnek a portékáik! Próbáld ki te is!

5 órától április bolondja, május számára...

Mókás maskarák, bolondbál!

19 óra: Táncra tánc

1. Szili Karéj és dus (Budapest – Bihari– Duna)

2. Keménytelki táncok (Honvéd)

3. Zempléni szlovák táncok (Duna–Bolyai)

4. Berecz András énekel

5. Pásztorbotoló

6. Tirpák táncok (Duna)

7. Részlet a „Nagyapák Táncá”-ból (Honvéd)

8. Vajdaszentiványi bál (Budapest – Bihari)

9. Sebestyén Márta énekel

10. Györgyfalvai legényes, Kalotaszegi táncok (Bolyai – Duna)

11. Szentiványi ének (Bihari)

12. Szatmári táncok (Bihari – Budapest)

Táncszínház Kamara • Dance House Guild

Budapest Hungary

1251 Budapest, Pf.: 101.

Tel.: 201-3766/13, Fax: (36-1) 201-5164

Április 2. – vasárnap

10 óra: Táncoktatás, bemutatók. „Ugrós-legényes”

19 óra: Hagyományörzők gálaműsora

21 óra: Össznépi mulatság

Edzőterem

10 óra: Ingyenc táncok

15 óra: „Táncszínházalkotó '95” – élő lemezbemutató

Második szint

10 óra: Játsszóház kicsiknek

Negyedik szint

10 óra: Kamarakoncertek

Mindkét napon nyitástól zárásig kirakodóverseny!

Munkatársak: Igyártó Gabriella, Foltin Jolán, Németh Ildikó, Neuwirth Annamária, Székely Éva, Agócs Gergely, Eredics Gábor, Éri Péter, Farkas József, Farkas Zoltán Batyu, György Károly, Nagy Zoltán József, Novák Ferenc, Stoller Antal, Székely Tibor, Vásárhelyi László, Vavrincez András
Rendezők: Táncszínház Kamara, Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület, Népművészeti Egyesületek Szövetsége, Magyar Művelődési Intézet, Honvéd Együttes
Hangtechnika: Yellow stúdió és Duo Sound
Producer: Páli János • Felelős vezető: Berán István.
Támogató (lapzártáig):
Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti Kollégiuma

Táncszínházalkotó '95 CD, MC

1. Mikor gulyásbojtár voltam (Citera trió)

2. Bakonyi dudanóták (Galagonya Énekegyüttes)

3. Kukucska Ernő nótái

4. Ősz fele jár már az idő ... (Agócs Gergely)

5. Megkötötték már nékem a koszorút (Gajdos zenekar)

6. Palóc verbunk és friss (Jártató zenekar)

7. Bujdosik az árva madár ... (Szűcs Miklós)

8. Szól a kakas már ... (Bekecs együttes)

9. Hóra si sárba (Tatros zenekar)

10. Zelen orah ... (Rece-Fice együttes)

11. I ogrejala ... (Vándor Vokál)

12. Kermenszka racsenica (Falkafolk együttes)

13. „Romános” (Kovács Ferenc, Dresch Mihály, Balogh Kálmán)

14. Árvacsalán ... (Süvöltő együttes)

15. Szép violácska ... (Mezőföld együttes)

16. János köszöntő (Vándor Vokál)

17. Táncolj kecske (Zurgó együttes)

18. Magos hegyről foly' le a víz (Demeter Erika)

19. Magyarpalatkai halottkísérő (Tükrös együttes)

20. Bujdosik az árva madár (Majorosi Mariann, Bakó Katalin)

21. Nagysajói lassú és cigánycsárdás (Téka együttes)

22. Beli buba, beli beli (Juhász Katalin)

SZÖVŐHÁZ

Bp., Hidegkúti út 38.; Tel.: 176-8964

Természetes anyagok, kézműves szerszámok,
műves tárgyak

Nyitva: H-Cs: 14-18-ig; Péntek: 9-18-ig

*Kiváló minőségű tekerők, rövid határidőre!
VONÓS ÉS PENGETŐS HANGSZEREK
JAVÍTÁSA, RESTAURÁLÁSA*

*Szerényi Béla hangszerkészítő népi iparművész,
a Népművészet Ifjú Mestere*

Cím: 1037 Bp., Fergeg u. 11., tel.: 06-60-325-036

Berán István: Újra Táncháztalálkozó!

Évente felfokozott várakozás, óriási izgalom előzi meg ezt a rendkívüli eseményt, amelynek jelentősége messze túlmutat a táncházmozgalom hétköznapijain. Hatodik alkalommal vehetek részt a Táncháztalálkozó létrehozásában, így biztos vagyok abban, hogy a lehetetlenséggel határos minden igénynek megfelelni, minden érdeket figyelembe venni.

Lehet-e vajon ebben a hatalmas csűrben a szó igazi értelmében találkozni?

Felidézhető-e a BS-ben a táncházas intim hangulata?

Hagyományörzők és városi táncházasok, műkedvelők és profik, a hazai kisebbségek, a határon túli magyarok vagy a környező népek képviselői milyen arányban szerepeljenek?

Van-e helyük itt a színpadi műfajoknak?

Kérdések, amelyekre megnyugtató válaszok nincsenek, s amelyekről mégis dönteni kell.

Talán érzékelhető, hogy a Táncháztalálkozó évről-évre változó és bővülő stábjá nem hivatali magaslatokból, íróasztal mellől határoz, hogy a döntéshozó szakemberek nem saját érvényesülésüket tartják szem előtt. Ez persze nem mentesít a felelősség alól és dicséret sem jár érte...

Rendre kiderül – s ez most sincs másképp –, hogy a Budapest Sportcsarnok is kicsi, az idő és a pénz pedig kevés.

Az utóbbi két alkalom bővítési kísérlete, a Budapesti Folkfesztivál bevezetése ellentmondó eredményeket hozott. A gyermek népművészeti mozgalom önálló megjelenését, az Aprók bálja sikerét teljes közmegelegedés kísérte. Az Átváltozások és az Elágazások vegyes fogadtatása sem kérdőjelezte meg a színpadi műfajok létjogosultságát. Bizonyossá vált viszont, hogy a BS-ben a legnagyobb erőfeszítések ellenére sem tudunk folk-fesztiváli hangulatot és színházi körülményeket teremteni. Másrészt tudomásul kell vennünk, a Táncháztalálkozóval egybekötve sokan nehezen fogadják be például egy dübörgő folk-rock vagy egy sokkoló-fényes táncszínházi produkció élményét.

Idei rendezvényünk minden részletében beleillik – reményeink szerint – a táncházas hétvége hangulatába.

Szombaton napközben az Aprók bálja a tavalyinál is gazdagabb programmal, hosszabb műsoridőben szórakoztatja a legkisebbeket. Az esti „Táncra tánc” gála magas színvonalú, folklorisztikus koreográfiákat ígér.

A Táncháztalálkozó egyik természetes feladata az eleven gyökereinket jelentő falusi zenészek, táncosok és énekesek bemutatása. Szerencsére ma már helyi rendezvényekre, táncházakba, táborokba és tanfolyamokra rendszeresen meghívják mestereinket, így nem a Táncháztalálkozó az egyetlen lehetőség erre. A vasárnapi programban a hagyományörzők meghívásánál figyelembe vettük, hogy a tavalyihoz hasonló rohamot idén sem bíránk pénzzel. Másrészt méltánytalannak érezzük, hogy ne tudjunk minden adatközlőt tisztességesen ellátni és érdemben szerepeltetni. Sokan szerették volna kedvenceiket elhozni, ebből az irányból nehezedett ránk a legnagyobb nyomás. Jobbnál jobb ötleteket voltunk kénytelenek elutasítani, s ezt sokan elég nehezen fogadták el – érthetően.

A válogatásnál döntő szempontnak tartottuk, hogy eddig még nem látott vendégeket hívjunk meg. Így remélhetően jelen lesznek a vajdasági Kupuszináról, a romániai Gerendkeresztúrról, Gyögyfalváról, Feketelakról, Magyarlapádról, Székről és Gyimesbükkről érkezők. Szlovákiából rutén táncosokat és romabandát, kürti és feketebalogi népművészeket várunk. A hazai tájakról Szatmár, Rábaköz és Lakócsa képviselőivel találkozhatunk. A táncházas zenekarok és tánctanítók beosztását mind a küzdőtéren, mind az Ínyentáncházban a kialakult tematikának rendeltük alá, így ezúttal sem kerülhetett sor mindenkire. A kamarakonzertekre is jelentős túljelentkezés mutatkozott. Remélhetőleg a május végi Budapest Folk '95 táncházas programjai enyhítik majd a hiányérzetet.

Főlöszlegesen titkolni, hogy a Táncháztalálkozó anyagi hátterét most sem könnyű megteremteni. Közismert tény, a Budapesti Tavasz Fesztivál ugyan kibérli számunkra a BS-t, de a jegybevétel is oda fut be, a műsorhozzájárulás értéke pedig egyre kisebb. A pályázatok közül sokat még meg sem hirdettek, eddig csak a Nemzeti Kulturális Alap támogatása valósult meg. A szponzorok sem tiportják egymást körülöttünk... Némileg enyhít a gondokon, hogy a nagy sikerű Kirakodóvásár hasznából részesülünk; valamint a Rádió és az MTV is megvásárolja a közvetítést.

Néha reménytelennek tűnik vállalkozásunk, de a szereplők lelkesedése és a közönség változatlan érdeklődése értelmet ad munkánknak. Mindenesetre továbbra is várjuk az észrevételeket és a feladatokon osztozni vágyók jelentkezését!

Jó szórakozást és szép emlékeket kíván a Táncháztalálkozó stábjá nevében: Berán István

Noé bárkáján – Látni- és tapintanivalók

Kecskeméten, a Szókraténusz Játékmúzeum és Műhely kiállítótermeibe költöztek Noé utastársai. A „Nemezzjátékok a nagyvilágból” alcímű kiállítás április 19-ig tekinthető meg. A látnivalókat (és a tapinthatókat) alább a kiállítás szervezői és rendezői, Nagy Mari és Vidák István mutatják be.

Az előzményekről

Érdeklődésünk 1978-ban fordult a nemezzkészítés felé. A magyarságnak a népvándorlás korában ez egy alapvető és híres mestersége volt, az akkori életmód fontos része. Ebből az anyagból készült akkoriban a közép-ázsiai pásztornépek (nomádok) lakósátra: nemezen ültek, étkeztek, aludtak. Ebből volt fejjedőjük s lábbelijük. Ez védte a lovak hátát a nyereg alatt. Még isteneiket is ebből az anyagból készítették. 1984-ben Nemzetközi Tudományos Tanácskozást és Kiállítást szerveztünk Kecskeméten „Hagyományos és mai nemezzmunkák Eurázsiaiban” címmel. Ez volt az első alkalom, hogy Amerika, Európa és

Közép-Ázsia szakkutatói és művészei találkozhattak. A kiállításon négy eredeti nemezzsátor állt nemezztakarókkal berendezve, és ezt jól egészítették ki a kortárművészek munkái, illetve gyermek-munkák. A résztvevők közös vágya a tanácskozás során így fogalmazódott meg: „szeretnénk együtt dolgozni”. Így jöttek létre 1985-től 1988-ig évente a nyári nemzetközi alkotótáboraink, részben Kecskeméten a Játékmúzeum műhelyében, részben a közeli Bugacpusztán. A világ minden részéről érkező művészek itt egy-másfél hónapot dolgozhattak közösen. Ennek eredményeként született meg nemezzművészeti gyűjteményünk.

A kiállításról

Múzeumunk munkatársai örömmel fogadták tervünket, hogy az első nemzetközi nemezzjáték kiállítást itt rendezzük meg. A Megyei Művészeti Alapítvány anyagi segítséggel járult hozzá a szervezési költségekhez. A több száz felhívó levélre 17 országból, 100 alkotótól nagyon sok munka érkezett. A játékok sokszínűsége és a játékkátlatok nagy száma adta az ötletet a kiállítás címéhez: Noé bárkáján.

Hervay Gizella emlékének ajánlotta a zenekar a „Szabad vagyok” című dalát új, saját kiadású albumán. Akik régebbtől ismerik az immár hét éves zenekart, aligha lepődnek meg ezen; verset, műfordítást, népköltést is előadnak rockzeneként a saját szövegeken kívül. A „kezdő” Barbaro-t talán az feszélyezhette leginkább, hogy sem elhagyni, sem meghaladni nem tudta a Gépfolklor (I.-II.) szellemi csapásvonalát, pedig az előbanda világrzése, életészlete előbb-utóbb idejemúltak hat. A népdalszöveg s dallama lehet örökzöld, habár a „Kerek a szőlő levele...” nem biztos, hogy egy 27. hangszerelésben letaglóz, ha az előző huszonhat kísérlet szinte elnyitte a témát. Ez ismét a csontig lerágott kérdéshez vezet: szabad-e földolgozni népzene, s ha igen, hogyan nem? Írott szabály nincs, az íratlan pedig olyasmiket sugdos, hogy a paraszthagyományból vett zene, szöveg használatához „belépő” e kultúra tisztelete s „tandíj” a benne való jártasság, az elmélyülés. Általában észrevenni az egyes földolgozásokon, mennyire hatja át előadóját az eredeti anyag, mennyire azonosul annak szellemiségével, mennyire tudta sajátjává tenni. Viszont ha ilyesmit kér számon egy csapattól az elemzés, az már nem is rock-zenekar, illetve ha az, csak a Barbaro lehet.

A lehetetlen kínozza a négy tagú együttest: megteremteni a kárpáti gyökerű sound-ot a rockban – ha már a jazz megtette ezt –, csak rá kell szálni a fáradságot. Nem is kíméli magát a Barbaro: egy-egy számába annyi zenei (hangszertechnikai!) tudás szorul,

mint más kétnyári sztárformáció teljes repertoárjába. Azt talán fölösleges emlegetni, hogy a Barbaro saját mondanivalóval bír s ennek közzétételéhez keresi költők, műfordítók, népköltések sorraiból a mögöttes tartalmat. E mostani, második albumának saját szövegei itt-ott kissé erőltetettek (néhol biceg a prozódia), mégis kifejez annyit, hogy a Barbaro egyre tudatosabban alakítja egyedi arculatát. Főbb vonásai vázlatosan: a veretes zene, az ihletetlen korhű szöveg, a megalkuvást nem tűrő igényesség és kifejezési szándék, kemény tartás a hagyománytisztelőben. Nem véletlen tehát a kötődés Hervay Gizellához; az életértékek féltése, a múlttal való szerves kapcsolat igénye, az üzöttség vállalása („szabadság szerelmese szó bujdosz némán szemtől szemig szájról szájra mint a népdalok” – H. G.), s a halállal való szembenezés közös jellemző. A csönddel toll szó szabadságát, a földdel teli száj magányát ezért énekelheti meg reá emlékezve a Barbaro. A gyermek-mondókákkal átszótt „Guminéni” annyiban különbözik a zenekar más, elementáris lendületű darabjától, hogy szinte érzékelteti a végzet kiszámíthatatlanságát (abszurd ötlet épp kiszámolókkal utalni rá!). Ilyen s hasonló ötletek sora teszi egyedülállóvá az új album kilencven százalékát. A záró kompozícióra viszont egyetlen jelző illik: hátborzongató. A gyimesi halottkísérő témáját fölhasználó zenemű – címe kissé tán félrevezető: „Hét varázslatos hang” – képes ugyanazt a hatást kiváltani, mint Zerkula, Halmágyi, Finánc Zolti s társaik, habár itt nem hegedű, hanem gitár rí, dob lüktet dobhártya-szaggatón, mégis a lelkület, a fájdalom ugyanaz. Íme a Barbaro receptje: a lehetetlen ekképpen lehető.

Kóka Rozália: Megalakult a Vass Lajos Népzenei Szövetség

A Magyar Művelődési Intézet 1995. január 28-29-én rendezte meg Csillebércen a Népdalkörvezetők Országos Tanácskozását. A konferencia második napján az ország minden tájáról s a határon túli magyarság köreiből összesereglett csaknem kétszáz résztvevő megalakította a Vass Lajos Népzenei Szövetséget, és megválasztotta a szövetség tisztségviselőit: tiszteletbeli elnökének Vass Lajosné dr. Kaposi Editet, elnöknek Olsvai Imrét, a MTA főmunkatársát, tikkárnak Kóka Rozáliát, a MMI főmunkatársát, alelnököknek Bognár Gézáné ösküi, Esztergomi Gáborné ácsi, Kelina Ferencné tállyai népdalkörvezetőket. A felügyelő bizottság tagjai: Németh István, a MTA munkatársa, Daragó Károly a bogácsi művelődési ház igazgatója és Tanai Erzsébet, a gencsapáti népdalkör vezetője.

Mik voltak a Szövetség megalakításának indítékai, milyen célokot tűzött maga elé az újonnan megalakult szervezet?

Ismert és fájdalmas tény, hogy századunkban, a két nagy világégés, az azokat követő hatalmas népmozgások, a paraszti társadalom teljes átalakulása következtében mindazok a közösségek; amelyek a néphagyomány élő hordozói, átörökítői voltak, széthulltak. A néphagyomány, s benne a zenei örökségünk természetes hagyományozódásának folyamata megszakadt.

Az 1960-as években sokan már a sajtóban is „temették a népdalt”, ki sajnálkozva, ki cinikusan. Azután megszületett az élő cáfolat is, az 1969-es Röpülj páva verseny! Egy ország bizonyította: él még a népdal!

Vass Lajos, az 1992-ben elhunyt karnagy, zeneszerző, népzeneegyűjtő akkor, a népdalvetélkedő műsorvezetőjeként az egész országot megénekeltette. Szeretetre méltó, sugárzó személye magával ragadta a nézőtérén és a képernyők előtt ülőket is. Mindenki dalra fakadt.

A fiatalok, akik még nem ismerték, s az idősek, akik már lassan elfelejtették, egyszerre fedezték fel az érzést, hogy milyen jó együtt énekelni. Mennyi szépség, mennyi érték van a népdalokban! Arra is ráeszméltek sokan, hogy mindez az érték örökre eltűnik az életünk-

ből, ha nem teszünk valamit. Hamarosan megszülettek az első népdalkörök, pávakörök, citeraegyüttesek s születnek ma is. Az elmúlt negyed század alatt bebizonyosodott, hogy a „pávamozgalomban” új, életképes közösségek formálódtak, s ezek hivatottak arra, hogy népzenei hagyományainkat őrizzék és továbbadják az utánunk következő generációknak.

Hogy napjainkban mennyi lehet a száma ezeknek, csak megközelítően becsülhető meg. Az 1992-ben megkezdett szerény felmérésünk alapján mintegy ezerre tehetjük.

A népzenei kincs ápolására, továbbadására létrejött mesterséges közösségek csak akkor tölthetik be szerepüket, ha a hagyományokat jól ismerő, tisztelő, szakmailag felkészült vezető áll az élükön. A csoportoknak szükségük van szerény, de biztos anyagi feltételekre és a mindenkor művelődéspolitikai támogatásra. E feltételek bármelyikének hiányában ellehetetlenülnek az együttesek s nem tudják teljesíteni vállalt küldetésüket.

A Vass Lajos Népzenei Szövetség fő feladatainak tekinti az együttesek vezetőinek szakmai továbbképzését, a csoportok működéséhez szükséges pénzforrások feltárását, szereplési és találkozási alkalmak teremtését, s e nagy létszámú amatőr művészeti mozgalom érdekeinek képviselését. A Szövetség megalakulásakor Vass Lajosné dr. Kaposi Edit tiszteletbeli elnök köszöntőbeszédében azt mondta az egybegyűlteknél: Elgondolkoztam, vajon mit üzenne e népes, lelkes tábornak Vass Lajos. Örzöm szavait, melyeket 1990 szeptemberében, a Mathias rex c. oratóriumának Mátyás templomi bemutatója után mondott, amikor a problémák megoldásáról faggatta őt a televízió riportere: „Az embereknek most van szükségük a lelki táplálékra, amit a zene, és ezen belül a kórusmuzsika nyújt. Hitet, bizalmat kell az emberekbe önteni ahhoz, hogy mindenkinek van saját ereje is, és a közösségnek is kell, hogy ereje legyen azoknak a nehézségeknek a leküzdésére, amelyek előttünk állnak!”

Hisszük, hogy újonnan megalakult szövetségünknek lesz ereje a küzdelemhez. Sorainkba várunk minden céljainkkal egyetértő szakembert, együttesvezetőt, együttest.

ZENÉS-TÁNCOS-KÉZMŰVES TÁBOROK

Koló tábor április 5-9. Pécs

Horvát Gimnázium és Általános Iskola Szigeti út 97. Tanárok: dr. Ivan Ivancan, Kricskovics Antal, Vidákovics Antal; Ára: 2500 Ft Info: Déslzlv Klub, Pécs, Esze Tamás u. 3. Tel.: 72/311-498, Sárosac Mihály

Balkán-moldvai táncos tábor április 7-9. Kovácspatak (Szlovákia)

Panoráma Hotel; Ára: kb. 3500 Ft (szállás-étkezés) + útiköltség. Info: FMH – Falkafolk Táncszínház – szerda 19-22-ig. Tel.: Tündik Tamás, 173-3968

Népzenei és néptáncos tábor 10-14 éveseknek június 11-17.

8054 Balinka, Tölgyes Turista Központ. Info: Török Sándor (Táncos) Székesfehérvár. Tel.: 22/312-795

Táncos és kézműves tábor 10-16 éveseknek június 26. - július 3.

Hajdúböszörmény Földmunkaügyi Szabadidő Központ
Jelentkezés: május 31-ig. 4220 Hajdúböszörmény, Vásártér 3. Pf. 107.
Ára: 3300 Ft Info: Kiss Attila, Ludászi Tiborné. Tel.: 52/37-17-65

Súvadás '95 kézműves tábor és folklor találkozó június 30. - július 7.

Arló a súvadásos tó kempingjében. Kézműves foglalkozások, néptánc, népzene, népi ének oktatás a Gajdos együttessel. Jelentkezés: június 15-ig. Ára: 3500 Ft + napi háromszori étkezés 350 Ft/nap. Gyermekkedvezmény, egyéb fizetési lehetőségek. Info: Arlói Népfőiskolai Egyesület 3663 Arló, Zombori út 3. Tel.: 48/444-156, T/F: 48/444-002

Népzenei Tábor (gyermek és ifjúsági) július 3-9. Tarpa

Vonós hangszerek, citera, furulya, népi ének tanítás, kézműves foglalkozások, kirándulás, hagyományörző előadók. Jelentkezés levélben, május 30-ig. Ára: 5000 Ft. Info: Szabó László (Műv. Ház) 4931 Tarpa, Kossuth u. 25/a.

Bilibánc népművészeti tábor és fesztivál július 3-9.

Rábapatoná, Rábaszer 2.
Ára: 4000 Ft. Info: Györe Gabriella, Hartyánci Jenő MEDIAWave Alapítvány 9142 Rábapatoná, Rábaszer 2. T.: 96/36-70-89, 96/31-23-70 Fax: 96/31-52-85

Táncos és népzenei tábor (Szlovákia) július 9-16.

Nagyföldemes (Vel'ké Útrany) Kultúrház
Gömöri és széki táncok, ének, hegedű, brácsa, nagybőgő tanítás. Tanárok: Héglő Dusan, Németh Ildikó, Szabó Szilárd, Éri Péter, ifj. Csoóri Sándor, Cser'anská Dagmár, Richtarsik Mihály, Juhász Zoltán, Varsányi Ildikó, Agócs Gergely. Jelentkezés május 31-ig. Ára: kb. 3500 Ft, ill. 1000 S. Info: Farkas József, Várady Ágota Szlovákiai Magyar Folklorisztika Námestie 1. mája Nr. 10-12. Sk-81557 Bratislava, Szlovákia. Tel.: 0042/732-28-07 v. 35-11-57, Fax: 0042-732-35-17

Téka gyermek tábor július 12-20. Nagykovács – Harangod.

Ének, zene és többféle táncok mellett kézműves foglalkozások.
Jelentkezés: május 15-ig. Stock Gyula, II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ 4320. Nagykovács, Bátor u. 1. Tel.: 42/36-31-41. Ára: 8000 Ft 14 éves korig, 9000 Ft 14 év felett. Az árak a sátorzállást, napi háromszori étkezést, a foglalkozások anyag- és eszköz szükségletét magukban foglalják. Szervezőknek különleges kedvezmény!
Info: Lányi György Téka Egyesület 1/188-6305

Gyimesi tánc és zenei tábor (Románia) július 15-23.

Gyimesközéplek (Lunca de Jos) Kultúrház.
Gyimesi és felcsiki táncok, ének, furulya, ütőgardon, koboz, hegedű, brácsa tanítás. Ének: István Ildikó, Sándor Judit. Tánc: András Irén és Mihály, Donáth Zita, László Csaba, Bodó Bán Enikő és János, Antal Rozália, Szalay Zoltán. Zene: Czerán Csaba, Kovács Sándor, Domokos László, László József, Soós Árpád. Meghívott vendégek: táncosok és zenészek Gyimesből és Felcsikből, Berecz András, Könczei Csilla és dr. Szenik Ilona.
Jelentkezés: június 15-ig. Ára: 4000 Ft támogatással (3500 Ft reggeli nélkül!) Kedvezmények: 10% pároknak és 15 személynél nagyobb csoportoknak, 40% óvodás gyermekeknek.
Info: Szalay Zoltán RO-4100. Miercurea Ciuc/ Csikszereda, B-dul Timisoarei 28. Apt: 3. Románia. Tel: 0040/12-00-37, péntek 20-tól hétfőn 7 óráig.

Egyszólam népzenei tábor július 19-26. Noszvaj.

Nógrád, Maros-Küküllő menti és Gyimes-völgyi ének és zenetanítás (furulya, duda, ütőgardon). Tanárok: Fábian Éva, Juhász Zoltán, Sáringi Kálmán, valamint Pál István Tereskeről. Jelentkezés: június 20-ig. Dsupin Pál, 3325. Noszvaj, Kossuth u. 12. Ára: kb. 6000 Ft (étkezéssel együtt). Info: Sáringi Kálmán 250-3132 (este 8-10-ig)

Téka tábor július 22-30. Nagykovács – Harangod.

Ének, zene és többféle táncok mellett kézműves foglalkozások.
Jelentkezés: május 15-ig. Stock Gyula, II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ 4320 Nagykovács, Bátor u. 1. Tel.: 42/36-31-41. Ára: 5000 Ft + étkezés felnőtteknek, 4000 Ft + étk. 14 éven aluliaknak.
Info: Lányi György Téka Egyesület 188-6305

A Fővárosi Közgyűlés Oktatási Bizottságának pályázata nyári táborok és szünidős programok támogatására. A pályázatot „NYÁRI TÁBOR 1995” megjelöléssel lehet megküldeni 1995. április 21-ig. Az adatlap a Főpolgármesteri Hivatalban (Bp. V., Városház u. 9-11. II. 214.) átvehető. Info: Németh Bertalan Sándor Tel.: 118-6033

Martonvásári Napok – Néptánc tanfolyam július 23-30.

Martonvásár, Általános Iskola. Lakócsai horvát és rimóci palóc táncok. Tanárok: Tóth Ildikó, Farkas Zoltán, Németh Ildikó, Szabó Szilárd. Meghívott vendégek: lakócsai és rimóci hagyományörző táncosok. Jelentkezés: július 10-ig. Polgármesteri Hivatal 2462. Martonvásár, Budai u. 13. Tel./fax: 22/46-02-29 Ára: 6000 Ft ill. 900 Ft-os napijegy, 3000 Ft-ot csekken, 3000 Ft-ot helyszínen. Info idegen nyelven: Horváth Viktória 1/216-1375

Anyanyelvi, néptánc és népzenei tábor július 23-30. Lakitelek, Népfőiskola.

Ára: 12000 Ft. Info: Birinyi József Tel.: 06/20/346-032. T/F: 140-8062

Szekelyföldi népzene és néptánc tábor (Románia) július 23-30.

Felsőfalva (Ocna de Sus)
Vajdasztiványi és sóvidéki táncok. Tanárok: György Károly, Redő Júlia, László Csaba, Donáth Zita. Ének: Fábian Éva, Bartha Ildikó. Zene: Sinkó András, Vavrincz András. Meghívott vendégek: Felső Maros menti és sóvidéki hagyományörző énekesek és táncosok. Jelentkezés: július 10-ig
Magyarországon:
Ötvös Györgyi, Belvárosi Ifjúsági Ház, 1056. Budapest, Molnár u. 9. Tel.: 1/117-5928/ szerda-péntek 16-19 óráig, szombat 17-24 óráig. Fax: 1/266-9349. Ára: 4000 Ft.
Info Kolozsváron: Németh Ildikó Tel.: 0040/12-13-88. Heltai Gáspár Alapítvány Tel.: 0040/64/19-00-96. Fax: 0040/64/19-34-63

Jászberényi táncos tábor és csángó fesztivál július 28. - augusztus 7.

Jászberény, Víz u. 1.
Szilágysági, palóc és észak-mezőségi táncok. Tanárok: Tóth Ildikó, Farkas Zoltán, Vincze Zsuzsa, Zsuráfszki Zoltán, Urbán Mária, Szűcs Gábor, Halmos Béla, Virágvolgyi Márta, Kallós Zoltán, Petrás Mária.
Jelentkezés: június 15-ig. Jászágó Népi Együttes, 5100. Jászberény, Víz u. 1. Ára: 6500 Ft (napijegy: 750 Ft)
Info: Papp Imre, 57/31-12-44/226 m. T/F: Szűcs Gábor, 57/31-12-94.

Kalotaszegi népzenei és néptáncos tábor (Románia) augusztus 6-13.

Kalotaszekirály/Sincrai Kultúrház
Kalotaszegi néptánc és hagyományos erdélyi hangszeres zene oktatás kezdő és haladó csoportokban!
Tanárok: György Kálmán, Kelemen Tekla, László Csaba, Szalay Zoltán, Vincze Zsuzsa, Zsuráfszki Zoltán, Redő Júlia, Berecz András, Kallós Zoltán. Meghívott vendégek: zenészek és táncosok Kalotaszegről.
Jelentkezés augusztus 1-ig Magyarországon Ötvös Györgyi, Belvárosi Ifjúsági Ház, 1056. Budapest, Molnár u. 9. Tel.: 1/117-5928/ szerda-péntek 16-19. óráig, szombat 17-24 óráig. Fax: 1/266-9349. Ára: 4000 Ft. Info Kolozsváron: Németh Ildikó, Tel: 0040/64/12-13-88; Heltai Gáspár Alapítvány Tel: 0040/64/19-00-96; fax: 0040/64/13-34-63.

Csutorás Nemzetközi népzenei és néptáncos tábor, valamint alapfokú zenekar és népdalkör vezetői művészeti oktatói tanfolyam augusztus 6-13.

Örkény, Mezőgazdasági Szakközépiskolai Kollégium.
Ára: 6800 Ft. Info: Birinyi József, tel: 06/20/346-032; T/F: 140-8062

Méta népzenei és néptáncos tábor augusztus 6-14. Káptalan-tóti, Camping

Néptánc-, fúvós és vonós hangszer oktatás. Meghívott vendég: Czilik Gyula prímás, Kalotaszeg. Jelentkezés május 31-ig.
Dénes István, Napraforgó Népfőiskola, 8284 Nemesgulács, József A. u. 73. Ára: kb. 6000 Ft. Info: Berán István, 1/132-3419; Mohácsy Albert, 1/282-6079.

Zenész – Táncos – Kézműves tábor augusztus 14-19. és 20-25. (két turnusban)

Pomáz, Falu-ház.
Rönkbútor- és kéregedény-készítés, nemezelés, szövés, csipkekészítés, kerámia, fonott bútor készítés, kemenceépítés. Estenként magyar és nemzetiségi táncosok.
Ára: turnusonként kb. 3000-3500 Ft.
Info: Pomázi Falu-ház Egyesület, 2013 Pomáz, Mártírok útja 12. Tel: 26/326-268, Bajovics Rózsa; 26/325-558, Szakál Zoltán.

Mezőségi néptáncos tábor (Románia) augusztus 14-20.

Válaszút/Rascruci, Kultúrház.
Magyar és román táncok Mezőségről.
Oktatás: gyermek, kezdő és haladó csoportokban. Énektanítás: Kallós Zoltán; táncoktatók: András Irén és Mihály, Balogh M. Ágnes, György Károly, Kovács Levente, Nagy Zoltán József, Redő Júlia. Zenekarok: Úszttűrű és Tarisznyás. Meghívott vendégek: zenészek és táncosok Mezőségről.
Jelentkezés augusztus 1-ig Magyarországon Ötvös Györgyi, Belvárosi Ifjúsági Ház, 1056 Budapest, Molnár u. 9. Tel.: 1/117-5928; Fax: 1/266-9349. Romániában Bedő Noémi, RO-3400 Cluj/Kolozsvár, CP 78. T.: 0040/64/19-57-00; Fax: 0040/64/19-65-61 Ára: 3500 Ft.

Nyíregyházi rendezvények

Alapfokú néptáncoktatói tanfolyam indul február 25-én az
Alvégesi Művelődési Házban.

*

Stúdió foglalkozásokat indít a Nyírség Táncegyesület az Alvégesi
Művelődési Házban gyakorló táncosok számára.

Ára: 2500 Ft. Info: Demarcsek György. Tel: (42) 462-400

*

Április 7.

A Honvéd Tánccsínház előadása a Városi Művelődési
Központban (VMK) délelőtt 11 és este 7 órakor

Április 8.

A Nyírség Táncegyüttes és a REFLEX Modern Táncstúdió
közös műsora (VMK 16 és 19 óra)

Április 23.

Este Szent György-napi táncház (Open Doors)

Április 29-30.

Megyei Gyermekek Néptáncbemutató

Május 13.

Az Igrice és a Szabolcs táncegyüttes
közös műsora (VMK 18 óra)

Június 2-9.

Népzenei tábor lesz a VMK-ban (ének, citera, furulya)

Június 26. - július 2.

Néptánc és gyerekjáték tábor
VMK – Dede Zoltán. Tel: (42) 411-822

Június

Gyermekgála a Szabolcs Táncegyüttes csoportjainak
részvételével

Június 27. - július 2.

A Nyírség Táncegyüttes nyári edzőtábor
(Alvégesi Művelődési Ház)

Augusztus 14-19.

A Margaréta Táncsoport edzőtáborára Kácsárdon

Augusztus 29. - szeptember 2.

Alvégesi Néptánc tábor gyermekcsoport számára

Ha mindenáron tekerőzni akar... legalább jó hangszereken!

*Nagy Balázs tekerőlantkészítő
hurdy-gurdy maker*

1121 Budapest, Zugligeri út 3.

Pályázati felhívás

A XVI. Diósgyőri Kalács Folkfesztivál

idén is szeretettel várja a folkműfaj bármely körében
(verseneklők, népzene, blues, stb.) tevékenykedő zenekarok
és szólóisták jelentkezését a fesztivál versenyprogramjába.

Pályázni egy 20 perces demokazettával és az együttest
bemutató rövid ismertetővel lehet

1995. április 30-ig,

az alábbi címen: Művelődési Központ

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a (Németh Katalin).

Telefon: 212-0803, 212-5789

CÉDRUS ATA
HANGTECHNIKA

ZENEKAROK, FESZTIVÁLOK
ÉS EGYÉB RENDEZVÉNYEK
HANGOSÍTÁSA, VILÁGÍTÁSA

1144 Budapest, Füredi út 56-58.
Tel.: 222-7180

20 éves a Nógrád Táncegyüttes

1975-ben Székely István vezetésével és néhány lelkes fiatal segítségével alakult meg a Nógrád Megyei Központi Néptáncegyüttes. Később több más szakember is bekapcsolódott a csoport munkájába; így Braun Miklós 1976-tól, Mlinár Pál 1979-től 1989-ig, majd 1989-től Hájas Tibor, aki jelenleg is művészeti vezetőjük. Időközben megépült a salgótarjáni Táncház, mely egyben az együttes székháza is. A 80-as évek elejétől siker kísérte őket munkájukban; először a gyöngyösi szövetkezeti fesztiválon, majd ezt követően Veszprémben, Zalaegerszegen, Szolnokon, Nagykállóban értek el szép eredményeket. Kiváló Együttesi cím, a Magyar Népművészetért Alapítvány díja, több együttesi és Koreográfusi nívódíj és számos televíziós verseny és felvétel folytatta a sort. Európa szinte valamennyi országában megismerhették nevüket különböző nemzetközi fesztiválokon. Mindvégig a paraszti tánc- és zenei kultúra értékeinek megőrzése, azoknak színpadi bemutatása volt a céljuk, és jelenleg is e törekvés jellemzi tevékenységüket. A táncegyüttes székházában gyermekjáték- és néptáncoktatás folyik óvodásoknak, iskolásoknak, Állandó zenei kísérőjük a Dűvő együttes, melynek tagjai több hangszeren tanítanak népzeneit itthon és külföldön egyaránt. Mi mással is fejezhetnénk be e rövid bemutatást, mint a jókívánságokkal: sose rosszabbat az eddigieknél és – természetesen – boldog születésnapot, Nógrád Együttes!

APRÁJA

1995. január 21-én került megrendezésre Mihálygergén a Nógrád Megyei Néptáncantológia, a Közművelődési Központ és a Salgótarjáni Táncház szervezésében.

*

1995. február 20-án Jászberényben a Nógrád Táncegyüttes és a Jászság Népi együttes közös műsort adott.

*

Táncházfesztivál volt Nagyváradon, március 4-én. A fesztivál meghívottai Sebestyén Márta és a Muzsikás együttes voltak.

*

A Magyarbódi Hagyományörző Együttes és a Budapest Főváros Bartók Béla Táncegyüttes nagyszerű műsorral és mulatsággal búcsúztatta a farsangot március 4-én a Bödi Kultúrházban.

*

C.I.O.F.F. Közép-Európa Konferencia

1995. március 28. - április 2.

A Folklorfesztiválok nemzetközi Szövetsége 17 ország részvételével hazánkban tartja ülését. A konferencia vendégei április 1-2-án részt vesznek az Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár eseményein.

*

Április 2-án este 10-től dudás-tekerős találkozó lesz az Almássy téri Szabadidőközpontban a Magyar Tekerőzenekar és a francia Viellistik Orchestra közreműködésével.

*

Hagyományörző együttesvezetők és gyermektáncoktatók továbbképzése Sióagárd, 1995. április 7-8. Részvételi költség: 2500 Ft (szállás, étkezés) Általános Művelődési Központ 7171. Sióagárd, Kossuth u. 2.

Maczkó a Gajdosban

Első találkozásunk Maczkó Máriával még ifjú korunkban volt. A Forrás-kör előadásán láttam őt énekelni, én számára ismeretlenül ültem a közönség soraiban. Ezután majd egy évtized eltelt külön utakon. Két évvel ezelőtt a Gajdos zenekarral a Felföldi népzene című kazettánk anyagán dolgoztunk, mikor zenei szerkesztőnk közölte, hogy Maczkó Mária énekét is felvette a zeneszámok közé. Ebbe szívesen beleegyeztünk, tudtuk, hogy szépen énekel, és az Állami Népi Együttes szólistája. Vártuk a találkozást, ami akkor elmaradt, mert más napon vették fel az ő énekét, mint a mi számainkat.

A kazetta elkészült, s hallgattuk: „milyen szépen énekel ez a Maczkó Mari!”. Néhány hónap múlva megkaptuk Mari üzenetét: tetszik neki a zenekar.

Ezután még egy év telt el üzenetekkel, míg tavaly nyáron, egy napon, estefelé megérkeztünk Örkénybe, egy népzenei táborba. Ki volt ott? – Maczkó Mari.

Hajnalig muzsikáltunk, énekeltünk együtt, így lett a Gajdos zenekar énekese. Azóta hétről hétre köszönet illeti őt, amiért vállalja az utazgatást a rendszeres próbákra és szereplésekre, amelyek zöme Egerben és környékén van.

Bízunk abban, hogy mindannyiunk – a zenekar és a közönség – örömeire fog szolgálni ez az egymásra találás. (Szoki)

Horváth Károly: Zsúritag voltam...

...február 24-én a Marczibányi téri Kaláka-klub szervezte „Dalnok versenyen”. Elképesztő izgalom uralkodott a zsűfölt nézőtérén és a színpadon. Világos volt, hogy élet-halálról van szó, mert szerencsére, sok díj nem volt, ezért a pár kiadható nyeremény értéke és a verseny jelentősége megnőtt.

16 együttes, illetve előadó mérte össze erejét, így e sorok írója, a Folk Magazin tudósítójaként is felmérhette, hogy milyen a színvonal ifjú dalnok körökben: milyen szándék hajtja a fiatal muzsikusokat a színpadra, közönség elé. Nos, a színvonal meglehetősen egyenetlen. Volt produkció, ami az elviselhetetlenség határánál sűrűlt, és volt, ami lemezen és kazettán is megállta volna a helyét. Legtöbbször a Kaláka epigonjai voltak. Ők a Kaláka együttes hatására szerették meg a folk műfajt, kezdtek el muzsikálni, majd színpadra merészkedni, de elfelejtik, vagy nem veszik észre, hogy hangszerezésük, éneklési stílusuk, versválasztásuk, még a színpadi magatartásuk is Kaláka fazon, csak a mérettel van a baj, mert Gryllus Daniék XXL bősége, másan lötyög, és neveltségük válik.

Baj persze nincs, azért van a zsűri, a közönség, hogy zenészbárataink a természetes kiválasztódás során megmaradjanak, vagy szépen visszahúzódjának a jobbak elől.

A verseny szerintem legértékesebb teljesítményét a vasvári Tarisznyások együttes nyújtotta. Rutinosan (de nem modorosán), magabiztosan adták elő a kötelező megzenésítésre ajánlott Szabó Lőrinc: Tegnap megbántott valaki és Varga Katalin: Csalóka móka c. verseket. Zenei világuk eredeti fordulatokat is tartalmaz: szövegértelmezésük jó drámai érzékre vall; sejtésem szerint a megjelenő zenekarok közül csak ők tudnak három (2 gyermek és egy felnőtt) műsört felajánlani. Egy pont híján lettek a másodikok, de ők kapták a legbüzsőbb díjat: nevezés nélkül bekerültek a Diósgyőri versenyprogramba, ahol komoly esélyeik lehetnek.

A Hegeda együttes kapta a fődíjat. Ők a Kaláka fiókák közül a legrokonszenvesebbek, ötletes muzsikusok, ha újraelemelnék egyébként ügyes szerzeményeiket, rávalóhatnának saját hangjukra, világukra. Nagy adójuk a cselő-fagott páros, ami tudomásom szerint, példátlan a hazai folk-zenekarok körében. A két hangszer segítségével elérhető lenne az eredeti Hegeda-sound. Ezen a versenyen lépett először nagyközönség elé a csupa leányokból álló Znopá. Jeszenyín: A boszorka c. versére írt szerzeményük telitalálat. Rajtuk múlik, hogy meddig tudnak együtt maradni, muzsikálni.

A folk műfajért aggódók megnyugtató véget jelentem, hogy volt a versenynek egy meghatározó, zsűrit, közönséget megrikató pillanata: kiállt egy pöttöm leányka a pódiumra és gyönyörűen, tisztán, hittel énekelt el két dalt. Előadását még nem lehetett összemérni a nagyokéval, de tehetsége, őszintesége arról győzött meg, hogy lesz utánpótlás: Jegyezzük meg a kislány nevét, mert még biztosan találkozunk vele! Bukai Zsófia.

Oszthheimer Gabriella: Pilisszentiváni Német Nemzetiségi Táncegyüttes

Együttesünk 1994-ben alakult olyan környékbeli (pilisszentiváni, pilisvörösvári, solymári) fiatalokból, akik szeretnek táncolni. 18-35 év közöttiek vagyunk, jelenlegi létszámunk 27 fő. Nagy örömmünkre, csatlakozott hozzánk két harmonikás is, így reméljük, megoldódnak a zenekar hiányával kapcsolatos problémáink, és egészen más – vidámabb – szint kapnak fellépéseink. Az igazi azonban az lenne, ha később egy srámlí-zenekar is itt muzsikálna...

Jelmezeinket régi képek, elmondások alapján magunk terveztük és készítettük, de szeretnénk eredeti német viseleteket is fellelni. Célunk elsősorban a német nemzetiségi területek „elfelejtett” táncainak felkutatása, megtanulása és továbbadása. Lehetőségeinkhez mérten az országhatárokon túli német táncgyományokkal is ismerkednénk, és gyűjtenénk is azokat.

Próbáinkat az általános iskola tornatermében tartjuk hetente egyszer, de a „vallalkozóbb szelleműek” többször is találkoznak – ők saját koreográfiáikon is dolgoznak.

A táncsoport „felügyelete alatt” folyik a művészeti iskolában a néptánc oktatása. Reméljük, az oda járó gyerekekből kerül ki idővel az utánpótlásunk. Szeretnénk, ha táncainkon keresztül azok is megszeretnék a nemzetiségi kultúrát, akik azt eddig nem tartották fontosnak.

Nagy álmunk, hogy különböző más nemzetiségek táncait is megtanulhassuk, ezért minden ilyen irányú segítséget örömmel fogadnánk! Szívesen megismerkednénk, kapcsolatot tartanánk, kicserélnénk tapasztalatainkat hozzánk hasonló táncsoportokkal.

Dióhéjban így tudnám bemutatni együttesünket, és aki(k)nek felkeltettük érdeklődését – várjuk jelentkezését!

Oszthheimer Gabriella (2084 Pilisszentiván, Szabadság út 172.)

**Budapest Főváros Bartók Táncegyüttes
felvételt hirdet gyermekcsoportjába 10 éves kortól,
utánpótlás csoportjába 14 éves kortól.**

Cím: Budapesti Művelődési Központ, 1119 Budapest, Etele út 55.

Tel.: 186-9444 / 254, Helbich Anna

Próbák: kedden 17.30 - 19-ig, pénteken 16.30 - 18.30-ig

Darmos István: Sárospatak

Kis fesztiválok

Az országos, „nagy” fesztiválok mellett, számos apró, kisebb találkozó élhet akár évek óta – vagy kelhet életre egy-egy alkalomra – kisvárosainkban. Ezen rendezvények a résztvevőknek és szervezőknek éppen olyan fontos és nagy események, mint pl. a 20-30 csoportot felvonultató országos megmozdulások Szolnokon, Debrecenben, Zalaegerszegen, vagy a szolótáncfesztiválok Békéscsabán, Szarvason.

Azzal, hogy közzéteszem a Sárospatakon létező rendezvényeket, ezek időpontját és jellegét, azt szeretném elérni, hogy mások is tollat ragadjanak, s tudassák országgal-világgal, hogy náluk is vannak olyan találkozók, fesztiválok, amelyek esetleg házi jellegűek, országosan nem propagált és reklámozott programok, de számot tarthatnak érdeklődésre más megyék, más területek táncosai, szakemberei, lakói körében.

Éppen ezért, akit érdekel, hogy Zemplénben miféle gyermekcsoportok működnek, milyen körülmények között, és milyen színvonalon, azt szívesen látjuk a III. Pünkösdi Gyermektánc Találkozón, 1995. június 4-én 14 órától Sárospatakon a Várkertben. E találkozón a Cigándon, Bodroghalomban, Erdőhorvátiban, Sátoraljaúj helyben és Sárospatakon működő gyermekcsoportok lépnek fel, majd játszópaddal és táncpaddal mulatják az időt. Várjuk azokat, akiket az országhatár mindkét oldalán a zempléni, abaúji szlovákság és magyarság kultúrája érdekel! az I. Nemzetek-Kisebbségek Népművészeti Találkozóra 1995. április 30. - május 1-jéig a sárospataki Művelődési Házba. Ide a zempléni és abaúji területek hagyományainak ápolóit hívtuk meg, köztük az Imregi Hagyományörző Csoportot, a kassai Új Nemzedék Táncegyüttest, a füzéri Nemzetiségi Népdalkört, és a sátoraljaúj helyi szlovák iskola növendékeit, kézműves bemutatatókat, szlovák és magyar táncadást is terveztünk.

Merész álmaim között él a folkMAGazin egy száma, amelyben megtalálhatom majd azt a fesztiválnaptárt, melyet a helyi kisebb rendezvényekkel kiegészítve készítettek el, és kiakaszthatom végre az irodám falára, hogy mindig szem előtt legyen. Segítsünk ebben a szerkesztőknek!

APRÁJA

A Lágymányosi Községi Házban április 8-án
Steven James (USA) sarod-muzsikus lép fel a Tintin Q vendégeként,
május 13-án pedig Szalai Péter tablás zenél a kvarttettel.

Maskarades

Április 8-án Balatonföldvár (Közösségi Ház)

14-én Veszprém (Városi Művelődési Központ)

21-én Újpalota (Közösségi Ház)

26-án Budapest (Postás Klub)

Május 6-án Tatabánya

11-én Budapest (HIKK Bölcsész Klub)

12-én Szeged (Májulás)

26-28-án Budapest Folkfesztivál

Az Egyszólam együttes ad koncertet április 12-én
a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen

Megjelent a Magyar Tekerőzenekar CD-je „Kertünk alatt ...” címmel.
Kapható a nagyobb lemezboltokban.

Április 13. Pécs, Széchenyi tér

Országos húsvéti tojásdísz bemutató és vásár, népi gyerekjáték bemutató
Baranya megyei csoportok részvételével (Baranya megyei Műv. Központ)

A Fővárosi Művelődési Ház Folklór Centrum programja április 15-én
indul. (Budapest Táncegyüttes, Talentum Táncegyüttes, Rajkó Zenekar)

A Marczibányi téren havonta jelentkező Kalács-klub április 22-én Kobzos
Kiss Tamást, május 20-án pedig Gryllus Vilmost fogadja.

Április 22-én Berecz András és az Ökrös zenekar szerepel Szekszárdon.

Szerényi Béla tekerős értesíti minden kedves ismerőst, barátját és üzletfelét,
hogy az új telefon- és fax-száma: 250-7988

Martin György emlékülés: 1995. április 22., 10 óra. MTA Zenetudományi
Intézet, Budapest, I. ker. Táncsics u. 7.

„Színház az egész világ” címmel az Európa Díjas Kalyi Jag
április 27-30-a között nemzetközi rendezvényt szervez a Művészeti Egye-
sület fennállásának ötödik évfordulója alkalmából. Nemzetközi cigányszín-
ház és folklór-népzene programokat fognak bemutatni a főváros területén.

1995. április 28-án Salgótarjánban a Tarjáni Tavasz rendezvénysorozat
keretén belül a Nógrád Táncegyüttes vendége a Jászági Népi Együttes.
A műsorban közreműködnek rimóci hagyományörzők,
a Tücsök zenekar, a Jártató zenekar, a Dűvő zenekar
és a Nógrád Táncegyüttes utánpótlás csoportjai.

A Tranz Danz (Kovács Péter '87 óta működő táncegyüttese) 1994-ben
mutatta be a Bartók-mű ihlette Profana című koreográfiáját. Április 29-én
újra ezzel a műsorukkal szerepelnek a Lágymányosi Községi Házban.

A Lajtha László Néptáncegyüttes (Eger) Gajdos zenekar kíséretével meghí-
vást kapott április végére egy spanyolországi néptáncfesztiválra.
Indulásuk tervezett időpontja április 26.

A zentai Thurzó Lajos Közművelődési Központ és a Zyntharew együttes
1995. május 6-án a zentai Művelődési Házban megrendezi
az Énekelt Versek I. Fesztiválját.

Verseny is lesz, amelyre hangkazetták beküldésével lehet jelentkezni április
5-ig. Bővebb felvilágosítás: Thurzó Lajos Közművelődési Központ 24400
Senta, P. Drapsin u. 18. Tel./fax: 00381/24/812-511.

A megújult Barbaro zenekar következő koncertjét május 6-án adja
a Lágymányosi Községi Házban.

Az Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Házban kéthetente szombaton
„Játszóház táncsal” című program szórakoztatja a gyerekeket.
1042. Bp. István út 17-19. Tel: 169-1283, 169-7166

Eladó tekerő, duda, koboz

Vrábel János

Csóka, Jugoszlávia

Tel.: 230-71639

Nagy Tímea: Ungaro-Bulgaro-k

A Martenica Együttest 1982-ben alapította hat táncázás fiatal azzal a céllal, hogy részt vegyen az 1983-as „Ki Mit Tud?” televí-
ziós vetélkedőn. A kis létszámú magyarországi bolgárság erkölcsi
támogatása mellett, az elmúlt tíz év során mind többet és többet
tudtunk meg a bolgár néptáncról és hagyományokról. Kitartó,
lelkes munkánk eredményeként 1983-ban első, 1988-ban máso-
dik helyen végeztünk a „Ki Mit Tud?” vetélkedőn.

Sajnos semmilyen rendszeres anyagi támogatásban nem része-
sülünk, bár megalakulásunk óta a Lágymányosi Községi Ház
ingyen biztosít számunkra próbatermet, ami a mai világban nem
elhanyagolható szempont. Köszönet érte. A Magyarországi Bol-
gárok Kulturális Egyesülete – élén ügyvezető elnökével, Doncsev
Tosóval – lehetőségéhez mérten támogat bennünket anyagiakkal,
népviselettel, teremhasználat lehetőségével. Rendezvényeinket
(pl. I. Balkáni Népzenei és Néptáncfesztivál 1992, Martenica
Ünnep 1993) alapítványi támogatásokból, illetve saját forrásból
finanszírozzuk. Tucanai televíziós szereplésünkön túl, több száz
hazai fellépés áll a hátunk mögött. Rendszeresen utazunk Olasz-
országba, Németországba, de jártunk már Svájcban, a volt Jugo-
szláviában, Spanyolországban és egy jutalmút keretében Kubában
is. 1991-ben a IV. Néptánc-világfesztiválon, Palma de Mallorcán
a résztvevő 44 ország 65 együttese közül a nemzetközi zsűri ne-
künk ítélte oda a „Legjobb tánc” kategória díját. Bolgár együttes
nem lévén, mi képviseltük Bulgáriát és persze Magyarországot
is a rangos fesztiválon. Ennek köszönhetően külföldön jobban
ismernek bennünket – ahogyan a spanyolok mondták: Ungaro-
Bulgaro-kat – mint kis hazánkban. Valahogy nem tartozunk mi
sehova, nem vagyunk ősi múltra visszatekintő nemzetiség, csu-
pán egy kisebbség a sok közül. Hazai fesztiválokra ritkán hívnak
bennünket, néha még egy-egy nemzetiségi fesztivál szervezői is
megfelekednek rólunk. Pedig büszkén elmondhatjuk, tizenkét
év alatt rengeteget tanultunk, fejlődöttünk, s az induló négy pár
helyett ma már több, mint harminc táncossal, s egy igazán kiváló
zenekarral is büszkélkedhetünk. A Rila zenekar, bolgár harmo-
nikásunk és énekesnőnk segítségével hiteles műsorral szolgálhat
mindenki számára. Koreográfiáinkat Bulgária legnevesebb tán-
cosaitól tanultuk, s részt vettünk bulgáriai tánctanfolyamokon
is. Minden meghívásnak igyekszünk eleget tenni, igény esetén
vállaljuk táncházak, tanfolyamok megszervezését. Hívjatok ben-
nünket; ha bármilyen információra szükségetek lenne!

Címünk: Deli Levente együttesvezető,

1053 Budapest, Királyi Pál u. 7. Telefon: 118-13-42

PORTÉKA

Új üzlet, a népi hagyomány
és a természetes anyagok jegyében.

Viseletek, szőttesek, néprajzi
és más könyvek, kották, hangszerek, népzenei hanghordozók,
játékok, szövőkeretek, gyöngy, gyapjú, bőr, kerámiák,
mézeskalács, fafaragások,
és még sok más.

Boros Miklós

1055 Budapest, Szent István krt. 23.

Telefon: 1553-027

Nyitva: 10-18 óra. Szombat: 10-13 óra.

Berán István: „Falv és város, Budapest és Európa...”

Múlt, jelen és jövő, a hagyomány és az újszerűség együttes megjelenítése – e gondolatok jegyében indítottuk útjára a Budapesti Folkfesztivált.

Az első két alkalom műsorából néhány részletet önkényesen kiragadva, rendkívüli élményt nyújtott például Szabados György népzenei ihletésű zongorajátéka, a Ghymes világzenéje, vagy Farkas Zoltán – egy Bartók-műre és annak eredeti zenéjére készült – táncfantáziája. A fiatalok ugyanolyan jókedvűen táncolták a mezőségit a palatkai banda muzsikájára, mint rock'n'roll-t a Palermo zenéjére...

Bebizonyosodott, hogy más európai fővárosokhoz hasonlóan, Budapesten is érdemes olyan reprezentatív folkfesztivált rendezni, amely a folklór továbbélését kereső utakat igyekszik bemutatni. Mindezt nem teoretikus módon, hanem változatos és színvonalas produkciók által, nagy tömegeket szórakoztatva.

A III. Budapesti Folkfesztivált – időben és térben is kiemelve a Tavasz Fesztivál kereteiből, és a Táncháztalálkozó árnyékából – teljesen önálló, két és félnapos programként tervezzük. Remek helyszínnek ígérkezik az Orczy-kert, amelynek közepére egy nagyméretű színházi sátrat fogunk felállítani. A kert többi részén vendéglátós sátrak, vásári pavilonok, cégsátrak és kisszínpadok várják majd a vendégeket. A koncertek szerkesztését ismét Kiss Ferenc végzi, az Átváltozások I. és II. szellemében. Mindenképpen számítunk külföldi együttesek szereplésére, de ennek mértéke a támogatások függvénye.

A színpadi tánc megjelenítésére – újdonságként – amatőr táncgyüttesek versenyét hirdettük meg. Szeretnénk pótolni az ilyen jellegű fővárosi események hiányát, újabb alkalmat teremtve a városi néptáncmozgalom nemes versengéséhez. A Táncfesztivál szerkesztői feladatait Stoller Antal vállalta. A zsűri tagjait nem csak a szűk szakmai körből igyekszünk kiválasztani: színházi, filmes, irodalmár, zenész és táncművész szakembereket is szeretnénk bevonni. A tematikai kötöttségek nélküli, 15 perces versenyprogrammal szereplő együttesek 10.000,- Ft-os nevezési díjjal és saját költségükön vesznek részt.

A Táncfesztiválon 10-100.000 Ft-os nívódíjakat lehet nyerni zenei, koreográfusi, együttes kategóriákban.

Ezenkívül intézmények, szervezetek, cégek különdíjaira is számíthatunk!

A III. Budapesti Folkfesztivál idejére esik a Gyermeknap. A magunk módján, gyermekegyüttesek és neves előadók műsorával, kézműves játszóházzal, Aprók táncával, ügyességi versenyekkel és ajándékokkal készülünk.

A megszokott népművészeti kirakodóvásár keretein is szeretnénk túllépni: szívesen fogadjuk olyanok jelentkezését is, akik cégsátraikban a szabadidő értelmes eltöltésével, az egészséges életmóddal kapcsolatos termékeiket és szolgáltatásaikat ismertetik.

A jó hangulat további biztosítékeként magyar és nemzetiségi táncházak gazdagítják a programot. Ha sikerül, lesz főzőverseny, de éhen semmiképpen sem maradunk! A büfésátrak nem csak étellel-itallal szolgálnak majd, hanem helyet adnak a folk-kocsmáknak is.

Vizslát május végén, az Orczy-kertben!

Budapest Folk '95

III. Budapesti Folk Fesztivál

1995. május 26-28. Orczy kert (Bp. VIII. Orczy út 1.)

Színházi nagysátorban:

Folkzenei koncertek - népzene, etno, folkjazz, blues

Táncfesztivál - táncgyüttesek versenye

Gyermeknap műsor - gyermekegyüttesek, népszerű előadók

Szabadtéren:

Kirakodóvásár, cégsátrak, vendéglátás,

játszóház, táncház, folk-kocsmák

Hálózsákos szállás!

Budapest Folk MC-CD, folkMAGazin különdiadás!

Népművészet Ifjú Mestere, 1995

Pályázati felhívás

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium érintett szakmai, állami és társadalmi szervezetek támogatásával pályázatot hirdet.

A pályázat célja, hogy elismerje és ösztönözze a fiatalok népművészet területén végzett alkotóművészeti tevékenységét,

a magyar és nemzetiségi hagyományok

ápolását és továbbfejlesztését. Pályázhatnak egyéni alkotók és alkotóközösségek előadóművészet és tárgyi alkotóművészet kategóriában. A pályázati feltételekről és követelményekről

érdeklődni lehet a Magyar Művelődési Intézet

Népművészeti Osztályán: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel.: 201-4492, 201-5164.

A pályamunkákat és dolgozatokat 1995. június 1-ig kell beküldeni.

A Belvárosi Ifjúsági Ház programjai (Budapest, V. Molnár u. 9. Tel.: 117-5928)

Felnőtt néptáncanfolyamok:

Tanárok: György Károly, Redő Júlia

Szerdán 9-12-ig Mezőségi táncoktatás

Csütörtökön 19-22-ig Kalotaszegi táncoktatás

Szombaton 15-17-ig „Legényes” tanfolyam

Gyermek néptánc tanfolyam:

Csütörtökön 16.30-17.30-ig Redő Júlia vezetésével

Népi ének tanfolyam:

Csütörtökön 17.30-19-ig Fábíán Éva vezetésével

Népi kottaolvasó tanfolyam:

Szombaton 16.30-18.30-ig Antal György vezetésével

Kalamajka táncház:

Szombaton 17-02-ig

Terveink szerint nyáron is lesz táncház!

Ethno '95

Zenei Fesztivál

A Meeting-Place

for Young Folkmusicians

in Falun, Sweden July 6-13 1995

Info: Multimédia Kft., 269-1177

K. Tóth László: Nemcsak zenét, kalandokat is gyűjtöttek

Az erdélyi népzene gyűjtés az utóbbi évtizedben némileg különbözött a Bartók leírásában olvasható, század eleji kutatómunkától. A Téka együttes már első útján tapasztalta ezt az eltérést.

Örömmel újságoltuk a táncházban áruoló székieknek, hogy hozzájuk készülünk – emlékszik Havasréti Pál. Az eufórikus hangulatban többen megkértek bennünket, hogy mivel annyi csomagjuk van, amennyit el sem bírnak, segítsünk néhányat kivinni.

Az együttes tagjai készségesen siettek az emberek megsegítésére, s tájékozatlanságuk folytán az sem zavarta őket, hogy négy darab perzsaszőnyeggel kellett volna felülniük a vonatra.

A fülkében ülő nő, aki egy bőrrönd gyerekcipőt próbált átvinni, kevésbé tűnt nyugodtnak, és kijelentette, hogy vagy mi szállunk le, vagy ő, de nem fog miattunk lebukni – veszi át a szót Lányi György, az együttes vezetője. Ennyi szőnyeg láttán még a legjámborabb vámos arca is eltorzul, hiszen ez is vagyomba kerül odakinn. Úgy döntöttünk, hogy mindnyájan külön vagonba ülünk, s azt mondjuk, hogy lakodalomba megyünk, a szőnyeget pedig nászajándékba visszük. Az én perzsám kint állt a folyosón, mert be sem fért a kupéba, annyi csomag volt az utasoknál. Megérkezett a közeg, és érdeklődött, hogy hoz-e valaki említésre méltó holmit. A többiekkel együtt magam is erősen ráztam a fejem, de ez kevésnek bizonyult a meggyőzéshez. Rábökött az ujjával a szőnyegre, s én már szajkóztam is a betanult szöveget... „Maga is a lakodalomba megy?” – reccsent rám a vámos, akinek kezdett gyanússá válni a dolog, ugyanis hozzám érkezett utoljára. Közölte, hogy vámot kell fizetnem, mindjárt visszajön.

Ám úgy látszik, azon az estén elegendő szajré jött össze, mert a vámosok felszívódtak. Így a négy zenész szerencsésen megérkezett Szamosújvárra. Itt viszont egy rendőr állította meg őket azzal, hogy egyetlen szőnyeget sem lehet szabályosan áthozni a határon. A busz nélkülük ment el, de szerencsére sikerült egy munkásokat szállító teherautóra felkérkedzniük a téli zimankóban.

Megérkeztünk Székre, és lekecmeregtünk a járműről – mondja Havasréti Pál. Egy havas domboldalon megcsúsztunk, és megindultunk lefelé. A lejtő alján gyönyörű népviseletbe öltözött emberek álltak, pont a lábuk előtt fékeztek le. Már vártak bennünket, s a szőnyegek hamar eljutottak a rendeltetési helyükre. Utunk ezután a kocsmába vezetett, ahol a híres zenész Icsánékat kerestük. Nagy bajszú, ősz hajú, viseletet hordó muzsikuskoknak képeltük őket. A kályhánál egy gumicsizmás, svájcisapkás, szőrös képű cigányba botlottunk, tőle érdeklődtünk az Icsán Pista felől. „Itt áll maguk előtt” – hangzott a válasz, legnagyobb megdöbbenésünkre.

A gyűjtőutak során mindig nagy problémát jelentett, hogy a hangszerek a román Cocom-lista előkelő helyén szerepeltek. Ráadásul a tilalom mindkét irányban életben volt. Odafelé sokszor nem pecsételték le a minimum Stradivariknak minősített zeneszerszámok papírjait, s ez lehetetlenné tette a visszahozatalt.

Ha a román határőrök bekeményítettek, visszafordultunk, és hangszereinket a határ közelében lévő benzinkútnál raktuk le, ahol már ismertek bennünket – kezdi a történetet Lányi György. Visszafelé viszont a kint vásárolt hangszerek behozatala okozott gondot. Eldugtuk őket a hálósákunkba meg a motorháztető alá, vagy kiraktuk az ablakba, hátha éppen ezért nem tűnik fel, de amikor egy bőgőt akartunk áthozni, akkor egyik módszer sem

ígérkezett célravezetőnek. A vámvizsgálathoz érve Pali hirtelen kipattant a szorongásunk tárgyát képező bőgővel a kocsiból, mi követtük, és elkezdtünk román dallamokat játszani. Ez annyira megtetszett a vámosoknak, hogy ők is rendeltek. Nagy bulit csaptunk, megkínáltuk őket pálinkával, el sem akartak bennünket engedni. Amikor végre elindulhattunk, a hangszerek szóba sem kerültek, simán átjöttünk velük.

Másik alkalommal az együttes egy kiváló „vonóstriót” talált, hegedűt, brácsát, bőgőt. A hetvenes évek végén lehetetlen vállalkozásnak tűnt egyszerre átjuttatni ennyi hangszert. Ennek ellenére megpróbálkoztak vele, de a határon mindent elvettek tőlük. A vámosok kijelentették, hogy vagy azonnal visszaviszik a szerzeményeket Romániába, vagy akkor, amikor a legközelebb jönnek.

Mi az utóbbit választottuk, s hazaérve összeszedtünk három rozoga tákolmányt – eleveníti fel az eseményt Havasréti Pál. Indulás előtt lepácoltuk őket, hogy hasonlítsanak az Erdélyben gyakori fekete hangszerekhez. Két részre oszlottunk; az egyik csapat a vonaton vitte és felíratta a határon bekent „hangszereket”, a társaság másik fele pedig kocsival ment, és kiváltotta a jó instrumentumokat. Nagyváradon találkoztunk, ahol a három ócskaságot rászóztuk egy ismeretlen srácra, a jó hangszerekkel pedig visszafordultunk. Szerencsénkre azt írtuk a papírra a hangszerek származását illetően, hogy Made in Hungary, s az egyikben volt egy Budapest feliratú cédula. Addig győzködtük a vámosokat, hogy Made in Hungary Budapesttel egyenlő, míg végül csatát nyertünk, de addigra erősen megizzadtunk.

Régebben tilos volt Erdélyben háznál aludni. A besúgóknak köszönhetően, sok ezer lej büntetésre ítélték a szállásadókat, miközben az átlagfizetése 1500 lej körül mozgott. Egy alkalommal az együttes tagjai sokáig muzsikáltak helyi zenészekkel, s utána elkezdtek sétálni, mert sehová sem mertek betérni.

Mínusz 27 fokot mutatott a hőmérő, s figyelmeztettek bennünket, hogy előző éjszaka megfagyott egy katona fél liter pálinkával a kezében – meséli Lányi György. Ahogy róttuk az utcákat, észrevettük, hogy követ minket a bakter, aki egész éjszaka jár-kelel és vigyáz, nehogy baj történjen. Figyelte, melyik házba térünk be, hogy lebuktassa a házigazdát. „Feltűnés nélkül” lépdelt utánunk, olyannyira, hogy amikor megálltunk, ő is megtorpant. Hiába intettünk neki, hogy jöjjön oda hozzánk, sétáljunk együtt, közösen csak jobban el tudjuk verni az időt. Semmiképp nem akart erre ráállni, inkább betért valamelyik mellékutcába, majd amikor elindultunk, újból előbukkant.

A föl-alá járkálás közben a muzsikások megpillantottak valami fényességet. Gondolták, biztos valaki van ott, s elindultak a fény felé. Mint kiderült, egy pálinkafőzdet fedeztek fel, s ahogy közeledtek, egyre mélyebben süppedtek a felhasználhatatlan és ezért kiengedett forró lé által felolvasztott és elláposított ingoványba. Már térdig süllyedtünk, felderengett előttünk a filmekben látott jelenet, amikor az embernek már csak a keze látszik ki az iszapból. Valahogy sikerült megtalálnunk a szilárd bejárati utat, de akkorra már olyan sárosak voltunk, mint a varacsos disznó. A helybeliek megkínáltak a frissen főzött pálinkával, amitől majd kiköptük a belünket. Már csak ez kellett a fáradtságra! Ahogy ültünk a lócán, a primásunk erősen kókadozott, s mi mindig meglöktük, hogy el ne aludjon, mert jön a bakter. A végén már a cipőjét verdeste a homloka, hiába bökdöstük. Mit ad Isten, pont akkor állított be a bakter. Hiába volt a rugdalódzás, lökdösődés, nem tudtunk belé életet verni, de amikor már a bakter csizmájához ért az orra, egy sugallatra kinyitotta a szemét, s meglátta az idegen lábbeliket. Fölemelte a fejét, s amikor a tekintete találkozott az üldözőnkével, azonnal rákezdte: nem alszom, nem alszom, nem alszom...

Táncosoknak, zenészeknek szakkönyvet postán.

*Megjelent a Magyar néptánc hagyományok 2. kiadása. Ára: 1200,- Ft
5 könyv esetén 20%, 10 könyv esetén 30% kedvezmény!*

Megrendelhető a Planétás Kiadó címen: 1396 Budapest, Pf. 473.

A népzeneoktatásról

Az Óbudai Népzenei Iskola szervezésében, december 16-án rendezték meg az I. Országos Népzeneoktatási Konferenciát az Óbudai Művelődési Központban. Neves szakemberek foglalkoztak előadásaikban a népzeneoktatás aktuális helyzetével, problémáival, a továbblépés lehetőségeivel. Az alábbiakban az elhangzottak közül – kivonatos formában – az általunk legfontosabbnak vélt gondolatokat ismertetjük. Az előadások és hozzászólások után a Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola és az Óbudai Népzenei Iskola növendékei tartottak bemutatót.

Kovács Kálmánné

(Fővárosi Pedagógiai Intézet, Magyar Zeneiskolák Szövetsége)

Bevezető előadásában azt hangsúlyozta, hogy a népzeneoktatás Magyarországon nem eléggé szervezett, az intézményes keretek nem alakultak ki a megfelelő mértékben. Az igényekhez képest kevés helyen oktatják a népzene. A továbblépéshez intézményes háttérrendszerre van szükség. A középfokú és a felsőfokú képzésben vannak a legsúlyosabb problémák.

Olsvai Imre (MTA Zenetudományi Intézet)

Előadását Kodály Zoltántól vett idézettel kezdte: „A művelt réteg a néptől átvett hagyományt új, művészi formába öntve újra átadhatja a nemzeti közösségnek, a nemzetté vált népnek.” Ezért kötelező megismertetni a néphagyományt legalább elemi fokon.

Át kell gondolni, kiknek és hol oktatjuk a népzene! Fontos lenne, hogy lehetőleg a gyűjtőhelyen sajátítsák el a növendékek az előadásmódot, de ma már kevesebb a romlatlanul őrzött hagyomány, mint régebben. A táborok – ha egy-egy tájegységre koncentrálnak, jól szolgálhatják ezt az ügyet.

Joób Árpád

(nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző főiskola)

1990-ben kezdődött meg a nyíregyházi Bessenyei György tanárképző főiskolán az ének-zene tanszakhoz kapcsolódó népzenei szakoktatás szervezése. Ennek célját akkor így fogalmazták meg: „az általános iskolai ének-zene tanítás mellett a népzenei hagyomány éltetésére ad irányító képzést, színpadi megszólaltatására előadói készséget, népi hangszereink tanításához szakképzettséget”. Az oktatási munka az 1991/92-es tanévben indult meg, azóta mind a négy évfolyam működik, összesen 43 hallgatóval. Az eredmények mellett a tanszak számos nehézséggel is küszködik, ilyenek pl.: a képzési szakember-hiány, a jegyzetek, módszertani anyagok hiánya.

Bódi Árpád

(Hermann László Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola

– Székesfehérvár)

1981-ben szervezte meg a zeneiskola népzenei tanszakát, ahol jelenleg öt tanár tanít: népi éneket, citerát, vonósokat, tekerőlantot és cimbalmot. Jelentős hazai és külföldi sikereket értek el a növendékekből szerveződött népzenei együttesek.

Ezután általános problémákkal foglalkozott: a népzene egyelőre csak megtúrt helyen van a zeneoktatáson belül; a művelődési házakban folyó amatőr népzenei oktatás ideje lejárt.

Virágvölgyi Márta

(Hermann László Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola

– Székesfehérvár)

Székesfehérváron a tervek szerint népzenei szakiskolát alapítottak volna, de mivel erre még nem alakultak ki törvényes lehetőségek, csak kompromisszumos megoldás születhetett: a klasszikus hangszerek mellett a népi vonósok oktatása vált csak lehetővé.

A klasszikus hegedűsökből nagyon nehéz átképzéssel autentikus népzenei játszó zenészeket faragni. A szemlélet, gondolkodásmód teljesen más a népzeneben.

Bodza Klára

(Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola)

A népzeneoktatás a XXII. kerületben több mint tíz éve folyik és egy komplex művészeti oktatási kísérletből indult ki. Száz tanuló 6 tansza-

kon tanul (hegedű, brácsa, bőgő, furulya, citera és népi ének) Ezután az előadó saját munkájáról, a népi ének tanításáról beszélt. Bár a népdal fél évszázada hivatalos tananyag a magyarországi iskolákban és zeneiskolákban, minden nemzedéknek meg kell dolgozni azért, hogy a népdalének- és esztétikai érték, lelki táplálék, sajátos önkifejezési eszköz lehessen.

Kobzos Kiss Tamás

(Óbudai Népzenei Iskola)

Előadása első részében felhívta a figyelmet a népzeneoktatás néhány problémájára. Ilyen pl. a romantika korának terhes öröksége, a népdalok, népzene zsánerként való megjelenítése, felületen feldolgozása. Ez az örökség sokáig megterhelte a népzeneoktatást is, az újabb időszakban azonban (hála Bartók, Kodály, Vikár, Lajtha és mások munkájának) sok tekintetben sikerült komoly eredményeket elérnünk.

Az Óbudai Népzenei Iskola az 1975/76-os tanévtől 1990. december 31-ig a III. kerületi Állami Zeneiskola (ma Aelia Sabina Zeneiskola) tagozataként működött. Alapítója és 1990-ig vezetője Béres János volt. Az oktatott hangszerek köre fokozatosan bővült, ma a népi ének mellett szinte mindegyik magyar népi hangszer ismerete elsajátítható. A zeneiskolában működik a Rádió által népszerűvé lett Vikár Béla Népdalkör, és előképző jelleggel népi játékokat is tanítanak kisiskolásoknak.

1991. január 1-jétől az intézmény önállóan, Óbudai Népzenei Iskola néven működik, e területen egyedülálló módon. A növendékek száma megközelíti a négyszázat. Az intézmény fenntartója a III. kerületi önkormányzat, mely példamutató módon támogatja az iskola működését.

Halmos Béla

(Magyar Művelődési Intézet)

A hetvenes évek elején a hangszeres népzene tanítása olyanokra hárult, akik még maguk is tanulták ezt a műfajt. Két intézmény biztosított ehhez a munkához szervezési és szakmai háttérrel: a Népművelési Intézet és a Zenetudományi Intézet (akkor Népzenei Kutatócsoport). 1973-ban volt először tanfolyam a Népművelési Intézet szervezésében, majd ugyanez az intézmény hároméves kurzust indított táncmuzikánsok és táncvezetők tanácsosok részére. A gazdasági helyzet romlásával az Intézet nem tudta vállalni ezt a munkát, viszont különböző vidéki központokban (Győr, Szeged, Jászberény, Debrecen, Bonyhád) 1985-ig tovább folytathatták a szakemberképzést, mintegy 2-300 zenész számára.

Birinyi József

(Néprajzi Múzeum, Kóta)

Az előadó elsősorban a hagyományörzés kérdésével foglalkozott, összehasonlítva az eredeti közegben, funkcionális közösségben működő továbbadást az intézményesült keretek között történővel. Ezután a stílussal kapcsolatos problémákat vizsgálta: megkülönböztette az előadási és az előadói stílust. Előbbi egy működő közösség zenei előadási jellegzetességeit fedi, utóbbi viszont aktualizált, egyéni megjelenési forma.

Egyformán fontos a népzenei hagyományörzés mindegyik formája, fel kell tételezni a jó szándékot minden esetben. Arra kell törekedni, hogy a megfelelő szakmai irányítás mindenhol működhessen.

Berán István

(Táncmuzikáns Kamara)

Az előadó, az 1990-ben alapított Táncmuzikáns Kamara képviselőjeként szolt a Kamara létrejöttének körülményeiről, működéséről, céljairól.

Egy táncmuzikáns szakmai érdekvédelmi szervezet létrehozásának szükségessége először 1988-ban került szóba, amikor az akkor már több tucatnyára nőtt igen nagy érdeklődés mellett megtartott Táncmuzikánsok megrendezése veszélybe került. Végül 1990-ben került sor a Táncmuzikáns Kamara megalapítására. A kamara működésének legfontosabb eredménye, hogy az autentikus népzene és néptánc területén egy megszólítható, a külvilág által elérhető szerveződés jött létre. Mivel állandó külső pénzforgása nincsenek, működési költségeit jórészt pályázatok útján fedezi, bár (egyelőre jelentéktelen anyagi hasznot hozó) vállalkozásai is vannak. Teljes jogú tagja több meghatározó kulturális szervezetnek (pl. Magyar Zenei Tanács, Kulturális Kamara, Művészeti Fesztiválok Szövetsége)

Dr. Gönyei Sándor fotóján : Furulyázó juhász kecskével (1936)

Ma, amikor a kultúrára egyre kevesebb pénz jut, nem kis merészség egy olyan non-profit vállalkozás fenntartása, mint a Dr. Kresz Mária Alapítvány.

– De vajon érdemes-e? – erről kérdezzük az alapítvány által működtetett Fazekas Központ vezetőjét, Csuporné Angyal Zsuzsát.

– Nebéz kérdés! De kezdjük talán alapítványunk névadójával, Kresz Máriával, sokunk „Panni” néniével a bemutatást. A világhírű néprajzkutató 1989-ben hunyt el, eredményekben rendkívül gazdag élet után. A bőrviseletek és a gyermekélet mellett főleg a fazekasság, a népi kerámia ismert és elismert kutatója volt, aki nemcsak az elméleti kutatásban tartotta fontosnak a még meglévő emlékek összegyűjtését, hanem a gyakorlatban is segítette tanácsaival, észrevételeivel a szakma képviselőit, az alkotókat. Életműve azonban egy ponton torzó maradt; nem valósíthatta meg azt a „műhelyt”, amelyben a fazekasság elméleti és gyakorlati tudása végre szembesülhetett volna, ahol a két terület ismerői megoszthatták volna ismereteiket, és ezzel jobban segíthették volna egymás munkáját.

A Fazekas Központ létrehozásával tulajdonképpen ezt az elképzelést gondoltuk tovább, kibővítve egy bármikor látogatható fazekasműhellyel, egy foglalkoztató helyiséggel, az oktatással. Információs központunk pedig egy kisebb, szakszerűen válogatott tárgyi gyűjtemény mellett egyre gazdagabb szakkönyvtárral rendelkezik, ezt dia- és fényképtár, kéziratár, audiovizuális és videoanyagok egészítik ki. A tárgyi gyűjtemény esetében talán az a leglényegesebb, hogy – szemben a hagyományos, üvegvitrinben elhelyezett kiállításokkal – itt a tárgyak megfoghatók, kézbe vehetők, megforgathatók, azaz olyan információknak is birtokába juthat az érdeklődő, amely korábban rejtve maradt előtte. Nálunk a látogatók testközelbe kerülhetnek a néprajzi tárgyakkal, a fazekasmunkákkal.

Mindezekhez szorosan kapcsolódik az alapítvány célkitűzése, amely főleg a Kárpát-medence, és ezen belül a magyar fazekasság jobb megismeréséhez kíván segítséget nyújtani, mégpedig dokumentálás, megőrzés és szak-

szerű feldolgozás révén. Ezt a kettős indíttatású tevékenységet ma Magyarországon egyetlen intézmény sem képes felvállalni maradéktalanul.

– És végül is kiket vár a Fazekas Központ?

– Egyszerű a válasz: mindenkit! Mindenkit, akit érdekel a fazekasság, az agyag, akit foglalkoztat a múltunk. Úgy gondoljuk, hogy az ismeretek átadását már a gyermekkorban a legszerencsésebb elkezdeni, így az „Ismerkedés a fazekasmesterséggel és az agyaggal” c. foglalkozásainkra leginkább óvodai és iskolai csoportokat várunk. Egy-egy ilyen alkalom magába foglal egy játékos néprajzi előadást, ahol a gyerekek a cserépedényekkel, azok funkcióival és a gyakorlati munkával ismerkedhetnek meg.

– Vannak-e más tanfolyamok is?

– Igen. Ilyen például az „Ismerkedés a fazekasság fogásaival” nevet viselő tanfolyamunk. De megemlíteném egész napos programjainkat is. Ezek „Korok és agyagedények” címmel kerülnek megrendezésre, Az érdeklődők itt két szakelőadást és egy kis kiállítást láthatnak és hallhatnak. Mindehhez kézműves foglalkozások és bemutatók is csatlakoznak, amelyek segítségével meg lehet ismerkedni az adott kor technikai színvonalával is. Rendezvényünket mindenkor régészeti, néprajzi és játékfilmek vetítése egészíti ki.

– Közéleg a nyár. A vakáció idejére mit ajánl a Központ?

– Gyermek, ifjúsági és felnőtt táborokat szervezünk (felnőtteknek kezdő és haladó szinten is), melyek hétfő reggeltől péntek délutánig egyhetes időszakokban nyújtanak lehetőséget a mesterség tanulására, gyakorlására. A részletekről és az időpontokról szívesen adunk felvilágosítást személyesen, levélben, vagy akár telefonon is.

Hol is van ez a Fazekas Központ pontosan?

Mátyásföldön, a Csinszka utca–Petúnia utca sarkán, egy volt bölcsőde épületében. Mint látható, elég széles programkínálattal rendelkezünk, ennek folyamatos fenntartásához, növeléséhez továbbra is örömmel fogadjuk mindenki támogatását és segítségét!

Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ

1165 Bp., Csinszka u. 27. Tel.: 271-2604

Fügedi János: Szentpál Mária emlékére

1995. február 26-án, életének 76. évében meghalt Szentpál Mária. Mindenki ismerte, vagy legalább hallott róla, aki valaha is néptáncoktató tanfolyamra járt. Néptáncos szakmai körök legendás tanáralakja volt, tánclejegyzést, hivatalos nevén Lábán-kinetográfiát – ahogy ő hívta: táncírás – tanított évtizedeken keresztül, a negyvenes évek végétől a nyolcvanas évek közepéig. A tánc írott nyelvének fejlesztése és alkalmazása, néptánra való adaptálása állt munkássága középpontjában.

Művészet és tánc világába született. Édesapja, Rabinovszky Máriusz művészettörténész, édesanyja, Szentpál Olga pedig a húszas években felemelkedő „új tánc”, a klasszikus balett zárt formavilágát felbontó mozgásművészeti mozgalom kiemelkedő képviselője volt. Szentpál Olga a két világháború között az egyik legnevesebb mozgásművészeti iskolát vezette, ahol a növendékek – a „szeminaristák” – nem csak táncolni tanultak, hanem a mozdulatok Szentpál-féle elemzésével és a koreográfia-készítés elméletével is megismerkedtek. Szentpál Mária innen indult, és az édesanyja iskolájában elsajátított elemzői módszer és táncművészeti alapállás végigkísérte egész pályáját.

A II. világháború után Bodrogek és Békés táncait gyűjtötte Kaposi Edittel, Vass Lajossal és Rábai Miklóssal. Táncot és Dalcroze ritmikát tanított a Pedagógiai Főiskolán, majd tánclejegyzést a Színművészeti Főiskola akkor még létező koreográfus tanszakán. A Népművészeti, későbbi nevén Népművelési Intézet (ma Magyar Művelődési Intézet) Táncosztályának munkatársaként néptánc kiadványokat szerkesztett, színpadi néptánc koreográfiákat jegyzett le, eleinte szöveggel, majd fokozatosan bevezette a táncfelírásos táncközléseket is. „Házon belüli” átcsoportosítás eredményeként 1957-től nyugdíjazásáig az Állami Népi Együtteshez került, ahol a kiadványszerkesztés mellett Rábai Miklós koreográfiai számára, „nyersanyagként” eredeti néptáncot jegyzett le filmről, de elkészítette az ANE repertoárjából kilenc koreográfia teljes

partitúráját is. Az általa „szerkesztett”, valójában írt kötetek, a „Néptáncosok Kiskönyvtára”, a „Társastánc-pedagógusok Kiskönyvtára” és az „Együtteseink Műsorából” könyvek sorozatai nem csak azért jelentősek, mert mennyiségük könyvtárcpolc-folyóméterben mérhető, hanem mert egy efemerális, tűnékeny művészeti ág más módon nem rögzített, nem vizsgálható kordokumentumai.

Míg idehaza tevékenysége középpontjában a gyakorlati tánc-lejegyzés állt, külföldön a lejegyző rendszer fejlesztésének nagy teoretikusaként ismerték. 1959-ben alapító tagként vett részt a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (angol rövidítés szerint ICKL) létrehozásában, majd a szervezet két évente megszervezett konferenciáin visszavonulásáig, 1987-ig minden alkalommal részt vett. Páratlan logikája és minden részletre kiterjedő, egyben átfogó rendszerismerete révén a tánclejegyzés nemzetközileg is elismert szakértőjévé vált. Az angol Ann Hutshinsonnal és a német Albrecht Knusttal évtizedeken keresztül irányította az ICKL kutató-fejlesztő tevékenységét. Munkája elismeréseként a szervezet 1978-ban alelnökévé választotta. A rendszerfejlesztést érintő elméleti kutatásainak eredményét és tánclejegyzői tapasztalatait világszínvonalon egyedülálló, háromkötetes könyvben foglalta össze. Ezt tanította és kérte számon tanítványain kérlelhetetlen szigorral. De a szigor nem volt öncélú. Meg akarta értetni, át akarta adni, amit pályája kezdete óta vallott, és amit lejegyzői-táncelméleti tevékenysége mind jobban megerősített: a táncos profizmus ott kezdődik, ahol az oktató vagy koreográfus és a táncos nem csak mutogatva, „lábról-lábra” érti meg egymást, ahol a mozgásgondolat mindkét fél részéről megragadható, követhető, formálható és fejleszhető, ahol a tökéletes testtudat és mozdulatelemzés találkozik.

Analitikus szemléletmódja magas színvonalú és nehezen követhető volt. A jelenlegi táncos közgondolkodást messze megelőzte, ehhez mérten lett a szakmai körökben mind a mai napig csekély elismertségre és igen halvány visszhangra. Szerencsére azt még megérte, hogy munkásságáért, 75 évesen, átvehette a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét.

Megtaláltam, honnan vehette a fiatal etno-jazz együttes a Kesző nevet! Ehhez csak föl kellett lapozni a Magyar Posta előfizetéses terjesztésében levő „Belföldi Hírlapok Katalógusa 1994” című füzetke 6. oldalát, s ott a Kertészet és szőlészet nevű lap egyszerűsítő jelzéseként olvasható az öt betű. Így vezet rá egy előadócsoport neve a rövidítés értelmére, értelmességére... Mert azt előre kell bocsátanom, hogy e fenti példa az egyik legtisztább kurtítás, sok más esetben sem logika, sem kézenfekvő, vagy ésszerűen fain megoldás nem jutott eszébe az illetékeseknek: egyszerűen torzszülöttek keresztapái lettek!

Például minek lett a postai összesítőben az országszerte ÉS-ként emlegetett Élet és Irodalomból „ÉLIR”, mi okból lényegült át „HEVI”-vé a közismert HVG, s a hat darab heti jelzővel kezdődő újságnévből miért egyedül a Heti Pesti Riport érdemesült a „HETI” rövidítésre? (Én a HEPP-et szántam volna ennek.) A hét vagy nyolc magyar jelzővel kezdődő folyóirat csonkolásában még kevesebb a következetesség. Vajon miért jobb a Nari-nak a „MANAR”, mint a szerkesztők által használt – s mellékesen tőlem származó – mozaikszó, a MaNcs? Itt már-már ébred a gyanú, hogy se nyelvi lelemény, se más agymunka nem áll a felelősségteljes kiadvány szerkesztése mögött. Habár érdemes továbblapozni...

A legolcsóbban az eleve rövid nevek úszták meg: „IM” az IM, „KÁPÉ” a Kapé és „KAPU” a Kapu rövidítése, sőt a betűszám növekedése dacára „ZSARU” a Zsaru kurtítása, „FÜLES” a Fülelés, „REFORM” a Reformé (már 6 betű) és „ÉLETÜNK” az Életünké.

Korai lenne azt gondolni, hogy ez a határ.

A kitartó böngészés ugyanis leleplezi, hogy a névmódosítók haragban vannak a számokkal: a 168 óra egyszerűbben „ÓRA”, a 2000 nevezető folyóirat „KÉTE” – fain egy találmány, ugye? –, a TVR-7 egyszerűen „TVR”, míg a 100 x szép simán „SZÉP”. Ezek után nem csoda, hogy a hétbetűs Szilvia és Tiffany „miniben” így szerepel: „SZILVI”, „TIFFAN”.

Ily módon át is térhetünk a kétértelműségek mezejére, hisz ki a csutka jönne rá, hogy a „HÁJOG” nem helyesírási bakiból adódott, hanem a Házi Jogtanácsadó aprításából. Miként a „FIKU” is tengernyi gyanús képzetet kelthet az emberben – anélkül, hogy a Filmkultúra nevére akadna –, úgy a „DÖDÖ” sem idézi föl könnyebben a Dörmögő Dömötör nevet (miközben általánosan Dömiként kérik a gyereklapot)... A pálmát mindenesetre a Bankszemle nevezetű orgánus viszi el a következő rövidítéssel: BASZE...

Hát ez már egy olyan fáintos kitaláció, hogy az ember alig állhatja meg szó nélkül. Csak itt a szerkesztőségben gondol az ember homlokráncái alól arra, mi lesz (mi lehetne?) a mi nevünkben? Talán ezért fontos javasolni mindenkit megelőzve, önként vállalkozó keresztapaként azt a rövidítést, ami a „milyen lap a folkMAGazin?” kérdésre is kimerítő választ adhat: FAIN.

Noha azt se szabad elfelejteni, ami mégiscsak a lényeg benne, a MAG!

Citerák, ütőgardon készítése
Gáts Tibor népi iparművész,
a Népművészet Mestere

1076 Budapest, Szinva u. 5.
Tel./Fax: 1/141-4068

Május 14-én Megyei Gyermeknéptánc bemutató
Himesházán, a Baranyai Gyermekfesztivál keretében
(Baranya megyei Művelődési Központ)

*

Május 21. Velem Népművészeti Műhelyrendszer
Pünkösödölő – Népművészeti Nap Velemben.

*

Két testvérnép – Az udmurtok és a marik népművészete című kiállítás a Néprijzi Múzeumban (1055. Bp. Kossuth Lajos tér 12)

Megtekinthető:

1955. május 22-ig naponta – hétfő kivételével – 10-18 óráig.

*

A győri Rakonca együttes 10 éves évfordulójára rendezett koncert és táncház május 27-én délután a kimlei kastélyban lesz.

*

Megjelent a Történelmi Lovas Egyesület
„Tavaszi hadjárat – huszár és katonaeének” című kazettája.

*

A IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztiválon
a több mint tízezer szereplő között fellépnek a budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti Iskola, a székesfehérvári Hermann László Zeneiskola és az Óbudai Népzenei Iskola növendékei. A nyitóhangversenyt (június 2.) és a zárókoncertet (június 4.) a Magyar Televízió is közvetíti a Budapest Sportszarnokból. Június 3-án a Városligeten 10-18 óráig vásárral egybekötött zenés, táncos műsor lesz, ahol külföldi népművészeti csoportok is szerepelnek.

*

Június 17. és 23. között Országos Csipkehét Szekszárdon,
a Babits Mihály Művelődési Házban.

*

Velemi Búcsú és Népművészeti Nap lesz Velemben, június 18-án.

Gervai Mária: Kádár Régi mesterségek

Az emberek az őskortól kezdve megpróbálták tárolni a folyadékot, s idővel eljutottak a fából készült tárolóedényekig. Már a XIII. század-beli írásos feljegyzések tanúskodnak hordókészítésről. Az edényeket, kádákat, hordókat régen jobbára egyetlen farönkből faragták, később azután kettérepesztették, mert így sokkal könnyebb volt megmunkálni. A két kivájt dongát azután abronccsal összefogták. A puhafából sajtárt, dézsát, kisebb edényeket készítettek, a keményfából hordókat, A folyószabályozások előtt a vékonyabb dongából készített kas szerkezetet a halászok tapogatóként használták, ez tartósabb volt, mint ha fűzveszből készítették volna.

A szöcsénypusztai Erdőgazdasági Szakmunkásképző Iskola felvállalta e nagyon ősi szakma újraélesztését. Hazánkban a kádármesterek lassan kiöregednek, ezért gondoskodik az Iskola az utánpótlásról, és minőségi képzésre rendezkedett be.

Régen csak kéziszerszámokkal dolgoztak a kádárok, ma már némely munkafolyamat gépesített. A szakmunkásképzőben a fiatalok megtanulják a kádárszakma minden csinját-bínját. Sajnos egy-két donga kicserélése végett ma még messzire el kell vinni az edényeket, míg megfelelően képzett szakembert találunk a munka elvégzésére. Reméljük ebből az iskolából kikerülve az ifjú kádárok még sokáig életben tartják ezt a szép mesterséget.

Kása Béla felvételén: Vásározó kádár

Festői környezetben, Szófiától mintegy 100 kilométerre ékeskedik egy kis bolgár falu – Koprivštica. Zegzugos völgyek között a reneszánsz kort idéző faházak egykori gazdag, nagy forgalmú településről tanúskodnak. Manapság itt csendben, békében telnek a hétköznapiak. Idős asszonyok népviseletben ücsörögnek a házak előtti padokon, bácsik csoszognak a helyi „mehana”, azaz kocsmá felé, ahol elbeszélgetnek a világ dolgairól. Öt évente egyszer azonban felpeszdzül az élet. Nagyszabású hagyományörző fesztivált rendeznek itt, amely három éjjel, három nap tart. Egész Bulgáriából érkeznek az együttesek. A falu melletti hegycsúcsra öt színpadon reggeltől estig váltják egymást a csoportok. Nagyot csalódik az, aki azt gondolja, hogy fényes, csillogó koreográfiákat, pazar zenekarokat, száz tagú énekegyütteseket hallhat és láthat. Itt a „Mojszejev”-stílus – hála Istennek – nem divat. Csak öregekkel találkozhatunk és csak eredeti népviseletben. Minden koreográfia, minden szervezethez nélkül a színpad egyik oldalán felvonulnak, eltáncolják a maguk kis falujának sokszor csak néhány motívumból álló táncát, majd a másik oldalra levonulnak. Irigylésre méltó frissességgel adják elő mindazt, amit őseiktől örökölték. Olyan ez, mintha visszatáncoznánk az időben, táncörtöneti középorkból fennmaradt láncdancokat tanulmányozhatunk három napon keresztül. Nem sok olyan hely maradt Európában, ahol él, vagy éledgel még a folklór. Ezen kevesek egyike Bulgária.

Eltelt öt év, s idén augusztusban újra összegyűlnek a táncosok, zenészek. Fantasztikus világ tárul elénk, a Balkán varázslatos világa. Nap közben mindenki fent van a hegycsúcsra, este azonban indul a mulatság. Megtelnek a „mehana”-k, a vendégházak, de mégis a legnagyobb hangulat a sátrak között alakul ki. Igen, a hűvös augusztusi éjszakák ellenére az ide látogató öregek sátrakban alszanak. Szívesen fogadnak minden érdeklődőt, sátorhely akad mindenki számára. Aki azonban a hangulatos vendégházakat választja, még a helyiek vendégszeretetét is élvezheti.

A világ különböző tájairól jönnek ide a folklór hívei, bár a legutóbbi fesztiválra sajnálatos módon kevés külföldi érkezett a dél-szláv háború miatt. Szeretném kihangsúlyozni, hogy a háború nem terjed ki arra a területre, ahol az „autópálya” halad Belgrádtól Nisig, majd át Bulgáriába. Igaz, nyomasztó és atrocitásokkal teli az út, bár legtöbbször csak cigarettáért vagy egyéb más kurrens cikkért zavarnak a katonák. Jó, ha tartunk magunknál ezekből. Ez azonban ne riasszon vissza senkit attól, hogy felkerekedjen és ellátogasson Bulgáriába. Aki mégis tartana az úttól, még mindig utazhat Erdélyen át. Meglátjátok, a fesztivál mindenért kárpótol!

Berán István: Méta a színházban

1985 tavaszán Szűcs Béla szólt, hogy a biztonság kedvéért ugorjak oda a táncosok Filharmónia-vizsgájára, hátha nem érkezik meg Jászberényből a zenekar. Főlöleslegesen másztam föl a dudámmal a Bihari próbatermébe, éppen búcsúztunk, amikor kinyílt az ajtó. A zsűriben ülő Molnár Lajos intett, hogy várjak, A vizsga szünetében aztán mondta, hívjam fel a Játékszín igazgatóját valami munka miatt.

Otthon telefonkönyv, mély lélegzet:

... Uram, fogalmam sincs, ki maga, ki az a Molnár Lajos. Mit akar tőlem?

– Ezer bocsánat, ez és ez vagyok.

– Azt mondja, népzeneész? Na jó, várom.

Egy óra múlva, remegő kezemből a szöveggel, azt sem tudtam hirtelen, mihez kezdjek: most péntek este van, hétfőn reggel próba. Beát elértem Dunakeszi-alsón, egész hétvégén dolgoztunk, sorokat és szótagokat számoltunk. Tizenhét – nem éppen archaikus – dalszöveghez keresgélünk a mi táncmuzsika ízlésünknek is megfelelő dallamot, akkortájt ugyanis kissé bigott volt a szemléletünk. Isten bizony, a „Beteg vagyok, a szerelem betege / Világoskék szemmel vagyok megverve” kezdetű szövegről azt hittük, maga Berényi színigazgató úr költötte...

Elegendő számú jelentkező esetén 1995. szeptemberétől ismét indul a Táncművész-képző tanfolyam a budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti Iskolában. Tanárok: Salamon Beáta, Vizeli Balázs (hegedű), Nagy Zsolt (brácsa), Mohácsy Albert (bögő). Tervezett időtartam: 2 év. Részvételi díj: 4000.- Ft félvénként. Info. és jelentkezés: 1222 Budapest, Anna u. 15/b, Mohácsy Albert Tel.: 226-7178 (szerda, péntek délután)

A vajdasági Tótfaluban az Alföld népzenejének megismerésére szervez népzenei tanfolyamot (1995. június 21-30.) a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség. Info: Dr. Szöllőssy Vágó László, 24000 Subotica, Zarka Zrenjanina utca 11. Tel.: 00 381 /24/ 51-822

Arató Népművészeti Nap lesz Szombathelyen, a Vasi Múzeumfaluban június 25-én.

Hímző népi iparművészek, népművészet mesterei, ifjú mesterei, kiváló szakkörvezetők országos továbbképzése. Pécsvárad, 1995. június 26-tól július 1-ig.

A Magyar Művelődési Intézet 1995. július 7-16-ig rendezi meg Csildebércen a Népdalkörvezetők Országos Továbbképző Tanfolyamát. Info.: MMI Népművészeti Osztálya, Bp., Corvin tér 8. Postacím: 1251 Bp., Pf. 33. Tel.: 201-4492

Országos Vászonszövő Tanfolyam, Debrecen, július 7-12.

Várudvar Nemzetközi Kovácsverseny, július 8-10. Esztergom (Komárom-Esztergom Megyei Népművészeti Egyesület)

20 éves a Velemi Népművészeti Stúdió.

Találkozás a Velemi Stúdió régi és mai tagjaival, támogatóival. Augusztus 12. Velem, Népművészeti Műhelyrendszer

A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség Rendezvényei Gyermektáncgyüttesek vezetőinek továbbképző tanfolyama. Losonc, április 21-23.

A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség országos közgyűlése. Pozsony, április 29.

Gyermek Néptáncgyüttesek Országos Versenye. Gúta, május 27-28.

I. Nyári Szabadtéri Néptáncszínház „Emberballada” c. színházi összeállítás bemutatója. Komárom, Bástya Színház, augusztus 19-27.

A próbán ketten nyekeregtünk, kontrasunk és bögsünk még nem is tudta, hogy távollétükben színházi zenészek lettek. A színészek nem nagyon értették, mit akarunk ezzel a „trágyaszagú” zenével. Aztán befutott Molnár Pubi ivócimborája, a némi népies múlttal rendelkező koreográfus a Nagymező utcából. Azzal nyitott, hogy fél láda pezsgőért mutassunk néhány folkos tánclepet, mi úgyis sokat láttunk ilyet. Jeles színésznőnk meg például a 'Csikarag a szekér' dallamát csúnyának találta. A zűrös helyzet akkor kezdett a javunkra fordulni, amikor Bajor Imrét – mint volt katonatársamat – megkértem, eressze ki a hangját, vagy úgy eltűnünk, mintha itt sem lettünk volna. Szerencsénkre Simon Zoli bácsi, a színházi berkek zenei atyáistene is üzent: „Nem fanyalogni, tanulni!”.

Nyáron valahogy túlestünk a gyulai előbemutaton. Előtte megtisztították a deszkát az esővíztől, mire Kiss Jenő megjegyezte, még el sem kezdünk, máris elsöprő a siker. Ifjú főhősünk pedig pszichés alapon olyan érdekesen rekedt be, hogy beszélni tudott, de énekelni nem. Így aztán takarásból én (!) szinkronizáltam néhányszor. Az igazi premierre Kaszás Attila is bekerült a csapatba. Rettegtünk, hogy megint új emberrel kell megküzdenünk, de végre a félelmünk alaptalannak bizonyult. Attila az első találkozásakor elkérte a hegedűt, nézegette, mintha sose látott volna ilyet. Aztán olyan széki verbunkot húzott rajta, hogy csak úgy füstölt.

A darabban meg maga játszotta az egyik furulya-betétet. „Vén bakancsos”... Dégi István nagy come-back-je, az akkor még ismeretlen mai sztárokkal, szenzációsan jó lett, megért vagy nyolcvan előadást. Első munkánkat további szép feladatok követték az évek során. Nem mindennapi élményt jelentett Darvas Iván („A festett király”, Gyulai Várszínház) vagy Sik Ferenc („Ördögölő Józsiás”, Thália Színház) keze alatt dolgozni. Mégis, a legnagyobb hatással a felejthetetlen Simon Zoltán volt ránk, aki keményen megdolgoztatott, de mindig kiállt értünk. Nagyon meglepődtünk mennyire jól ismeri a népzene, mennyire izgatják őt a hangszereink, ellentétben más Kodály-tanítványokkal. Arról nem is beszélve, hogy a kisujjában volt a színház, hogy fantasztikus közlésvágy és segítő szándék munkált benne. Óriási tudása ellenére (vagy éppen azért), soha nem derogált neki leereszkedni a mi szintünkre. Halála előtt néhány hónappal például feljött hozzánk fájós lábbal, hogy Pregitzer Fruzsínával készített erdélyi jiddis műsorunkban segítsen. Emberileg és zeneileg rengeteget tanultunk Zoli bácsi-tól, fájó szívvel érezzük hiányát.

Külön fejezet pályánkon a Veszprémi Petőfi Színház, ahová Rossa László hívott bennünket, a „Magyar menyegző”-ben és Szegeden végzett közös munkák után. Veszprémben annyira befogadtak, hogy szinte házi zenekarnak számítottunk. Annyit buliztunk a társulattal, hogy néha már kétségbe esnek, ha bekanyarodik a

Méta-busz a színház elé: „Úristen, ma sem alszunk...”. A „Vigyorgó búbánat” zenei anyaga közel állt megszokott stílusunkhoz. Gondot legfeljebb az okozott, hogy vagy teljes takarásból kellett táncot kísélni, vagy Vándorfi nagybögöstől-mindenestől felküldte a bandát a díszlet tetejére. Egyszer abból lett baj, hogy rendezői utasításra teljességgel átéltem a zárójelenetet: a száraz, tartalék nádat illesztettem a töröksípba és hiába fújtam, nem szólalt meg. Tipikusan a suszter és a kaptafa esete.

A darabbal sokat tájoltunk, sőt Sütő András erdélyi turnét is szervezett. (Az író annyira megkedvelt bennünket, hogy a Nemzetiben bemutatott „Az ugató madár”-hoz személyesen kért föl minket.)

Legutóbbi munkánk Veszprémben a „Szent László”. Rossa elképesztően gyönyörű zenét írt, valóságos operát. Vért izzadtunk, mire megtanultuk, de fantasztikus élményt jelentett orgonával, hárfával, rezesekkel és a kitűnően éneklő színészekkel együtt muzsikálni. Bizony, hasznát láttuk a nyíregyházi főiskolán tanultaknak)

Talán véletlen, talán törvényszerű, de nagyon szerencsés, hogy színházi zenészként is dolgozhatunk. Nagy egyéniségekkel, érzékeny és érdekes emberekkel hoz össze a sors bennünket. Részesei lehetünk egy másfajta művészvilágnak, amely talán egy kicsit általunk is gazdagodik.

György Károly: Balogh Béla (1957-1995)

Döbbenetes, a mai napig alig hihető, hogy Balogh Béla nincs közöttünk. 1995. február 25-én, 37 évesen megállt a szíve, s nem dobog többé! E szomorú nap előtt alig egy héttel beszélgettünk még terveiről – cigány színházról, táncszínházról, filmszerepről, koreográfusi munkáról –, olyan lelkesen, jövőt építő szándékkal, hogy nehéz elhinni, ezek már nem valósulhatnak meg. Pedig még sok feladat várt volna rá, egy sikeres életút tört ketté. A nagycsedi cigány táncosfiúból Budapestre felkerülve, az Építők Vadrózsák Táncegyüttesében Erdélyi Tibor koreográfus segítségével – kivételes tehetsége által – előadóművész lett. Sajátján kívül megtanulta a Kárpát-medence tánc kultúrájának számos elemét, betekintést nyert az együttesi munkába. Sok barátot szerzett embersége, kivételes tehetsége révén táncosok és táncművészek körében. Elnyerte az Ifjú Népművész címet, 1983-ban Ki Mit Tud? győztes volt szóló kategóriában, fesztiválon sok esetben kapott dívdíjat. Évek során összegyűjtött tapasztalatait a cigányság – saját népe – szolgálatába akarta állítani. Ennek érdekében fáradhatatlanul szervezett előadásokat. Tánc volt az életeleme, ezen keresztül fejezte ki népének örömét, gondját.

Barátaival megalapította a Cigány Táncművészek Szövetségét, melynek keretén belül továbbképző tábort szervezett, lehetőséget adva fiatal táncosoknak tudásuk gyarapítására. Tudatosan hívott magyar és más nemzetiségű táncpedagógusokat saját tanácsai tanítására. Tudta, hogy az együtt táncolás, egymás kultúrájának megismerése csak közelebb hozhatja az embereket egymáshoz, így tanulhatják meg egymás értékeit tisztelni. Úgy látszott, a sors segíti céljai elérésében, mikor 1993-ban a Soros Alapítvány által lehetőséget kapott saját együttes létrehozására, melynek nem véletlenül a „LINDRI” – Álom – nevet adta. Nemcsak folklóregyüttest hozott létre, hanem táncszínházat, mellyel gondolatokat akart kifejezni, tanítani, és ha kell, politizálni. Járatlan útra lépett és nehéz dolga volt, cigányegyüttes még ilyet nem próbált. Munkatársaival együtt tovább szeretett volna építkezni, terve között szerepelt egy igazi cigány színház létrehozása is. A közelmúltban 1994-ben készítette a „Brishind” – Eső – című darabját, melyben a falu bolondját játszotta. Vállalta, hogy bolondnak, álmódzóznak nézzék, és büszke is volt rá, hogy Ő más utat választott. E táncjátékban az utóbbi időben sokszor eljátszotta saját halálát. Béla együtt élt az elmúlás gondolatával, gyógyíthatatlan betegsége a fokozatos leépülés képét vetítette elé. Ennek ellenére senki sem számított arra, ami történt. Utólag végiggondolva, mintha bennünket készített volna fel – talán tudatalatti megérzés alapján – nem várt távozására. Furcsa és végzettszerű, hogy következő darabjának címe a „Halottak táncá” lett volna. Brishind című darabjának végén zuhog az eső. Egyesek ernyőt tartanak fejük fölé, vannak, akiknek nincs más lehetőségük, csak áznak, nincs hova menniük. Balogh Béla elment, és három napig zuhogott az eső.

Erdélyi Tibor: Tánc volt az élete!

Balogh Béla élt 37 évet, azután üvegekporosóba zárták, vele együtt kannáját, ruháit és ami mindnyájunk szomorúsága, a táncát is. Itt hagyta családját, négy gyermekét, az egész táncos mozgalmat – s mi gyászoljuk immár.

Sírba vitte a titkát – hogy csinálta, hogy őt mindenki szerette, s e ránk hagyott világban érezzük igazán hiányát az ilyenfajta embereknek.

Amikor elindult Nagycsédre a fekete vonattal Budapestre, talán nem remélte, hogy az építőiparból az Építők együttesébe kerül, s rövidesen KI MIT TUD? győztes lesz, majd szépen sorban Népművészet Ifjú Mestere, Arany Sarkantyús táncos. Tíz évnél is többet töltött a Vadrózsákban, de Ő nem lépéseket, motívumokat táncolt csupán, hanem annak lényegét, szellemiségét egyéniségén átszűrve közvetítette számunkra. Vállalhatjuk, kimondhatjuk: Béla Táncművész volt.

Ő már nem a hiteles, eredeti nagycsedi cigánytáncot adta elő csupán, hanem a színpadi előadóművész egyedi Balogh Béla táncát. Tette azt hittél, meggyőződéssel, hiszen ahol Ő törékeny egyéniségével megjelent, az mindenhol eseményszámba ment, akár táncházakról, akár együttesekről, vagy éppen színházról volt szó. (Élete utolsó hónapjában Kati lányával színházi előadáshoz készített koreográfiát.) Ami utólag döbbenetes számomra, hogy a LINDRI együttesel közösen előadásunkon saját koreográfiájában – az ESŐ – eltáncolta a halálát. Már korábban többször is előadták ezt, de pont most túl jól sikerült, ez kegyetlen játék, Béla!

Temetésén nagyon sok prominens személyiség is megjelent – megérdemelte –, valamiért kötelességüknek érezték, hogy megadják neki a végtisztességet. Hiányzol nekünk, Béla! Őrt hagytál magad után. Sokszor megtiszteltél engem azzal, hogy második édesapádnak nevezte, nagyon megnehezítetted a helyzetemet, hiszen a legfájdalmasabb, ha a szülő a gyermekét veszíti el. Árván hagyott együttesed neve LINDRI, ami azt jelenti: Álom. Álmodj immár örökre, nyugodj békében, akik ismertünk, szerettünk s tanultunk tőled, emlékedet megőrizzük

Fotó: Bankó András

ELŐFIZETÉSI-TÁMOGATÁSI FELHÍVÁS KÜLFÖLDÖN ÉLŐK RÉSZÉRE

Kedves külföldön élő olvasóink!

Szeretnénk, ha Önök is rendszeresen hozzájuttánának a folkMAGazinhoz. Aki legalább évi 10 CHF (vagy annak megfelelő más pénznem) támogatást adományoz, annak ingyenesen megküldjük a folkMAGazin megjelenő példányait. Adományokat egyéb célokra is – pl. Táncháztalálkozó, Budapesti Folkfesztivál, kiadványok, gyűjtések stb. támogatására – szívesen fogadunk csekken, vagy átutalással a következő devizaszámlára:

Agrobank Rt. Budapest MNB 219-98629
Táncházi Kamara 19657772

40 éves a Szeged Táncegyüttes

A Szeged Táncegyüttes 1995. május 20. és 27-e között rendezi meg 40 éves jubileumi programsorozatát.

Május 20.: Évadzáró előadás 500 táncos közreműködésével.
Újszegedi Szabadtéri Színpad, 18 óra.

Május 22.: Az együttes történetéről szóló kiállítás megnyitása
a Szegedi Ifjúsági Házban, 15 óra.

Május 24.: Népművészek, Ifjú népművészek, Aranygyöngyös,
Aranysarkantyús táncosok előadása az Ifjúsági Házban, 18 óra.

Május 27.: Gálaműsor az Újszegedi Szabadtéri Színpadon
a régi tagok közreműködésével, 18 óra.

Május 28.: Baráti találkozó, táncháza a később kijelölendő helyen.

„Hogy az örökség megmaradjon és továbbéljen”
Beszélgetés Pál Ancival, a tavalyi Király Zsiga díj
egyik nyertesével

– Mióta vezeti a Békés Megyei Népművészeti Egyesületet?

– A megye népművészeti mozgalmával 1972 óta foglalkozom, az egyesületet pedig létrejötté óta (1991) vezetem.

– Mi az eredeti szakmája?

– Népművelő, s tulajdonképpen ezt gyakorlom akkor is, amikor az egyesületben dolgozom, mert semmi mást nem teszek, mint szervezem az egyesület tagjai által megfogalmazott feladatokat.

1969 óta a Békés Megyei Művelődési Központ a főállású munkabehelyem. Az intézményen belül az eltelt 26 év alatt sok mindennel foglalkoztam: népművelők képzése, rendezvények szervezése (Nemzetközi Bábzfesztivál, Országos Szólótánc Fesztivál, Textiles Konferencia stb.), művelődési otthonok építésénél közművelődési szaktanácsadás, közreműködöm önkormányzatok közművelődéssel kapcsolatos döntéseinek előkészítésében, az intézménynek igazgatóhelyettese vagyok. 1978-ban alakult meg a Magyar Népművelők Egyesülete, amelynek alapító tagja vagyok. Kezdetől fogva az országos elnökség tagjaként dolgozom, illetve kilenc éve alelnöke vagyok. Népművelőként, szakterületem a tárgyformáló népművészet. Alapvetem, hogy bizonyos dolgokról nem csak elvi síkon kell beszélni, hanem tenni is kell értük...

– Sorolja fel a legérdekesebb rendezvényeket, amik a Békés Megyei Népművészeti Egyesület nevéhez fűződnek

– A legfontosabbnak azt tartom, hogy az elmúlt 20 év alatt kb. 200-300 ember „beavatottá vált”. Vagyis, a megyén belül ennyien érzik fontosnak, hogy nemzeti kincsünkkel, a népi kézművességgel foglalkozzunk. Gyűjtik a hagyományokat, feldolgozzák, újrafogalmazzák, s termékeikben, alkotásaikban felhasználják a múlt örökségeit. Ennek következtében beszélhetünk Békés megyei élő népművészetéről.

Az Európai Ifjúsági Zenei Fesztivált

1996-ban, Koppenhágában rendezik meg június 29. és július 7. között. Ifjúsági zenekarok és táncegyüttesek jelentkezését várják.

Részvételi díj: 450,- Dán korona. A teljes ellátást biztosítják, utazás saját költségen. A bejelentkezés határideje: 1995. május 1. Jelentkezési lap a Táncházi Kamarától igényelhető.

Balogh Sándor: „S e kertembe egy madár...”

Eredeti furulyazene Klézséből

Egy új; ritkán hallható autentikus népzenei tartalmazó hanghordozót jelentetett meg a Harmónia Bt. Kiadó.

Moldvai csángó-magyar furulyás dallamok hallhatók a kazettán, több mint egy óras időtartamban a Bákó-megyei Klézsében élő Hodorog András furulyás tolmácsolásában.

A felvételek között – melyek többségében szólófurulyán, kavalon és tilinkon hangzanak el – megszólalnak énekelt dallamok is furulyával, kavallal együtt, valamint a táncházakban népszerű táncdarabok koboz- és dobki-sérettel (Botosánka, Gergelytánc, Festeres, Öves).

Hodorog András furulyás nem ismeretlen a magyarországi táncházasok körében, hiszen 1991 óta rendszeresen eljön hozzánk a Jászberényi Csángó Fesztiválra és Budapestre a Tatros együttes táncházaiba.

A tavaly ősssel felvett közel 100 dallam közül 30 – a rubato énekektől a legvirtuózabb táncdallamokig – került a hangkazettára, mely válogatás lehetőséget nyújt a Keleti Kárpátokon túl élő moldvai magyarok zenei kultúrájának megismerésére és tanulmányozására.

Hodorog András zenésztársai: Petrás Mária – énekes, Róka Szabolcs – kobzás és Havasréti Pál – dobos.

A kazetta megjelenését „A Népzeneoktatásért Alapítvány” támogatta. (Balogh Sándor népzene-tanár)

KÖVETKEZŐ LAPZÁRTA: JÚLIUS 15.

Az elmúlt 15 év alatt négy kiadványunk látott napvilágot, amely a térség népművészeti örökségét mutatta be. A legutóbbi, 1994-es kiadású: Békés Megyei Nemzetiségi Lakosságának Vászonszöttek Kultúrája. Évente 5-6 kiállításon mutatkozik be tagságunk, részben szűkebb környezetünkben, részben határainkon túl. Rendszeresen a továbbképzéseink (fazekas, népi szabász, bőrsz) és nyári alkotótáboraink. 1994-ben első ízben nemzetközi fafaragó tábort is szerveztünk.

Az egyesületben szeretik, segítik egymást az emberek, olyan a hangulat közöttünk, mint egy nagy családban. Ez a közösségi együttlét nagyon fontos, mert valóságos szociális hálóként is működik, és erre a mai világban nagyon nagy szükség van.

– Kik támogatják anyagilag, szakmailag az egyesületet?

– Legfőbb támogatónk a Békés Megyei Művelődési Központ, amely rendelkezésünkre bocsátja tárgyi infrastruktúráját. Anyagi alapunk mintegy 80%-át egyébként pályázati úton szerezzük. Minden olyan helyre pályázunk, ahol a népművészet remélhet támogatást.

– Tervek, elképzelések, újabb rendezvények?

– A Csongrád megyeiekkel közösen USA-beli kiállításokra készülünk, de bemutatkozunk Franciaországban, és természetesen szűkebb térségünkben is. Szervezzük egy trencsényi tapasztalatserét és gyűjtőtutatót. Lesz nyári tábor, ahol fazekasok, hímzősök, szövösök, táncosok, bőrsz, gyékényfonók mellett másodízben várjuk a határainkon túl élő fafaragókat is. A gyermek és ifjúsági kézműves pályázat eredményhirdetése májusban lesz, amire a megyéből eddig több mint 30 csoport jelentkezett.

– Elégedett önmagával, együttesével?

– Magammal sosem vagyok elégedett, de az egyesület tagjainak csak köszönettel tartozom azért, hogy társadalmi munkában nagyon keményen dolgoznak azon, hogy egy örökség megmaradjon és továbbéljen... (Lejegyezte: **Horváth Károly**)

Március 15-e alkalmából
a kitüntetettek között köszönthetjük

Foltin Jolán koreográfust
Kossuth-díj

Vikár László népzenekutatót
Széchenyi-díj

ifj. Kós Károly romániai magyar etnográfust
Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje, polgári tagozat

a Muzsikás együttest,
Hamar Dániel, ifj. Csoóri Sándor, Éri Péter, Sipos Mihály
Liszt Ferenc-díj

Mihályi Gábor táncművészt
Harangozó Gyula-díj
Gratulálunk nekik!

Európai Folklór Központ Előkészítő Iroda
1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel.: 201-3766, 212-2039

A magyar állam kezdeményezésére az UNESCO támogatásával Budapesten létrejövő intézmény, amelynek egyik fő programja egy információs- és kutatóhálózat létrejöttének elősegítése. Az elektronikus kapcsolaton alapuló, nemzetközi segítséggel megvalósítandó hálózat hozzájárulhat az abban résztvevők tevékenységének magasabb szinten való összehangolásához és a hatékonyabb együttműködéshez a hagyományos kultúrák és a folklór kutatása, oktatása, terjesztése, védelme területén.

Dr. Martin Györgyre emlékezünk

1995. április 21-én pénteken, 19 órakor a Budapesti Művelődési Központban. 1119 Budapest, Etele út 55., II. emeleti kamaraterem. Tel.: 186-9444/ 254, Helbich Anna. Házigazda: Budapest Főváros Bartók Táncegyüttes.

TABLE OF CONTENTS

Page 3

• Anthology '94. Ernő Pesovár writes about the monumental, two day showcase of the folk dance choreographies chosen as the best of the year. The organizer emphasizes the role of the children's dance groups: „It appears that Kodály's disregarded dream will be realized after all; through the children's groups, the rising generation will be assured of that layer which will remain responsive to traditions.”
• Ferenc Tóth: choreographer from Kalocsa, received the Association for the Children's Folkarts Heritage award. Jolán Foltin reports on the opening dance performance of the Artist's Theatre on March 5th 1995, which honored this master.

Page 4

• Ferenc Sólyom writes about the richness of the archaic Moldavian Hungarian dialect and his experiences when he visited the Hungarian Csángó people living outside the Eastern Carpathians.

Pages 5-6 • András Berecz, singer, story-teller; in a story by András Bankó tells, „Balázs Nagy brought slides from Szék into our class...schoolboys in blue vests, white shirts, and straw hats.. little girls with scarves tied under their chins. I asked if this really existed... Then he sang, „a kapuba a szekér” (a cart at the gate) and I immediately memorized it. I was touched then.”

Page 7

• István Kiszely, the renowned anthropologist in his work entitled „The Hungarian Origin” discusses possible directions for research on our ancient history, and the necessity of analysing Stanislaw Witkiewicz's thought, „Peoples who do not cherish and cultivate their traditions will disappear.”

Page 8

• An article about the Jártató Band and some trials they've had.
• Táncház in Marosvásárhely. Károly Horváth writes about difficulties encountered in bringing the táncház into existence in this Transylvanian city inhabited by Hungarians.

Page 9

• News from a dance group in Montreal, Canada. The Bokréta Ensemble's opening performance of Zoltán Farkas' choreography, “Our Customs” („Hagyományaink”)

Page 9-10

• László Felföldi discusses researching the dance traditions of the peoples inhabiting the area of the Volga, Káma and Belaja Rivers, and the legitimacy and significance of comparing them with Hungarian dance.

Page 11

• “Requiem”. Musical instrument craftsmen of the Southern Hungarian Plain and the Hurdy-Gurdy players who have died in the recent past. By Béla Szerényi.

Page 12

• About the Village House in Pomáz and the multi-cultural past and present of this town and its yearly “Meeting of the Nationalities”. By Rózsa Bajovics.

Page 13

• Táncház-es and folk clubs.

Pages 14-15

• The Fourteenth Tanchaz Festival and Arts and Crafts Fair. April 1-2.

Pages 16-17

• Poster: Dancing men.

Page 18

• Barbaro, a rock group which uses folk music as basis, has just produced its own album. A critique.
• The Lajos Vass Folk Music Association has been formed.

Page 19

• Music, dance and handcraft summer camps.

Page 20

• News, advertisements and information.

Page 21

• Writings about a German dance ensemble, a festival in Sárospatak and Mária Maczkó, new member of the Gajdos Band
• The Kaláka Song Competition. Folk music publications.

Page 22

• Tímea Nagy writes about Martenica, a Bulgarian-Hungarian dance ensemble.

Page 23

• III. Budapest Folk Festival.

Page 24

• About collecting experiences, as well as music. László K. Tóth gives a humorous account about some of the Téka Ensemble's old adventures.

Page 25

• Well-known professionals and teachers talk about things learned at The First National Folk Music Education Conference.

Page 26

• The Potters' Center in Mátyásföld (Budapest). István Csupor writes about the new formation of the Dr. Mária Kresz Foundation.
• The expert of dance notation; in memory of the late Mária Szentpál. By János Fügedi.

Page 27

• Linguistic column. Exposing the absurdity of newspaper abbreviations.
• Old Craftsmen – the coopers (barrel makers).

Page 28

• Koprivštica, a festival which happens every five years.
• The Méta ensemble's music for theatre.

Page 29

• In remembrance of the late Béla Balogh, Gypsy dance artist.

Page 30

• The 1994 Zsiga Király Folk Arts Award. One winner: Anci Pál, Folk Artist.

Page 31

• Tribute to the memory of György Martin; dance researcher, academician. April 21, 7:00 pm. at the Budapest Művelődési Központ.

Page 32

• Katalin Juhász writes about spring customs, „Bathing on Good Friday.”

Juhász Katalin: Nagypénteki mosakodás

A vizet – mint nélkülözhetetlen életelemet – értékelése, tisztelete bizonyos körülmények esetén életvízzé alakíthatja, amely ifjúi erőt kölcsönöz az embernek, katartikus hatásával megtisztít a bajtól, betegségektől. Bizonyos időpontokban a víz különlegesebb erővel bír, mint máskor: ilyen főként a téli napforduló és a tavasz kezdetének ideje, de lehet az e körüli napok bármelyike. A megújulást célzó tavaszi fürdés, mosakodás, tisztálkodás az évkezdet ősi, kultikus hagyományaihoz tartozik. Régiségére, szívósságára jellemző, hogy behatolt a középkor hazai liturgikus szokásrendjébe is, mert a Teremtés, másfelől a Jelenések könyve szakrális értelmezést, utólagos igazolást adott neki.

A tavasz kezdetén a megújuló természet ereje van jelen az eső-, hó- és folyóvízben, s ezekről érintkezés útján emberre, állatra is átvihető. Így lesz a tavaszi fürdés a felszabadulás és új erő forrása. A tavaszi kúrában összeszövődve találjuk az érintkezési mágián alapuló és katartikus (tisztító) varázsműveletek példáit. A mezőföldi (Fejér megye) Abán legjelentősebb ezek közül a nagypénteki hajnali mosakodás szóvalán vízben. A lányok nagypéntek éjjelén, hajnalán csapatostul mentek a kanálisra mosakodni, hogy szépek, egészségesek legyenek. Volt, aki hazavitte a vizet, s otthon mosakodott. Útközben nem volt szabad egy szót sem szólani, mert akkor nem érvényes a víz. A hazavitt szóvalán vízbe némelyek piros almát is tettek a hatás fokozására. Akik nagyon messze laktak a kanálistól, azok a hajnali mosakodást kútnál, vályúnál vagy a harmatban végezték. Egy idős abai asszony szavaival a következőképpen zajlott a hajnali mosakodás: „Népi szokás vót. Hobibul megcsinálták a fiatalok, úgy tessék ezt elképzelni. Tiszta hobibul megcsináltuk mi is. Hadd meséljek el erre egyet! Ez harmincöt-harminchatba vót. Mikor gyütt a húsvét. Na, vótunk akkor ott négyen, úgy mondvá, mint akkor mondtuk, cselédasszonyok. Aztá akkor má' este megbeszél'tük, hogy kimegyünk szóvalán víz-ér', mer a kanális nem messzi vót hozzánk. Mentünk. De,

hogy nem szólunk egymásnak, hanem csak zörgetünk be az ablakon, aztá mindenki felöltözik, aztá' fogjuk a vödröt, megyünk. Hajnalba, napkelet előtt. Mondom, ez csak hobi! Ez nem kötelező semmikor se! Aztá' kimentünk. A vödröt fogtuk. Na, amint mentünk, én lettem a hátúsó. Most az Évának az apja, ugye avvót a mi uraságunk, ammeg má' gyütt fő, hozta ja vizet! (nevet) Hogy senki meg ne előzze, ő legyen az első. Mer' akkor a leányai má' elkezdtek nagyleányok lenni. Aztán hát az aptyuk is olyan hobis vót, mint mi (nevet), kiment szóvalán vízér, hogy abba mosdjanak meg, mert majd frissek lesznek.

Nahát, most aztán meglepődve mentünk, hogy gyün az uraság, de hát ne szóljunk, mer' akkor má' nem érvényes a víz! (nevet) Azok elmentek mellette, de engem nagyon fogott a nevetés, hogy, namost hát hogy vége a cécónak. Osztón micsinátam? Az uraság gyütt mellettem, én meg... a vödör a kezembe, hát mindegy, „hobi az egész” – gondútam én magamba –, hátúról seggbe vág'tam a vödörrel! (nevetés) Ammeg azt felelte rá, hogy – „Te, kajla!” – Én meg nagyot nevetve mentem a többi után. Aztán amikor odaértem, a többi má' merítette a vizet, én is merítettem, aztán amind így hajóval (hajolval) vótak, végigöntöttem őket. „Netek – mondom –, tik má' nem koszosodtok meg, me' meg lettek öntve!” Ezzel aztán vége lett a bolondságnak, mer' má' erontottuk az összeset. Osztó' akkor engem az asszonyok szidtak, meg mondtak tarkát-barkát, amint oankor szokás. (Mért kellett mosakodni?) Mondom, hogy hobi! Hát azt mondtuk, hogy szépek legyünk. Tulajdonképpen, ha eztet az ősi szokásból odavesszük, akkor ez csupán azért van, ha egy kicsit is ismerik a Biblia történetit, úgy, mikor a Jézus a Jordán folyóba megkörösz'töködött. Merittöztek – úgy írja a Biblia. Nohát ez most annak a lefolyásából vót népi szokás. Hát ezér' mondom, hogy mikor Jézust megkörösz'töte Keresztelő János a Jordán vízibe, akkor ott sokan megmerittöztek. Hát osztán, hogy szentek legyenek, vagy jólelkűek legyenek, vagy ehho hasonló. De máma má' nincsen ez a szokás. Mosmá' elmegyünk a diszkóba, osztón ott elhúzássuk a hejehuját, osztán megvan.